

ДРЖАВЕН УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИРОДНИ И ТЕХНИЧКИ НАУКИ
- Катедра за географија -

ГЕОГРАФИЈА НА НАСЕЛЕНИЕ

(ДЕМОГЕОГРАФИЈА)

Интерна скрипта на предавања и презентации
(збирка тези и слајдови / слики)

Доц. д-р Никола В. Димитров

Штип, 2013

СОДРЖИНА

ВОВЕД

I. ОПШТ ПРЕГЛЕД

1. Поним, појава и развој на географијата на населението (демогеографија)
2. Предмет, задачи и методи на проучување

II. ПОТЕКЛО НА ЧОВЕКОТ И НЕГОВА ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ

1. Појава и потекло на човекот
2. Развој и ширење на населението на Земјата
3. Типови населеност

III. ДВИЖЕЊЕ И СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ

1. Динамика на бројното движење на населението во светот
2. Природно движење (нагалитет, моргалитет, фертилитет, фекондитет, природен прираст)
3. Миграциони движења (пони и типови миграции)
4. Густина на населеност
5. Видови структурни на населението (полова, старосна, структура по домаќинства, образовна, етничка, конфесионална, структура по активност, дејност, структура по јазик, вери и др.)

IV. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАРОДИТЕ

1. Народи во Европа
2. Народи во Азија
3. Народи во Африка
4. Народи во Америка
5. Народи во Австралија и Океанија

V. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ

1. Бројно движење и разместеност на населението по континенти, регии и групации
2. Бројно движење и разместеност на населението по држави
3. Разместеност на населението по други просторни детерминанти (географска ширина, надморска височина, сообраќајници, реки, морски брегови, низини, планини и слично)

VI. ГЕОГРАФИЈА НА НАСЕЛЕНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Развој на географијата на населението во РМ
2. Потекло и населување на просторот на РМ
3. Бројно и природно движење на населението
4. Миграциони движења
5. Густина на населеност
6. Структурни карактеристики на населението во РМ
7. Просторна разместеност на населението во РМ (општина, населено место, котлини, рејони, надморска височина и сл.)

ВОВЕД

- географијата на населението се занимава со проучување на популациско - географските или популациско - просторните карактеристики на населението.

- I. ОПШТ ПРЕГЛЕД
- II. ПОТЕКЛО НА ЧОВЕКОТ И НЕГОВА ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ
- III. ДВИЖЕЊЕ И СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ
- IV. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАРОДИТЕ
- V. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ
- VI. ГЕОГРАФИЈА НА НАСЕЛЕНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

3

I. ОПШТ ПРЕГЛЕД

1. ПОИМ, ПОЈАВА И РАЗВИТОК НА ГЕОГРАФИЈАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО (ДЕМОГЕОГРАФИЈА)

Географија на населението или демогеографија произлегува од грчките зборови, *démos* - народ; и *graphé* – графија = пишување, опишување.

„Демогеографија е научна дисциплина во состав на општествената географија која го проучува населението како субјект на многу сложени просторни односи и обележја и тоа заради разбирање и објаснување на геоповршинската реалност, нејзината трансформација и валоризација“

4

Интеракциски врски, Општествена-Антропо-Демо-географија

		→
ОПШТЕСТВЕНА ГЕОГРАФИЈА или Социо-економска географија	АНТРОПОГЕОГРАФИЈА или Хумана географија	ДЕМО ГЕОГРАФИЈА или Географија на население
←		

5

Значајни географи на општествената географија – антропогеографијата

Име и презиме	Значаен за географијата	Позната книга и година на издавање	Држава
Карл Ритер (1779-1859) (Karl Richter)	 Основач на антропогеографијата <i>Натуралистички правец</i> Взаемно дејство на човекот и природата	Општа и споредбена географија <i>Die Erdkunde im Verhältnis zur Natur und zur Geschichte des Menschen</i> (Науката за Земјата во однос на природата и историјата на човештвото), во 19 книги, пишувани од 1817 до 1859 год.	Германија
Фридрих Рацел (1844-1904) (Friedrich Ratzel)	 Основач на антропогеографијата Политичка географија <i>Натуралистички правец и Теорија на животниот простор</i> Географско разместување на човекот	<i>Anthropogeographie I</i> 1882 г. (Антропогеографија) <i>Anthropogeographie II</i> 1891 г. (Антропогеографија) <i>Politische Geographie</i> , 1897 г. (Политичка географија)	Германија
Пјер ле Плау (1806-1882) (Pierre le Play)	 Социјална географија <i>Хуманистички правец</i>	<i>La Réforme sociale</i> , 1864 г. (Социјална реформа) <i>L'Organisation de la famille</i> , 1871 г. (Организација на фамилијата)	Франција
Пол Видал де ла Блаш (1845-1918) (Paul Vidal de la Blache)	 Географија на човекот или антропогеографија <i>Хуманистички правец</i> <i>Географски позитивизам</i>	<i>Histoire et Géographie</i> (Историска географија), 1900 г. <i>Principes de la géographie humaine</i> , Paris, 1922 (Принципи на хумана географија), издадена посмртно, под редакција на познатиот француски географ Емануел Де Мартон	Франција

6

Балканскиот Полуостров, познатиот географ **Јован Цвијќ** (1865–1927), „Антропогеографски проблеми на Балканскиот Полуостров“, издадено во 1902 година, *La Peninsule Balkanique*, 1918 година, односно „Балканско Полуострово и Јужнословенске земље“, кн.1 и кн.2, издадени во 1922 и 1931 година.

Географијата на население – демогеографијата во Германија во периодот помеѓу двете светски војни, односно во 1919 година, кога германскиот географ **Otto Schlüter** ја печати својата книга *Geographie des Menschen*, со што ја најавил новата географска дисциплина која ќе се занимава со просторното размесување на населението на Земјата.

Во САД појавата на географија на населението се случува преку хуманата географија, чии претставник е географот **Хунтингтон**, кој во 1940 година ја отпечатил книгата „Принципи на хумана географија“ (Huntington Ellsworth (1876–1947) *Principles of Human Geography*, 1940).

Демогеографија се појавува во седумдесетите години на дваесеттиот век, со појавата на книгата на хрватскиот географ **Mladen Friganovic**, „Demogeografija (Geografija stanovnistva)“, издадена во Загреб, 1978 год.

7

2. Предмет, задачи и методи на проучување

Предметот на географија на населението претставува населението во просторните односи и процеси.

Проучувањето на населението е комплексен проблем, бидејќи бројно и структурално постојано се менува и во просторот не е статично, туку динамично и се движи, се менува, мигрира.

Покрај географијата, интегрално, населението е предмет на проучување на повеќе науки меѓу кои се: демографија, статистика, социологија, економија, етнологија, историја, социјална политика, урбанизам и сл.

- за појава, развој, бројното движење и густината на населението и нивната разместеност,
- демографска структура на населението, односно биолошката структура (природно движење - наталитет, морталитет, природен прираст, фертилитет, фекондитет, виталитет),
- половата, старосната, образовната, националната, конфесионалната, економската
- населението по активност, работоспособност,
- механичкото движење – миграциите,
- просторно-географска разместеност на населението по континенти, региони, држави,
- просторно-географска разместеност на други компоненти (населби, процес на урбанизација, проблеми со пренаселеноста, деаграризацијата, дерурализацијата и сл.)

Во развојот на демогеографијата можеме да издвоиме четири фази, и тоа:

• **Фаза на осамостојување**, осознавање на предметот, задачите и доминација на социо-економските обележја на населението (среди на XX век, до крајот на 50-тите години)

• **Фаза на приближување кон просторните аспекти** и рационална примена на демографски методи (до крајот на 70-тите години на XX век)

• **Фаза на развоен пристап** врз хуманистички-бихевиоризам и структурализам (во 80-тите и 90-тите години на XX век)

• **Фаза на аналитички пристап** на демогеографскиот просторно-глобален и еколошки поглед на населението во светот. Овој пристап се темели и на примена на демогеографска ГИС технологија (почеток на XXI век).

8

Географијата на населението – демогеографијата во процесот на своите проучувања користат повеќе методи, најдоминантни и најексплоатирани се:

- Демографско-статистичкиот метод (табели, таблички и графикони),
- Картографскиот метод и ГИС технологијата,
- Компаративниот метод на причинско-последичните врски,
- Анализата и синтезата на податоците во просторот и времето, и
- Теренските истражувања (сондажи, анкети, интервјуа и сл.).

10

II. ПОТЕКЛО НА ЧОВЕКОТ И НЕГОВА ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ

1. Појава и потекло на човекот

Човекот на планетата Земја пред повеќе од 10 милиони години. Живеел во потоплите предели богати со вода и храна. Во јули 2001 година во државата Чад (Африка) е откриен череп стар околу 7 милиони години. Овој човеколики мајмун е наречен *сахелантропус* (*Sahelanthropus tchadensis* "Toumai").

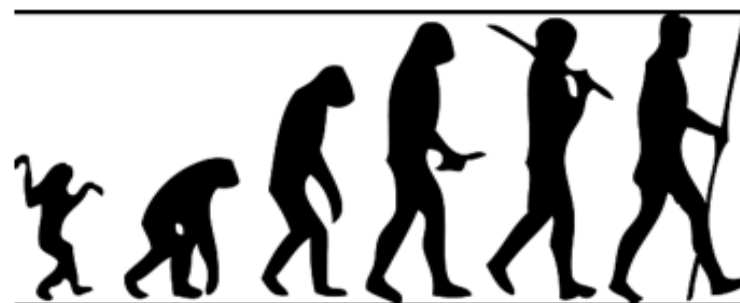
Најстариот познат хоминид (исправен човеколики мајмун) е ардипитекусот кадаба (*Ardipithecus kadabba*), кој живеел пред околу 5,8 милиони години (откриен во 1997 г.), и ардипитекусот рамидис (*Ardipithecus ramidus*), кој живеел пред околу 4,4 милиони години (откриен Септември 1994 г.). И двата примероци се откриени во Етиопија, Африка.

Во текот на 3 милиони години во поголемиот дел на Африка постоеле неколку видови хоминид. Австралопитекус се поделиле на два основни видови: едниот бил помал и послаб австралопитекус афаренсис (грацилен), а другиот вид бил посилен и поголем австралопитекус африкансус (робустен). Двата вида австралопитекуси биле исправени шимпанза: високи само 1-1,5 м, немале атлетска градба, имале рамни носни отвори, можеле да одат исправени, поголемиот дел од времето го минувале седејќи или качувајќи се по дрвата, хранејќи се со овошје, семки, корења на растенија, инсекти, а можеби, и месо.

11

Во 1974 година, во местото Хадар - долина Аваш (Хаваш), Етиопија, е откриен половина женски костур на Австралопитекус афаренсис (грацилен), именуван како „Луси“. Староста на „Луси“ е утврдена на 3,2 милиони години.

Првите луѓе биле малубројни и загроени од останатите диви животни, а особено до месојадите. Човекот бил еден од најнемоќните, неможел да се движи брзо, немал големи заби, немал канџи, а имал младенчина на кои им била потребна долготрајна редовна исхрана и заштита, живеел во услови на крајна несигурност и немоќ, но имал и извесна предност во споредба со другите животни, а тоа била моќта да размислува, да се приспособува, да живее во група, да соработува, да бара храна и заедно да лови.

12

2. Развиток и ширење на населението на Земјата

Влијанието на природно-географските фактори врз населеноста

Природно-географски фактори	Влијание врз населеноста
Релјеф	Разлики според географска ширина и надморска висина. Поголема населеност во рамничарски и ридски области, а ретка и ограничена во планинските области.
Клима	Поголема населеност во умерени и тропски климатски области, а незначителна во екваторијални, пустински, субполарни и поларни области.
Хидрографија	Водата, воздухот и храната се основни услови за живот на Земјата. Населеноста е тесно поврзана со богатството на вода и водни ресурси. Поголема населеност покрај бреговите на морињата, езерата, реките.
Природни богатства	Минералните, енергетските извори и храната се услови за стопанска активност на човекот и неговата распространетост.

13

2. Развиток и ширење на населението на Земјата

Влијанието на природно-географските фактори врз населеноста

Природно-географски фактори	Влијание врз населеноста
Релјеф	Разлики според географска ширина и надморска висина. Поголема населеност во рамничарски и ридски области, а ретка и ограничена во планинските области.
Клима	Поголема населеност во умерени и тропски климатски области, а незначителна во екваторијални, пустински, субполарни и поларни области.
Хидрографија	Водата, воздухот и храната се основни услови за живот на Земјата. Населеноста е тесно поврзана со богатството на вода и водни ресурси. Поголема населеност покрај бреговите на морињата, езерата, реките.
Природни богатства	Минералните, енергетските извори и храната се услови за стопанска активност на човекот и неговата распространетост.

13

Создавањето на родот Номо (група со повеќе видови) пред 2-2,5 милиони години. Со родот Номо дошло до нагло зголемување на големината на мозокот и до големи промени во анатомијата на телото, а истовремено почнало и каменото време (палеолит). Тоа е време на Номо habilis („вешт човек“) кој бил способен да прави алатки од камен, кои биле остри и се употребувале за сечење, дерење кожа, за кршење ореви и слично.

Хомо еректусот – Номо erectus („исправен човек“) прво се појавил во источна Африка пред околу 1.8 милиони години. Тој бил првиот хоминид кој се иселил од Африка и се проширил во целиот Стар свет. Остатоци од исправен човек се пронајдени во Грузија, Индонезија (Јава), Шпанија, Виетнам, Кина и на други места.

За најстари докази за животот на луѓето во Европа се откриени крај Бургос, во северна Шпанија, чија старост се проценува на 1,2 милиони години до 800.000 години. Првите Европејци, Номо heidelbergensis (живеел помеѓу 600.000-300.000 години и) и Номо neanderthalensis (250.000-30.000 години пр.н.е) се појавиле во Европа, северна Африка и западна Азија и биле специјализирани за вешто ловење со поусовршена изработката на оружје за ловење на крупен дивеч и тоа од непосредна близина.

14

Неандерталецот или европско-азискиот човек бил малку подгрбавен, влакнест дивјак, вешт ловец и собирач на плодови. Живеел го користел огнот, градел привремени огништа, живеел во заедница и во пештери, се грижел за старите и немоќни луѓе, ги закопувал своите мртви, обавувал погребни обреди и слично. Живееле во ледениот период во Европа и западна Азија, и преживеал многу зими во ледениот период. Успешно ги ловел најголемите диви животни на Земјата – мамути, елени, ирваси, мечки, тигри и други животни. Се хранел со месо и истото знаел да го испечи на огнот.

Илјадници научници од целиот свет се вклучени во потрага по докази за тоа каде, кога и како живеел неандерталецот и што се случило и зошто исчезнал. Претпоставка е, дека Номо sapiens („мудар човек“ или „умен човек“), современиот човек кој се појавил во Африка пред 250.000 години, е виновникот. Имено, Хомо сапиенсот еволуирал од Африка пред 150.000-200.000 години и пред 130.000 години тој почнал да се иселува од Африка во бранови кон Европа, Азија, стигнувајќи до Австралија (преку копнен пат на Индонезија и Малаја со Австралија). Нашите предци почнале војна против неандерталците, или пак биле истребени од некоја смртоносна болест.

15

Карта на раната миграција на човекот-хомо сапиенс низ светот

16

„Културната револуција“ во праисторијата се случила пред 40.000 години пр.н.е. со појавувањето на кромањонецот во Европа.

„Голем скок“ во развој на самосвета (говорот, верувања, фантазија, апстрактно мислење), на современи однесувања во заедницата, расцут на културата-уметноста (пештерска уметност-сцени од лов, обреди, игри, накит-гердани од коска, бисери од слонова коска), музика (кавал од коска и дрво, цртежи на танци), религија (верување во душата и загробен живот и тотеми), митологија (митови и магија, магиско и митолошко сфаќање на светот), трговија (размена на производи, новости), облекување (кожа, украсување на телото), правење алати (од коски, рогови, дрво, игли, јадици, мрежи), градење живеалишта (од коски од мамути, колиби со покрив од слама со глинаи) итн.

18

Пред 10.000 години климата на Земата станала потопла и постабилна. Тогашната човекова цивилизација продолжила да развива посложени форми на заеднички живот и појава на посовршени орудија. Тогаш се појавува новото време, **неолит** или младо камено време.

Тоа е период на појава на земјоделството (култивирање на почвата), и припитомување на дивите во домашни животни (доместификација на животните), промени во начинот на живот, стопанисување, збогатување на материјалната култура, појава на постојани живеалишта-населби, подобрување во изработката на пловни објекти – чамци, промени во општественото уредување, мазнење-брусење на каменот, изработка на нови камени оружја и орудија (стругови, бодежи, харпинзи, игли и сл.), грнчарски производи, занаетчиство (ткаење, плетење, изработка на орудија и орижје), концентрација на населби и население итн. Неолитот го дели на три главни етапи: ран, среден и доцен неолит.

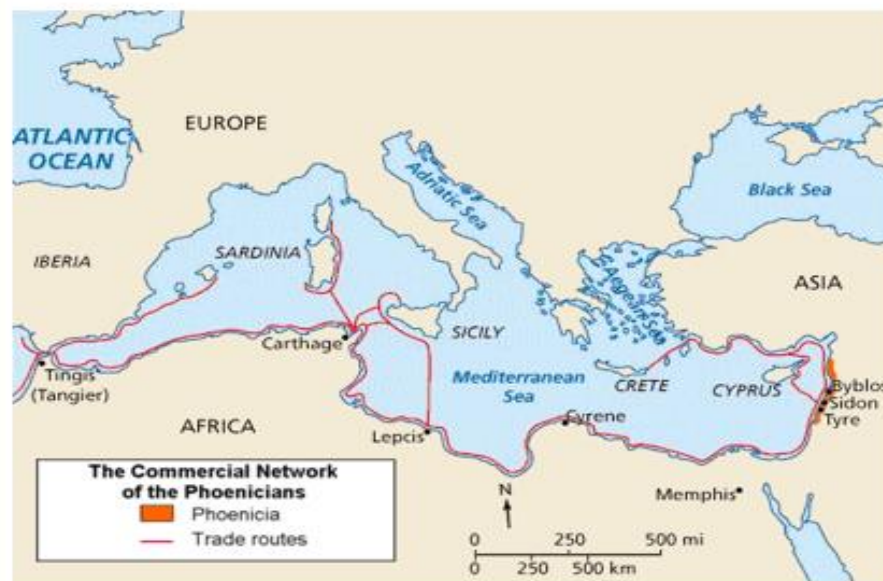
19

Првата употреба на бакарот потекнува од 5.000 год.пр.не. и тоа во Месопотамија. Со тоа започнал периодот на Бронзеното време или енеолитот (бронзата е легура на бакар и калај) кој траел околу 3.500 години. Нешто покасно, почнуваат и првите пловења покрај брегот на крајбрежните острови на Малајскиот Архипелаг, Егејските острови, Средоземното Море итн. Пред околу 3.000 години историографијата како први морепловци ги споменува Египјаните, народите кои живееле покрај реките Тигар и Еуфрат – Месопотамија (меѓуречје или „земја меѓу две реки“), Феникијците, Кинезите, Јапонците, и нешто покасно Грците.

Значаен напредок во оплеснување на животот на луѓето било пронаоѓањето на тркалото (првиот дрвен примерок потекнува од 3.500 год.пр.н.е.) кое го изменило земјоделството, никнуваат првите моќни држави-царства, развој на трговијата, освојувачките походи, но и на организирано мигрирање и ширење на населеноста во подалечните географски простори.

Првите подалечни патувања преку Атланскиот Океан се случиле од страна на Норманите – Викинзите во 10 и 11 век.

20

21

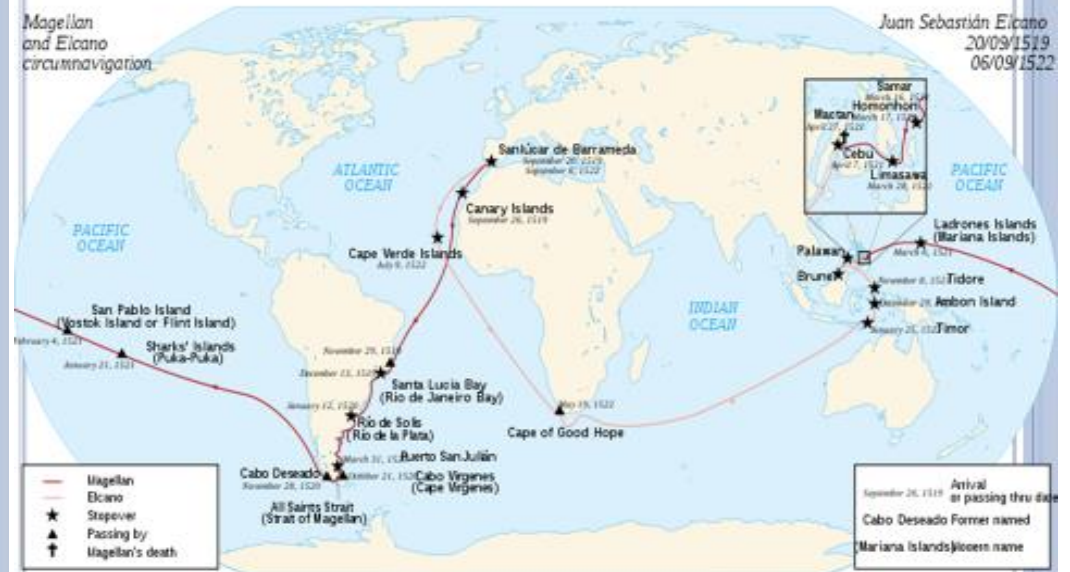
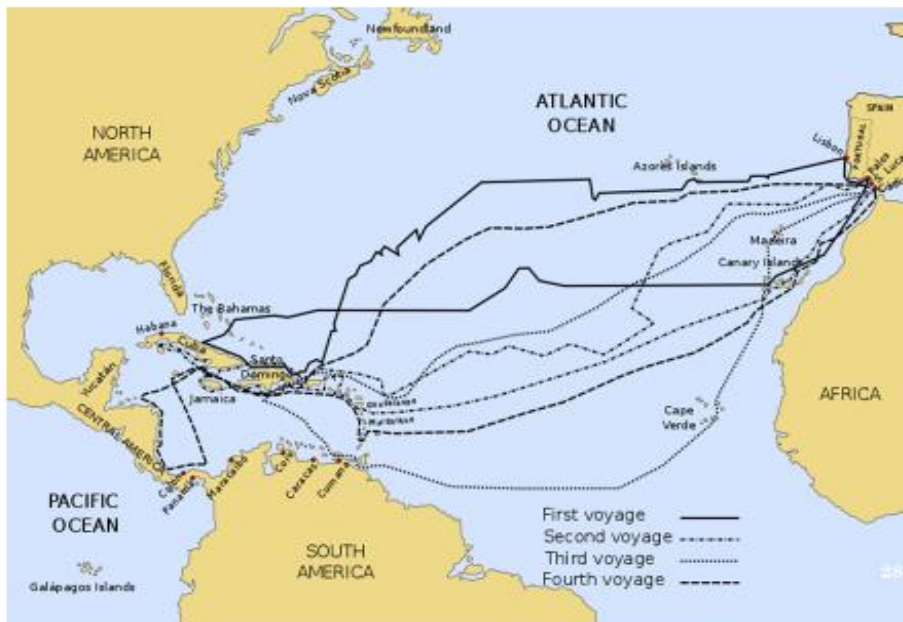
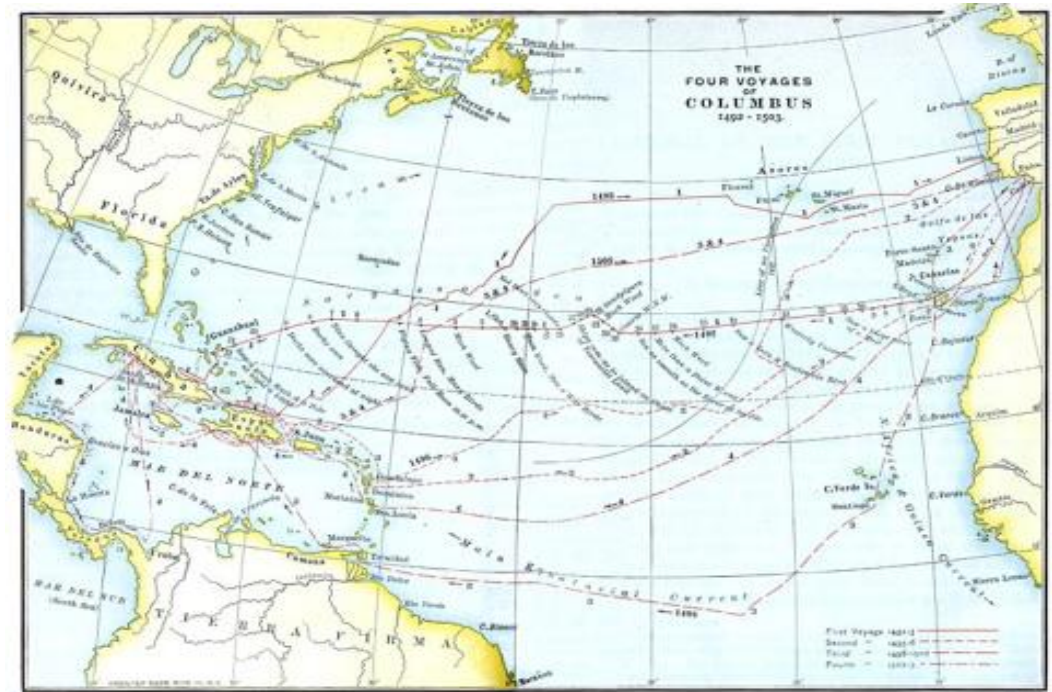
Во 15-от век се појавуваат нови техничко-технолошки откритија особено во поморскиот сообраќај, се градат подобри, поцврсти, побрзи и поиздржливи бродови наречени каравели (мали бродови, но цврсти со 2-3 високи јарболи), се открива компасот, се усовршува секстанот и другите средства за навигација и сл. Во тоа време се цртаат нови подобри карти, така што географијата, а особено картографијата доживува вистинска револуција.

Големите географски откритија биле откриени поморските патишта за Индија, откриени поморските патишта до новите континенти Америка и Австралија. Тоа е период кога започнуваат миграционите движења на доселеници од Европа, односно европска колонизација во новиот свет и населување прво на ново откриени острови во Атланскиот Океан, а потоа на острови во Индискиот и Тихиот Океан (Пацифик), со што географската населеноста на Земјата значително се зголеμουва.

26

3. Типови населеност

Постојат три типови на населеност, и тоа:

- екумена – постојано населен простор,
- анекумена – ненаселен простор, и
- субекумена – привремено населен простор.

ЕКУМЕНА

Просторот на земјината површина кој постојано е населен со луѓе се именува под поимот екумена. Зборот екумена потекнува од грчкиот збор (oikumenē) и во превод значи „населен свет“ или „населување“.

Хоризонтална (поларна) граница на населеност		Вертикална (висинска-планинска) граница на населеност	
Северна граница	80°, 81° и 82° С.Г.Ш. Тајмир – населби Долгани и Ненеци (Русија), Шпицбершки острови (Норвешка)	Највисоки рударски и сточарски населби	Ларипонго на 5.300 м.н.в. (Боливија) Индијанска сточарска населба 5.200 м.н.в. (Перу) Рударска населба 4.980 м.н.в. (Индија) Серо де Паско 4.360 м.н.в. (Перу)
Јужна граница	62° 58' Ј.Г.Ш., остров Десепшен, во состав на Јужни Шетландски острови (привремена населеност) 77° 51' Ј.Г.Ш., база на остров на Антарктик (постојано населена)	Највисока градска населба	Ла Паз 3.690 м.н.в. (Боливија) Ласа 3.608 м.н.в. (Тибет-Кина) Кито 2.600 м.н.в. (Еквадор) Мексико Сити 2.280 м.н.в. (Мексико) Адис Абеба 2.245 м.н.в. (Етиопија)

30

СУБЕКУМЕНА

Површини на Земјата кои повремено се населуваат од страна на луѓето.

Како најкарактеристични субекуменски простори се планините, тревните области (стеи, савани), полупустините, крајбрежните области, осамени острови, субполарните предели (тундрии) и сл.

Планините, особено во топлите периоди од годината, се погодни за населување на сточарите кои ја напасуваат својата стока, подигнуваат привремени населби – бачила, колиби и сл., но и за сезонските туристи (планинари, алпинисти) кои привремено претстојуваат во високите делови на планините (во планинарските домови, засолништа, привремените логоди од шатори и сл.). Типични вакви области се високите делови на Алпите, Високите Татри, Кавказ, Хималаите, Андите, Стеновите планини други високи планини.

Осамени куќи, викенд населби, рекративни центри - сезонски хотели, монтажни куќи - брвнари, планинарски, ловни и други видови домови за привремен престој на луѓето.

32

АНЕКУМЕНА

Анекумена е делот на Земјината површина кој воопшто не е населен.

Високите планински делови на надморска височина од над 6.000 метри, односно над снежната граница, големите пустински песочни и каменити пространства, непристапните мочуришта, густите и непристапни шумски комплекси на екваторски, тропски и други шуми, снежните простори на поларните предели и сл.

Ненаселени области	Комплекс на површина
Високи планини	Хималаи, Памир, Хиндукуш, Каракорум, Анди итн.
Пустини	Песочни и каменити делови на Сахара, Гоби, Таримска, Труанска, Австралиски пустини, Арабиска пустина, Атакама итн. Голем пустински појас (Африка-Азија) од Сахара-Арабија-Иран-Туран-Тарим-Гоби во должина од 12.000 км.
Шумски комплекси	Џунгли (Јужна Азија и Индокина), прашуми (екваторска и тропска Африка), селваси (Амазонија-Бразил), тајги (Русија) итн. Голема шумска површина од 10.000.000 км ² (Европа-Азија од Шведска-Финска-Русија-Сибир).
Мочуришта	Финска, Амазонија, Мисисипи, Сибир, Канадски Арктик итн.
Поларните предели	Антарктик и Арктик

31

Тревните области на саваните и степите, доминира сезонското – номадско сточарење и привремениот престој на сточарите во привремени населби (од шатори, колиби и сл.). Типични простори на ваквата субекумена се пространите области на саваните во Африка, степите во Азија (средна Азија и Монголија), полупустини во Африка, Австралија и други.

Ловот – сафари (Африка и Азија), кога ловните туристи претстојуваат заради спорт и рекреација.

Сточарското население од тундрите (пространа област на ниски тревы во субполарните предели на Евроазија и Северна Америка) во текот на годината сезонски мигрира кон шумските предели и обратно.

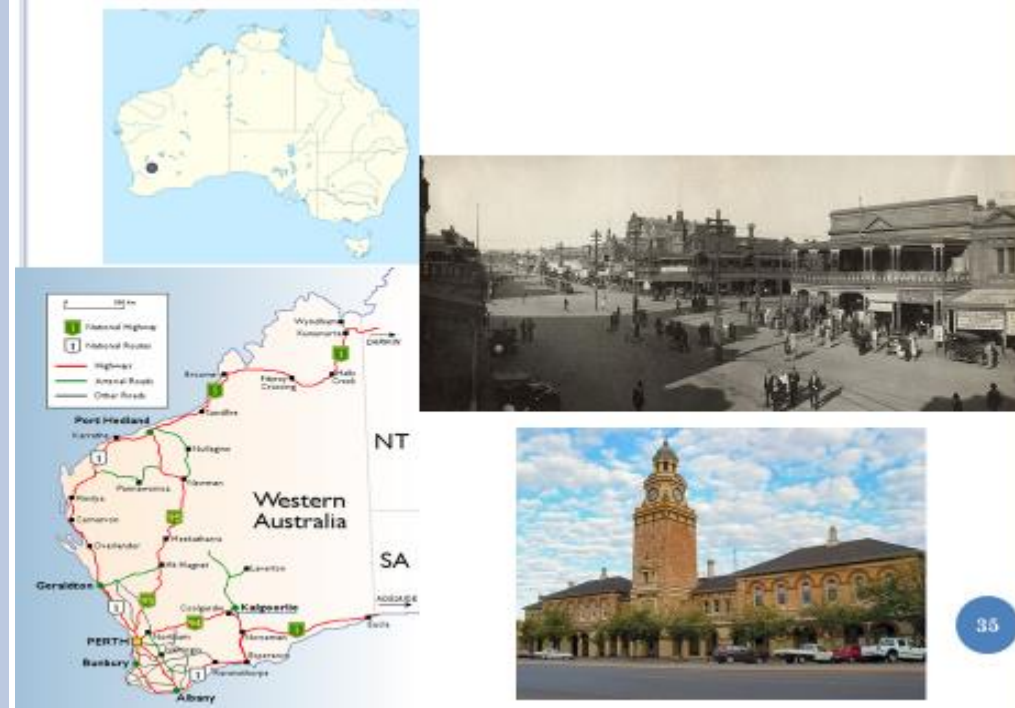
Сезонскиот риболов на подалечните - отворени мириња и океани, ги принудува рибарите на одредени сурови крајбрежни брегови или на осамени и ненаселени острови да подигната привремени живеалишта, на и рибарски населба (за ловење, за чување и преработка на рибата, за одмор, забава и сл.).

Сезонското рударење, потрагата по балгородни метали и минерали, нафтените населби и платформи и др., исто така, се повод за привремено населување на одредени простори односно создавање на субекуменски простор на копното, но и на морските површини.

33

Континети	Типови на населеност преку пример на студија на случај
Австралија	<p>Од анекуменски во екуменски простор. Рударски град Калгурли (Kalgoorlie, Western Australia) основан е на 17. јуни 1893 г. во т.н. "златна грозница". Со неговото проширување статус на град е променет во 1989 година со ново име <i>Kalgoorlie-Boulder</i>. Се наоѓа на 595 км североисточно од Перт, во Западна Австралија. Градот е лоциран на југозападната периферија во Голема Викторина песочна пустина. До населбата изграден е водовод во должина од 567 км., покасно изградени се пат, железничка пруга, и во 1989 година аеродром. Во 2006 година градот имал 28.422 жители. Денес градот претставува стопански центар со развиена индустрија на благородни метали, има универзитет, повеќе хотели, училишта, музеј, библиотека, парк, општина, телевизија, спортски терени, сали, стадион, и туризам кој забрзано се развива. Помали постојани и привремени населби во Австралиските пустини, и во прашумите на северниот дел од Австралија.</p>
Северна Америка	<p>Од анекуменски во екуменски простор Лас Вегас, основан сред пустината Невада во 1905, статус на град добива во 1911 година. Денес тој е најголем град во државата Невада, САД. Во 2009 година градот има 567.641 жители. Најголем светски центар на коцкарската индустрија, коцкарски туризам. Повеќе повремени и постојани населби во Стеновите планини, мочуриштата во Флорида, Мисисипи, Канадскиот север, Аљаска.</p>

35

Европа	<p>Од анекуменски во субекуменски и екуменски простор Нафтени платформи во Северно Море; населби и системи за наводнивања во Средна Азија, Сибир и сл. Норилск (69° с.г.ш.) во Русија е основан 1935 година, прво како кулак — привремена населба, логор за присилна работа на затворениците. Се наоѓа во сурови природни услови помеѓу суполарната тундра, моќуришта и шумскиот предел на тајгата. Лоциран е на граничниот простор меѓу Западносибирската и Средносибирската низина. Статус на град добива во 1953 година. Денес е развиен стопански центар, индустрија, рударство и сл. Во 2007 година имал 209.300 жители. Други нови населби во Тајмирија — Нордвик (основан 1936 г. на 74° с.г.ш.).</p>
Антарктик	<p>Од анекуменски во субекуменски и екуменски простор „Континентот на науката“ е поделен на 8 територии, и на него егзистираат 67 научни станици и бази, од околу 30 држави во светот. Во овие бази во лето живеат околу 4.000, а во зима 1.000 луѓе. Бројот на постојани станици со перманентни жители изнесува 46, и во нив постојано живеат приближно 1.000 жители. Најголема постојана станица е Мк.Мурдо (САД), основана во 1956 година, располага со 155 згради за разна намена и во неа постојано престојуваат над 250 жители.</p>

37

37

38

Однос на површините меѓу екумената, анекумената и субекумената
(соодносите се во проценти, %)

Типови населеност	КОНТИНЕНТИ					
	Европа	Азија	С.Америка	Ј.Америка	Африка	Австралија
Екумена	46	27	19	23	19	12
Анекумена	36	54	52	66	64	51
Субекумена	18	19	29	11	17	37
ВКУПНО	100	100	100	100	100	100

39

III. ДВИЖЕЊЕ И СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ

1. Динамика на бројното движење на населението во светот

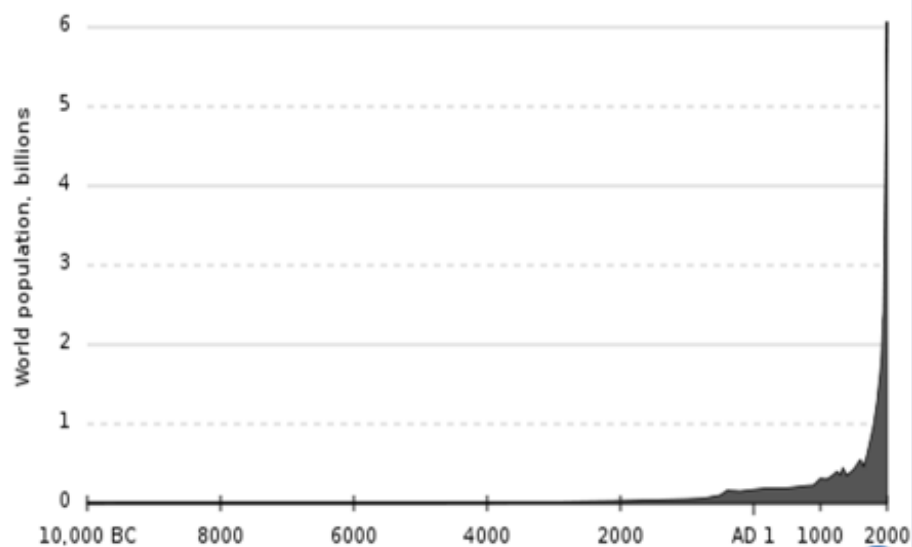
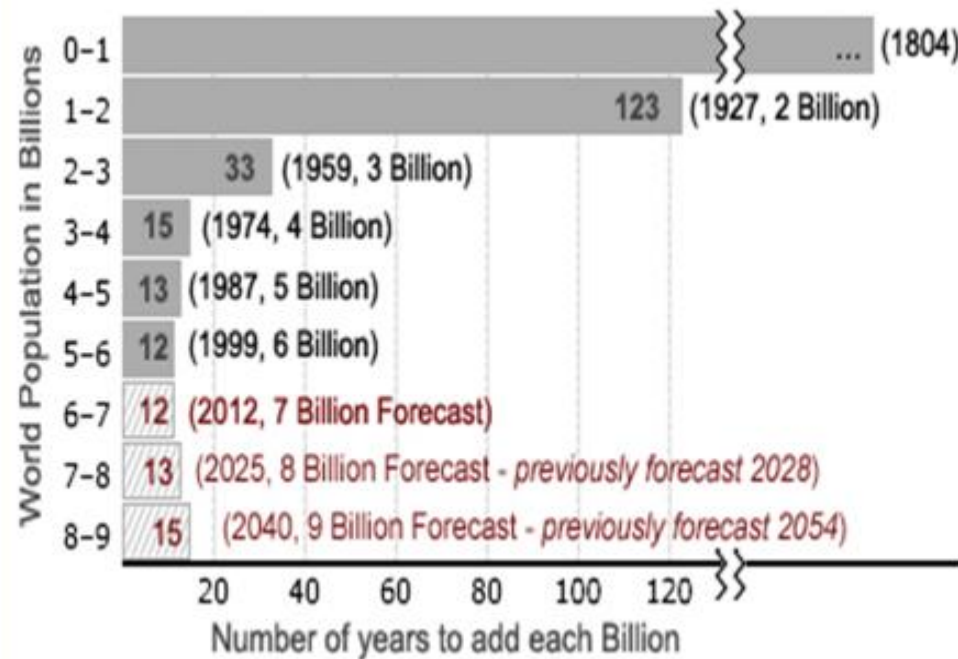
Промената на движењето на населението може да биде
-природно
-механичко

Пред 20.000 год. во палеолитот имало 1 милион жители
Во неолитот пред 8.000 години имало 8 милиони жители
Во 1.000 год.пр.н.е. имало 50 милиони жители
Во 1 година од н.е. имало 230 милиони жители
Во 1500 година имало приближно 500 милиони жители
Во 1810 година имало 1 милијарда жители
Во 1930 година имало 2 милијарди жители
Во 1960 година имало 3 милијарди жители
Во 1980 година имало 4,5 милијарди жители
Во 1990 година светот има 5,3 милијарди жители
Во 2000 година 6,1 милијарди жители
Во 2010 година светот има околу 7 милијарди жители

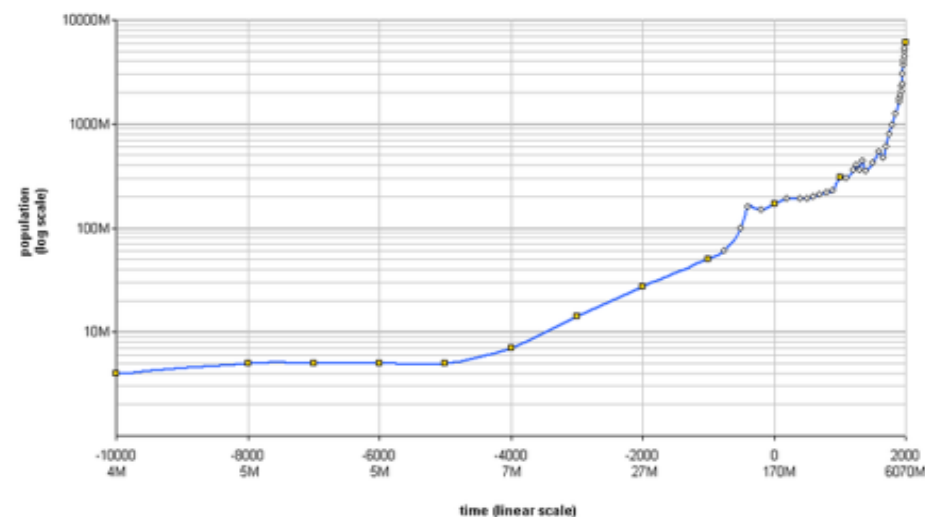
40

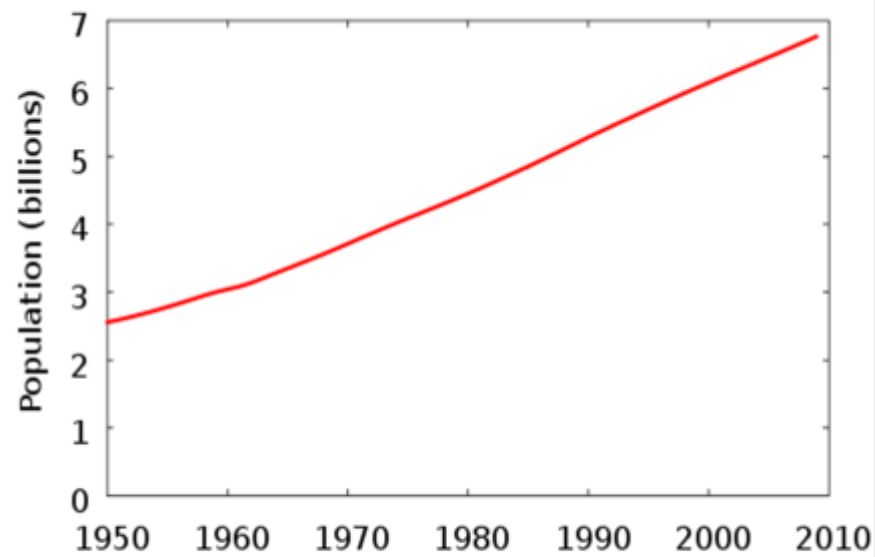

Година	Број на жители во светот (во милиони и милијарди)	Година	Број на жители во светот (во милиони и милијарди)
20.000 г.р.кв.	1.000.000	1810 г.	1.000.000.000
15.000 г.р.кв.	3.000.000	1850 г.	1.265.000.000
10.000 г.р.кв.	5.000.000	1900 г.	1.650.000.000
8000 г.р.кв.	10.000.000	1910 г.	1.750.000.000
3000 г.р.кв.	15.000.000	1920 г.	1.860.000.000
2000 г.р.кв.	27.000.000	1930 г.	2.070.000.000
1000 г.р.кв.	50.000.000	1940 г.	2.300.000.000
500 г.р.кв.	100.000.000	1950 г.	2.529.346.000
400 г.р.кв.	160.000.000	1960 г.	3.023.358.000
200 г.р.кв.	200.000.000	1970 г.	3.685.777.000
1 г.п.в.	230.000.000	1980 г.	4.437.609.000
100 г.	250.000.000	1990 г.	5.290.452.000
500 г.	270.000.000	2000 г.	6.115.367.000
1000 г.	300.000.000	2005 г.	6.512.276.000
1200 г.	400.000.000	2010 г. *	6.908.688.000
1500 г.	500.000.000	2020 г. **	7.674.833.000
1700 г.	600.000.000	2030 г. **	8.308.895.000
1750 г.	800.000.000	2040 г. **	8.801.196.000
1800 г.	900.000.000	2050 г. **	9.149.984.000

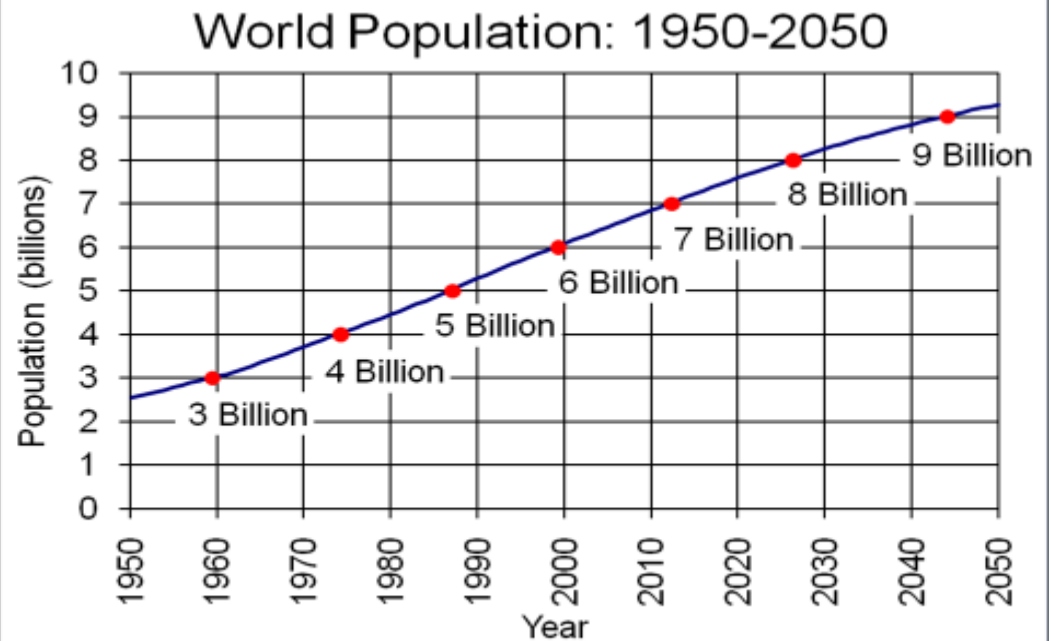

43

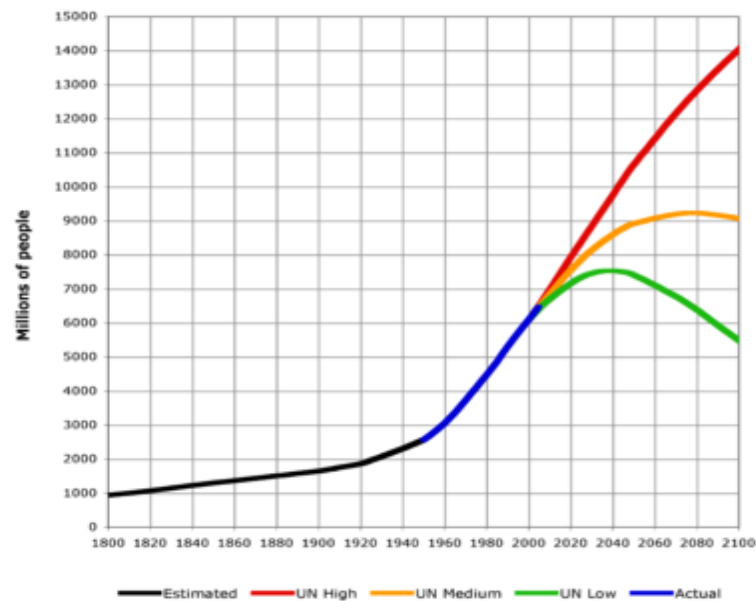

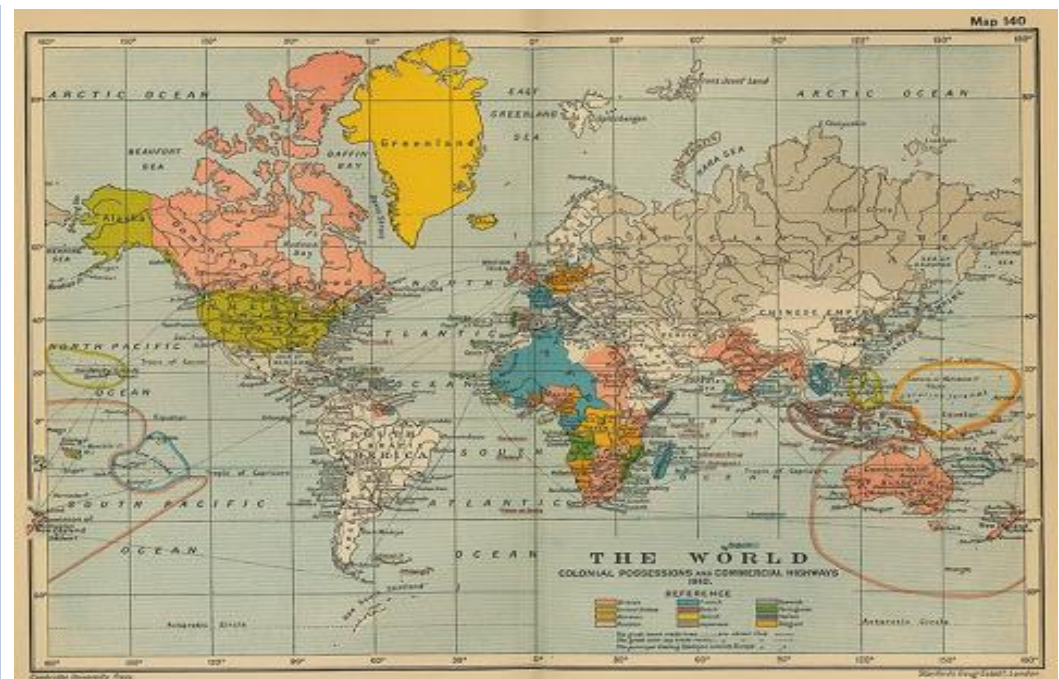
45

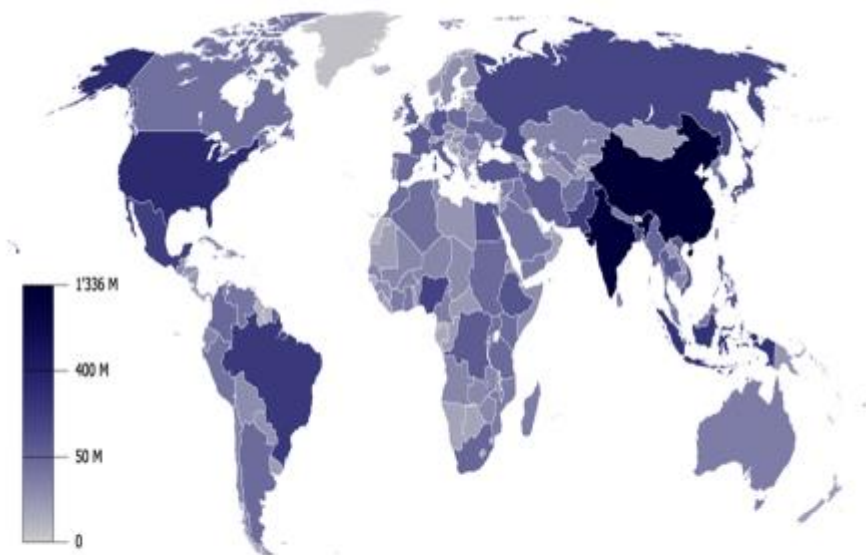

Source: U.S. Census Bureau, International Data Base, June 2010 Update.

47

49

2. ПРИРОДНО ДВИЖЕЊЕ (НАТАЛИТЕТ, ФЕРТИЛИТЕТ, ФЕКОДИТЕТ, МОРТАЛИТЕТ, ПРИРОДЕН ПРИРАСТ)

Биолошко движење, размножување – репродукција, односно одржувањето на човековиот род во живот

Позитивно (растење) и **негативно** (намалување)

Раѓања – наталитет и **умирања** – морталитет

Природен прираст – квантитативни промени

50

Фактори на биодинамиката на популационата маса

ОБЈЕКТИВНИ ФАКТОРИ

СУБЈЕКТИВНИ ФАКТОРИ

Природни	Општествено-економски, политички, социјални и др.	Биолошки или човечки
<ul style="list-style-type: none"> -климатски (суши, врнежи) - природни непогоди и катастрофи (вулкани, земјотреси, поплави, силни ветрови, лизгалишта, лавини и друго) 	<ul style="list-style-type: none"> - војни - епидемии и заразани болести - економски услови и кризи - производството на храна - технички хаварии, несреќи и катастрофи - терористички закани - здравствени услови - социјални услови - сиромаштија и глад - материјален статус - култура, етика, морал, брак - патријархални традиции - идеолошко и психолошко наследство - религиозни влијанија - популациона политика... 	<ul style="list-style-type: none"> - физиолошка подготвеност (фекондитет) - желба за репродукција - возраст - неплодност (стерилитет) - наследни (хередитарни) особини - период помеѓу бременостите - лактација (доене-млечност) - други биолошки и медицински фактори - можност за репродукција - сексуално образование и едукација - контрола на раѓањето - материјална сигурност - исхраната...

51

НАТАЛИТЕТ-ФЕРТИЛИТЕТ

Наталитет или родност претставува позитивен елемент кој влијае врз зголемување на природното движење на населението. (лат.: *natalis*, фр.: *natalité* – раѓање) поимот **фертилитет** (лат.: *fertilis* – раѓање, плодност)

Наталитет е број на живородени во однос на вкупниот број на население, а **фертилитет** број на живородени во однос на женското население во фертилна возраст или фертилен период (од 15 до 49 години).

Бруто стапка ФОРМУЛА	Опис на формулата
$nb = \frac{N}{P} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	N го означува бројот на сите родени
	P го означува вкупниот број на население
	nb ја означува бруто стапката на родени

Нето стапка ФОРМУЛА	Опис на формулата
$nn = \frac{Nv}{P} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	Nv го означува бројот на сите живородени
	P го означува вкупниот број на население
	nn ја означува нето стапката на живородени

52

Општа стапка ФОРМУЛА	Опис на формулата
$f = \frac{N}{Vf(15/49)} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	N го означува вкупниот број на живородени деца Vf (15/49) е бројот на жените со старост од 15 до 49 години f ја означува општата стапка на фертилитет

Специфична стапка ФОРМУЛА	Опис на формулата
$f = \frac{Nx}{Vfx} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	Nx го означува бројот на живородените деца од мајки со x години возраст Vfx го означува бројот на сите жени на возраст од x години f ја означува специфичната стапка на фертилитет

World historical and predicted crude birth rates (1950–2050) UN, medium variant, 2008

Years	CBR	Years	CBR
1950–1955	37.2	2000–2005	21.2
1955–1960	35.3	2005–2010	20.3
1960–1965	34.9	2010–2015	19.4
1965–1970	33.4	2015–2020	18.2
1970–1975	30.8	2020–2025	16.9
1975–1980	28.4	2025–2030	15.8
1980–1985	27.9	2030–2035	15.0
1985–1990	27.3	2035–2040	14.5
1990–1995	24.7	2040–2045	14.0
1995–2000	22.5	2045–2050	13.4

Просечната годишна стапка на наталитетот – раѓањата во светот (2000 – 2005) изнесува 21,1‰ (промили): од кои во Африка 37,6‰, во Латинска Америка 21,7‰, во Азија 20,1‰, во Австралија и Океанија 17,4‰, во Англоамерика 13,7‰, а во Европа 10,1‰.

Стапката на наталитетот во светот во периодот 1950 – 1960 година изнесувала 36,7‰, од кои со највисока стапка била Африка со 48,9‰, Латинска Америка 41,7‰, Азија со 41,5‰, Австралија и Океанија 27,6‰, Англоамерика 24,6‰ и Европа со 21,5‰.

Ниски наталитет до 15‰ годишна стапка

Среден наталитет од 16 до 25‰

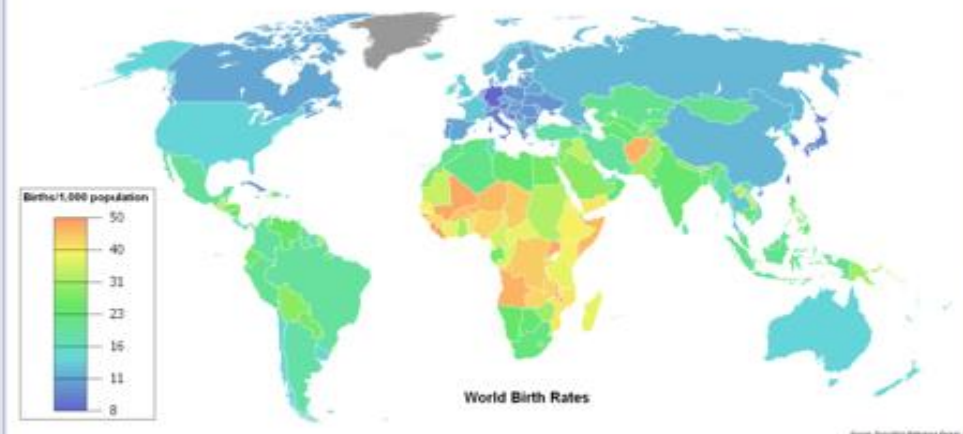
Висок наталитет од над 25‰

ДРЖАВИ СО НАЈГОЛЕМА СТАПКА НА НАТАЛИТЕТ

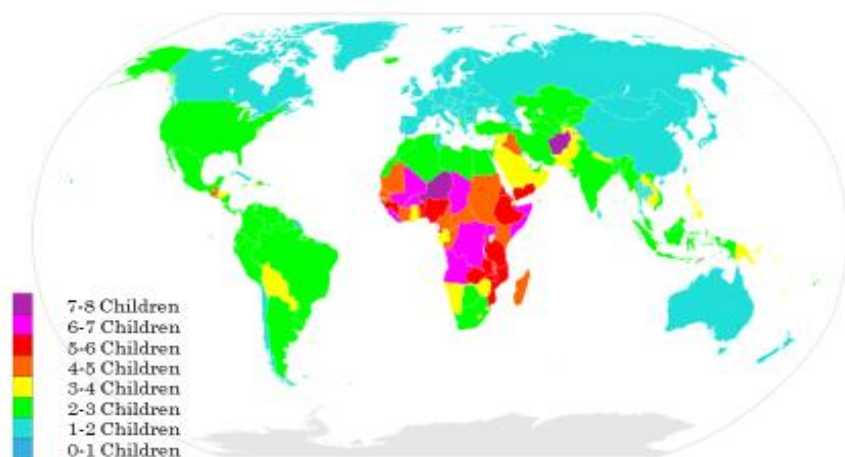
1. 51,60% Нигер
2. 49,15% Мали
3. 47,84% Уганда
4. 45,46% Авганистан
5. 44,73% Сиера Леоне
6. 44,33% Буркина Фасо
7. 43,70% Сомалија
8. 43,69% Ангола
9. 43,66% Етиопија
10. 42,63% ДР Конго

Во 2009 година држави со највисока стапка на наталитет се државите во **Африка**, и тоа: Нигер со 51,60‰, Мали 49,15‰, Уганда со 47,84‰, Ангола со 43,69‰ итн. Во **Азија** со висока стапка се: Авганистан со 45,46‰, Јемен 42,14‰, Оман 34,79‰, Ирак со 30,10‰, Саудиска Арабија со 28,55‰, Пакистан со 27,62‰ итн. Во **Латинска Америка** водат Парагвај со 28,17‰ и Боливија со 25,82‰, Никарагва 23,25‰, Панама 20,18‰, Мексико 19,71‰, потоа следат државите во **Англоамерика**, односно САД со 13,82‰, Канада 10,8‰ па **Австралија** со 12,47‰ и Нови Зеланд со 13,94‰, и накрајот држави од **Европа** со „висока“ стапка на наталитет се: Албанија 15,29‰, Ирска 14,23‰ Франција 12,57‰, **Македонија 11,97‰**, Русија 11,10‰, Норвешка 10,99‰, Велика Британија 10,65‰, Белгија 10,15‰, и Шведска со 10,13‰, и уште многу други со стапка под 10‰ - Швајцарија 9,59‰ Австрија со 8,65‰, Германија и Италија со 8,18‰.

58

РАСПРОСТРАНЕНОСТ НА ДРЖАВИ СПОРЕД КОЕФИЦИЕНТОТ НА ЖИВОРОДЕНИ ДЕЦА ПО ЖЕНА, ЗА ПЕРИОДОТ 2005 – 2010 Г.

59

МОРТАЛИТЕТ

Поимот **морталитет** или смртност (лат.: *mors* - смрт, *mortalitas* - смртност, умирање; фр.: *mortalité*) го означува бројот на умрени лица и претставува негативен елемент кој влијае врз намалување на природното движење на населението.

Смртност на населението зависи и може да биде нарушен и од други фактори, социјалните прилики, здравствените-медицинските услови, општествено-економските фактори, воените состојби, природните катастрофи, разни сообраќајни и други несреќи и сл., со што стапката на смртност значително се зголемува без оглед на старосните групи. Сепак, општата стапка на морталитет зависи најмногу од нивото на умирања или смртност по старост.

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$m = \frac{M}{P} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	M го означува бројот на сите умрени P го означува вкупниот број на население m ја означува бруто стапката на умрени

МОРТАЛИТЕТ

Поимот **морталитет** или смртност (лат.: *mors* - смрт, *mortalitas* - смртност, умирање; фр.: *mortalité*) го означува бројот на умрени лица и претставува негативен елемент кој влијае врз намалување на природното движење на населението.

Смртност на населението зависи и може да биде нарушен и од други фактори, социјалните прилики, здравствените-медицинските услови, општествено-економските фактори, воените состојби, природните катастрофи, разни сообраќајни и други несреќи и сл., со што стапката на смртност значително се зголемува без оглед на старосните групи. Сепак, општата стапка на морталитет зависи најмногу од нивото на умирања или смртност по старост.

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$m = \frac{M}{P} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	M го означува бројот на сите умрени P го означува вкупниот број на население m ја означува бруто стапката на умрени

ЛИСТА НА 10 НАЈЧЕСТИ ПРИЧИНИ ЗА СМРТНОСТ, WHO, 2002

1. 12,6% Болести на срцето
2. 9,7% Цереброваскуларна болест
3. 6,8% Респираторни инфекции
4. 4,9% ХИВ / СИДА
5. 4,8% Хронична белодробни болести
6. 3,2% Дијареални заболувања
7. 2,7% Туберкулоза
8. 2,2% Бронхитис и ракот на белите дробови
9. 2,2% Маларија
10. 2,1% Сообраќајни несреќи

63

World historical and predicted crude death rates (1950-2050) UN, medium variant, 2008

Years	CDR	Years	CDR
1950-1955	19.5	2000-2005	8.6
1955-1960	17.3	2005-2010	8.5
1960-1965	15.5	2010-2015	8.3
1965-1970	13.2	2015-2020	8.3
1970-1975	11.4	2020-2025	8.3
1975-1980	10.7	2025-2030	8.5
1980-1985	10.3	2030-2035	8.8
1985-1990	9.7	2035-2040	9.2
1990-1995	9.4	2040-2045	9.6
1995-2000	8.9	2045-2050	10

Просечната стапка на морталитет во целина за светот во периодот **1950-1955** година изнесувал **19,5‰**, во периодот 1975-1980 10,7‰, во периодот 1995-2000 година 8,9‰ а во последниот петгодишен период **2005-2010 год.** се проценува да изнесува **8,5‰**.

Просечната стапка по континенти во 2000-2005 година изнесувала за Европа 10,2‰, Азија 7,2‰, Африка 15‰, Англоамерика 7‰, Латинска Америка 6,6 и Австралија со Океанија 6,0‰.

Стапката на морталитет во европските држави се движи помеѓу вредностите од 15,8‰ до 5,5‰ (Украина 15,8‰, Бугарија 14,3‰, Србија 13,8‰, Унгарија 12,9‰, Хрватска 11,7‰, Германија 10,9‰, Италија 10,7‰, Словенија 10,6‰, Грција 10,5‰, Велика Британија 10,0‰, Норвешка 9,3‰, **Македонија 8,8‰**, Швајцарија 8,5‰, Ирска 7,7‰, Ирска 6,8‰, Турција 6,1‰, Андора 5,8‰, Албанија 5,5‰ итн).

Држави со најниска стапка на морталитет со околу 5‰ се: Обединети Арапски Емирати со 2,1‰, Саудиска Арабија 2,4‰, Кувајт со 2,6‰, Оман 2,8‰, Јордан со 4,2‰, Мексико со 4,5‰, Панама со 5,0‰, Израел 5,4‰ итн.

ДРЖАВИ СО НАЈГОЛЕМА СТАПКА НА СМРТНОСТ

1. 30,80% Свазиленд
2. 24,08% Ангола
3. 22,20% Лесото
4. 21,91% Сиера Леоне
5. 21,34% Замбија
6. 20,73% Либериа
7. 20,07% Мозамбик
8. 19,18% Авганистан
9. 19,10% Џибути
10. 17,84% Централна Афричка Република

65

Квалитативно најспецифична стапка на морталитет во одредена популациона маса е стапката на **смртноста на доенчињата**. (меѓународен назив **инфантилен морталитет**, -лат.: *infans* – дете; шпан.: *infantile* – малолетен, детски).

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$md = \frac{Md}{N} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	Md го означува бројот на умрени доенчиња N го означува вкупниот број на живородените деца во текот на една година md ја означува бруто стапката на смртноста на доенчињата

66

ПРИРОДЕН ПРИРАСТ

Природниот прираст ја одбележува разликата помеѓу бројот или стапката на родените и умрените лица, односно разликата меѓу наталитетот и морталитетот.

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$Pr = N - M$	N го означува бројот на сите родени M го означува број на сите умрени Pr ја означува разликата во број на население

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$Pr = \frac{N - M}{P} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	N го означува бројот на сите родени M го означува број на сите умрени P го означува бројот на население во средината на годината P ја означува разликата во број на население

мошне висока од 18‰ и повеќе, **висока** стапка од 12‰ до 17‰, **умерена** стапка од 4‰ до 11‰ и **ниска** со помалку од 4‰.

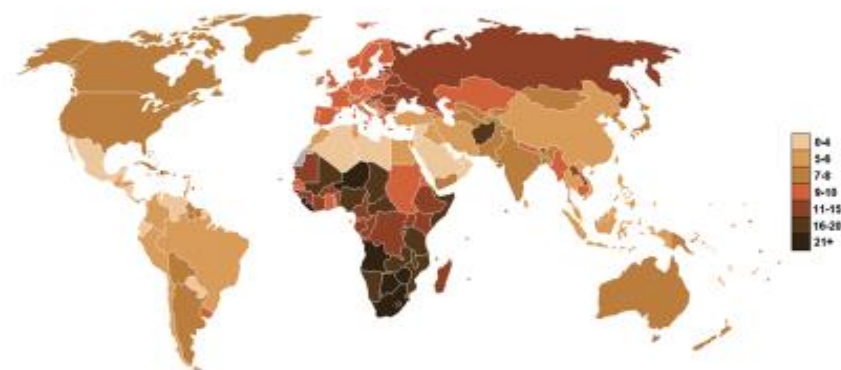
67

Тип на природен прираст	Опис на типот
ПРИМИТИВЕН	Половина од светската популација, висок наталитет и до 35‰, висока стапка на морталитет, голема смртност на доенчиња, просечното траење на животот е краток, големо учество на младо население, голема пренаселеност, земји со низок животен стандард и стопанска неразвиеност.
МЛАД	Стапката на наталитет се движи од 25‰ до 30‰, стапката на морталитет е од околу 10‰, доселување на млади лица, висок пораст на лицата од помладите групи, животниот стандард е релативно добар, а можностите за жигрење на населението се незначителни.
ЗРЕЛ	Пониска стапка на наталитет од под 20‰ и со ниска стапка на морталитет, умерен природен прираст, помал процент на млади лица, повисок на возрасните и зналителен на старите лица, висок животен стандард, земји стопански поразвиени.
СТАР	Многу низок наталитет, висок животен стандард, контрола на раѓањата и планирање на семејството со мал број на деца, стареење на популацијата со зголемена стапка на морталитет, стагнација и негативен природен прираст.

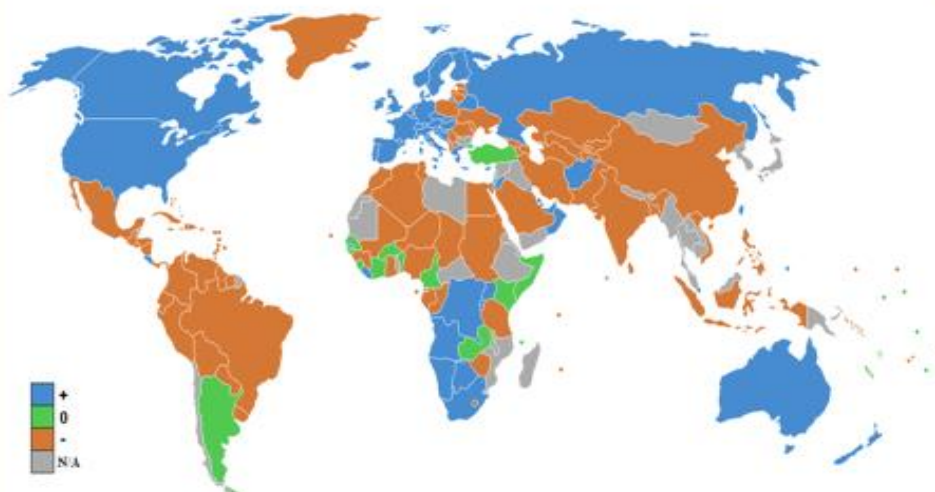
Просечната стапка во 2000-2005 година во светот изнесува 12,1‰, а гледано по континенти е следна: Европа - 1,52‰, Азија 12,5‰, Африка 22,3‰, Англоамерика 5,4‰, Латинска Америка 15,6‰ и Австралија со Океанија 10,0‰. Гледано според економски развој, средната вредност на највисоката стапка имаат најслаборазвиените земји со 23,7‰, слабо развиените со 14,8‰, средно развиените со под 10‰, и со најниска стапка се развиените земји со само 0,8‰.

Држави со **највисоки стапки** на природен прираст во 2000-2005 година се: Уганда 34,1‰, Нигер со 33,9‰, Јемен со 32,3‰, Мали со 31,9‰, Гватемала 29,2‰, Кенија 23,3‰, Оман 22,8‰ итн. Најголем дел од земјите во светот се со стапка на природен прираст помеѓу 3 до 15‰.

Држави со стапки со **негативен природен прираст** се: Украина -8,1‰, Бугарија -5,6‰, Хрватска -2,4‰, Италија -0,8‰, Австрија -0,2‰ итн. Голем е бројот на држави во Европа кои имаат стапка на природен прираст од 4 до 0‰, меѓу кои е и Р.Македонија со околу 3‰.

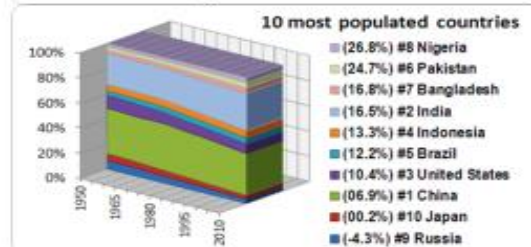
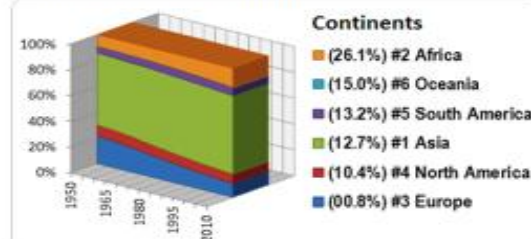

70

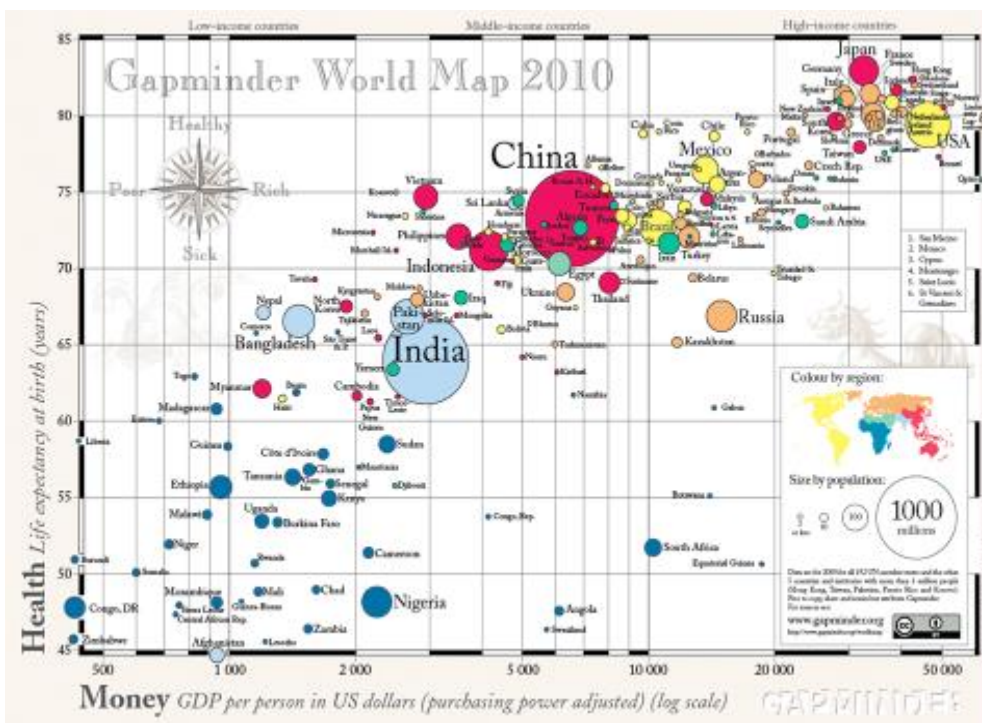
71

Share of Population from 1950 to 2010 & Population Growth in the 2000-2010 Decade

Source: Department of Economic and Social Affairs, United Nations Population Division (UNPD). 2010. Available on-line at: <http://esa.un.org/unpp/>

72

3. МИГРАЦИОНИ ДВИЖЕЊА (ПОИМ И ТИПОВИ МИГРАЦИИ)

Поимот миграција доаѓа од латинскиот збор *migratio* што значи селење.

Најчести причини за појава на миграција се споменуваат економските, општествените, политичките услови и природниот прираст на населението, но врз нив како причина може да биде некој природна катастрофа, лошата клима, вознемиреност поради законот, лошите услови на живот, желбата за личен успех, кариера и сл.

74

ДЕЛ ОД БРОЈНИТЕ ДИМЕНЗИИ НА МИГРАЦИИТЕ

Прашални форми	Причини за миграции	Основна поделба
Кој мигрира, Зошто мигрира, Каде мигрира, Како мигрира, Кога мигрира, Колку мигрира...	Економски Општествени Политичко-правни Воени Природно-географски Социјални Верски Културни Едукативни Бизнис интерес и профит Индивидуални/субјективни/ Густината на населеност Природниот прираст Личната кариера...	Емиграција – иселување Лат.: emigration = иселување Имиграција – доселување Лат.: immigrare = се доселува
		Основна класификација 1. Според правците на движење во границите на една држава: надворешни и внатрешни 2. Според трајноста на миграцијата: постојани, привремени, сезонски и дневни 3. Според причината на појавување: економски, политички, семејни, верски

Тип на миграција	Краток опис
Прв тип: Освојувачки миграции	Големи освојувачки походи кои предизвикале миграции на населението. Преселби на народите почнувајќи од времето на Стариот Рим, па наваму, разни племиња - Хуни, Авари, Словени, покасно Монголи, Турци и сл., и нивно населување - ширење во просторите на старите царства.
Втор тип: Миграции - природни непогоди	Движење на населението предизвикано поради природни фактори – непогоди: суши, поплави, земјотреси, вулкани, недостиг на храна и сл. Миграции на населението во Пакистан, Бангладеш, Индонезија, САД-Њу Орлеанс итн.
Трет тип: Планирани миграции - Колонизација	Систематско (планирано) населување во популациски празни а богати природни простори. Колонизација во Америка, Австралија, Сибир и сл. На населението им се даваат економски и општествени олеснувања, бенефиции и сл.
Четврт тип: Геополитички миграции	Преместување на цели народи, етнички малцинства поради настанување на одредени геополитички промени. Преселба на население помеѓу Грција и Турција во 1922 г. Грција и Бугарија, преместување на 9 мил. Германци од источноевропските простори, поместување на населението помеѓу Индија и Пакистан во 1947 год., преместување на Евреи од целиот свет во Израел, потоа разни Индијански племиња, Татари и сл.

Петти тип: Политички миграции	Сукцесивно мигрирање на политичките иселувања и пребегнувања-бегалски миграции. Миграции по Октомвриската револуција во Русија низ Европа, потоа по Првата и Втората светска војна преселување во Јужна Америка, Македонците од Егејскиот дел на Македонија во источноевропските земји, а покасно и во Америка и Австралија. Војната во Африка помеѓу Уганда и Руанда, војната во Ирак, Авганистан и др. Локални воени судири.
Шестти тип: Економски миграции	Слободни економски миграции на населението. Најбројна и најразновидна миграција на работната сила, интелектуалната сила – „одлив на мозоци“ заради различни цели – успех во кариерата, економска „благосостојба“ - повисок животен стандард, успех и популарност - спортисти, уметници, информатичари, и други стручни лица и сл.
Седми тип: Илегални миграции	Илегална миграција. Криминална - забранета миграција (криумчарење мигранти, трговија со луѓе, човечки органи). Присутна заради криминал, проституција, трговија со работна сила – ефтина работна рака, заради питачење, продажба на недозволен производ - дрога, други наркотици, алкохол, цигари, оружје, тргување со човечки органи, и сл. Платени убијци, војници, војска, спортисти, електротехничари, информатичари, стручни лица од сферата на атомската физика, хемија, политичка и технолошка шпионажа итн. Интензивна појава во поледните две децении.

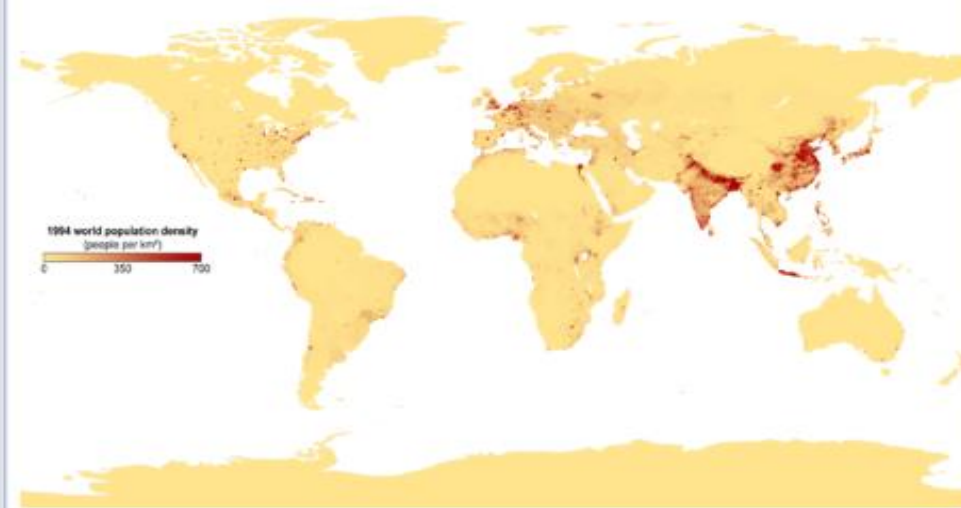
Секој облик на миграција имплицира две подрачја. **Подрачје на потекло** од каде тргнуваат мигрантите, најчесто тоа е родниот крај или подрачје на претходно трајно живеење, и **подрачје на доселување**, каде мигрантите се населуваат или претстојуваат. Всушност, станува збор за простори на **поаѓање (тргнување)** и **доаѓање (пристигнување)**, помеѓу кои протекува **миграциона струја (миграционен тек)**. Други поими кои подетално ги изучува демографијата се миграционото салдо (разлика помеѓу доселувањето – I, и отселувањето - E), миграциониот биланс (брuto и нето миграција), потоа теоријата на миграциите - „миграциониот закон“, примената на различни пресметки, формули, поделба на миграциите според структурата на мигрантите итн.

78

4. ГУСТИНА НА НАСЕЛЕНОСТ

Густината на населеност се дефинира како број на население на единица површина. Просечната густина на населеност изнесува 13,5 ж/км².

Континент	Површина		Население		
	во 1.000 км ²	%	во милиони	%	на 1 км ²
Африка	30.305	22,2	906	14,0	29,9
Англоамерика	21.962	16,1	331	5,1	15,1
Австралија и Океанија	8.536	6,3	33	0,5	3,9
Азија	44.397	32,9	3.905	60,4	88,0
Европа	10.520	7,7	728	11,3	69,2
Латинска Америка	20.535	15,1	561	8,7	27,3
Населено копно	136.255	100,0	6.464	100,0	47,4
Цело копно*	148.940	/	6.876	/	46,1
Копно без Антарктик*	134.940	/	6.876	/	50,9
Свет (заедно со вода)*	510.072	/	6.876	/	13,5

80

Географски простори со најголема густина (состојба 30 Септември 2009) се административниот простор **Макао** (Кина) со **18.534 жители на 1 км²**, државата Монако со 16.923 жители на 1 км², Сингапур со 7022 ж/км² итн, а со најмала густина на населеност се **Гренланд** (самоуправна територија во состав на Данска) со **0.025 ж/км²**, Фокландски острови (територија во состав на Велика Британија) со 0,258 ж/км², Монголија со 1,7 ж/км², Западна Сахара со 1,9 ж/км² итн.

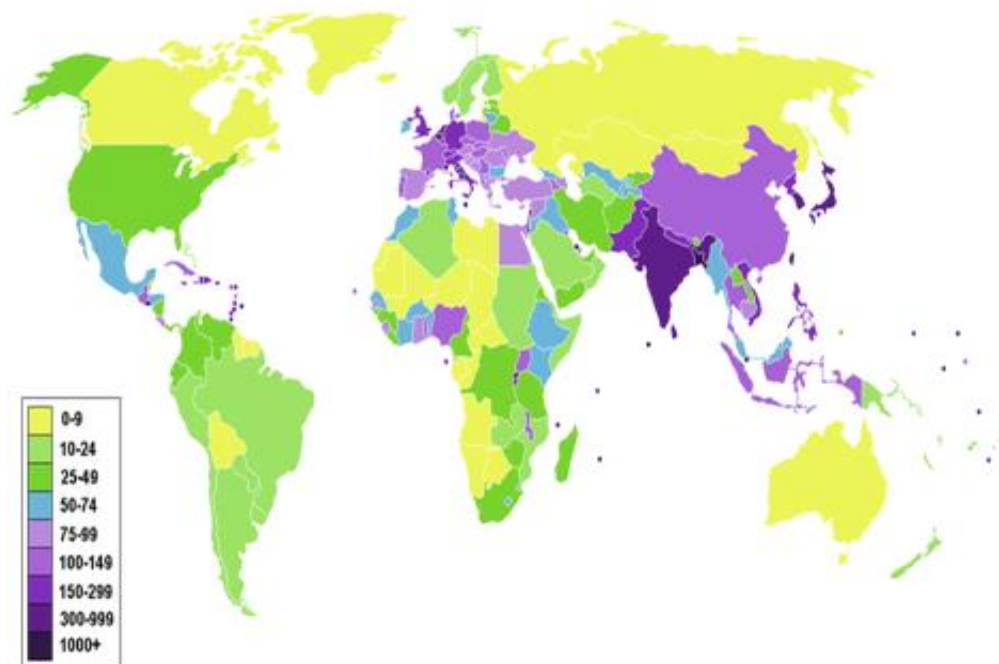
За густината на населеност понекогаш се употребува и **спротивната вредност**, односно **просторна густина на населеност** или Колкава е површината која во просек му е на располагање на еден жител за одредено подрачје. Овој сооднос се пресметува, кога површината изразена во метри или м² се поделува со бројот на жители на тоа подрачје, и се изразува како „број /м² на 1 жител или ...м²/ж.“.

Според погоре изнесеното, простор со најмала површина по жител е **Монако со 63м²/жител**, а со најголема површина по жител е **Гренланд со 30 милиони м²/жител**.

81

Типови на густина на населеност	
Аритметичка или општа релативна густина	Број на лица на единица површина изразено во км ² или квадратни милји
Физиолошка густина	Број на население на единица обработливо земјиште
Аграрна или земјоделска густина	Број на земјоделско население на единица површина. Бруто густина, број на земјоделско население на вкупно земјоделска површина и нето густина, број на земјоделско население на вкупна обработлива површина.
Рурална густина	Број на рурално население на единица површина
Урбана густина	Број на урбано население на единица градска површина. Се изразува: број на жители на 1 ха или 1 км ²
Еколошка густина	Број на население кое може да биде поддржана од страна на природните ресурси

83

Од државите во светот кои имаат површина поголема од 5.000 км² во 2009 година со над 300 жители на км² (состојба 30 Септември 2009) се Бангладеш со 1126 жители на 1 км², Тајван со 639 ж/км², Јужна Кореја 486 ж/км², Холандија 400 ж/км², Руанда со 379 ж/км², Израел со 365/км², Хаити со 361/км², Индија со 361 ж/км², Белгија 354 ж/км², Јапонија 337 ж/км², Шри Ланка 308 ж/км², и Филипини со 307 ж/км²

Одредувањето на вистинската густина на населеност на одреден географски простор, односно дали тој е ретко, средно или густо населен претставува вистински проблем. Проблемот настанува уште во процесот на пресметувањето, имено, со зголемувањето на бројот на населението се зголемува и густината на населеност, а со намалувањето на населението се намалува, со што ја отежнува вистинската детерминираност на одредувањето на степенот на густината на населеноста. Според тоа, можеме да зборуваме само за релативна или општа густина на населеност, која во одреден временски период може да се намали или зголеми во зависност од бројното движење на населението на одредена површина.

85

ПОЛОВА СТРУКТУРА

Половата структура го искажува бројниот однос меѓу машкото и женското население

- Биолошката структура, зависи од природниот прираст
- Ретки се случаевите на подеднаков број на мажи и жени
- Најчесто преовладува една над друга
- Поголемите разлики, предизвикуваат проблеми и последици
- Квалитативни проблеми: неповолност за бракови, природното движење, проблеми во стопанството, економското живеење,...

87

5. ВИДОВИ СТРУКТУРНИ НА НАСЕЛЕНИЕТО (ПОЛОВА, СТАРОСНА, СТРУКТУРА ПО ДОМАЌИНСТВА, ОБРАЗОВНА, ЕТНИЧКА, КОНФЕСИОНАЛНА, СТРУКТУРА ПО АКТИВНОСТ, ДЕЈНОСТ, СТРУКТУРА ПО ЈАЗИЦИ, ВЕРИ И ДР.)

- население по пол (полова структура),
- население по старост (старосна структура),
- население по домаќинства,
- население по образование (образовна структура),
- население според економска ангажираност (економска структура),
- население по дејност или занимање,
- население по активност,
- население според вработеност,
- население по национална припадност (национална структура),
- население според верска припадност (верска или конфесионална структура),
- население според расни одлики (расна структура),
- население според јазични одлики (јазична структура).

86

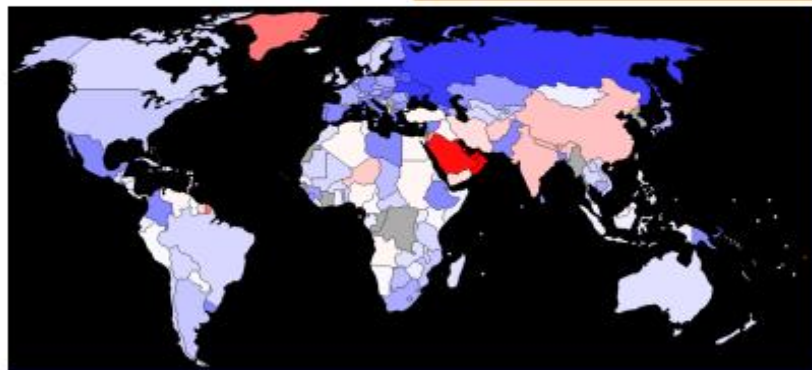
ФОРМУЛА	Опис на формулата
$Km = \frac{Pm}{Pf} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	Km го означува коефициентот на маскулинитет Pm го означува вкупниот број на машки лица Pf го означува вкупниот број на женски лица

ФОРМУЛА	Опис на формулата
$Kf = \frac{Pf}{Pm} \cdot 1000 \text{ или } 100$ (‰ или %)	Kf го означува коефициентот на феминитет Pf го означува вкупниот број на женски лица Pm го означува вкупниот број на машки лица

88

НАСЕЛЕНИЕ ПО ПОЛ, РАСПРОСТРАНЕТОСТ,

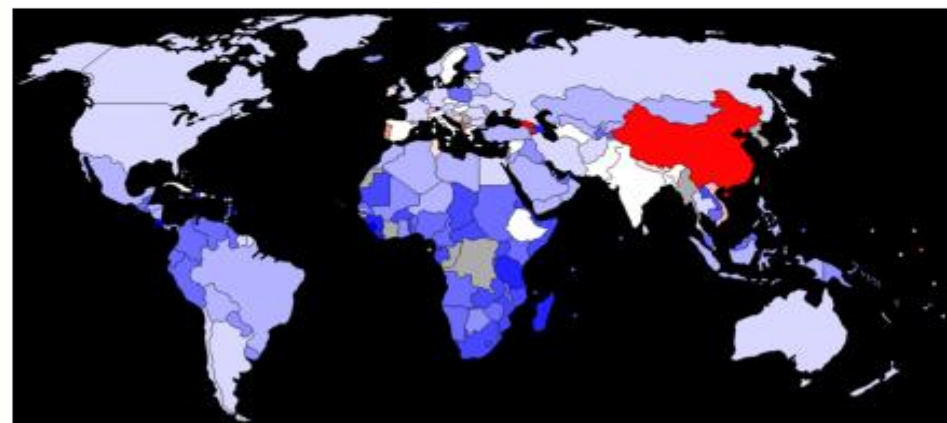
Повеќе жени
Повеќе мажи
Други бои - средна вредност

89

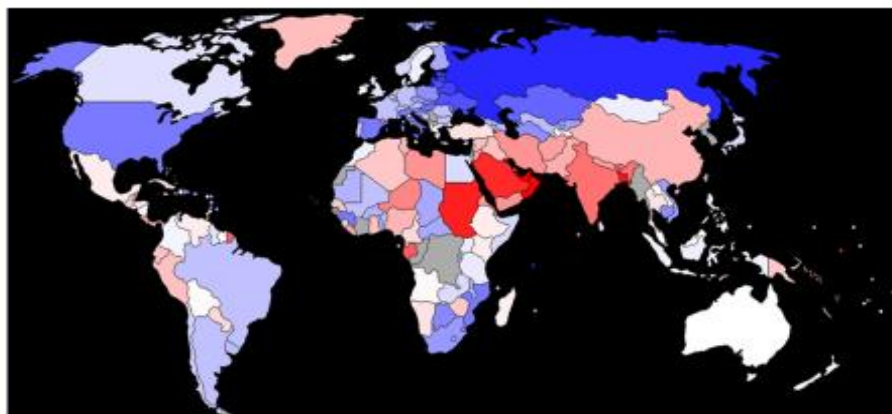
НАСЕЛЕНИЕ ПО ПОЛ ПОД 15 ГОДИНИ ВОЗРАСТ

Повеќе жени
Повеќе мажи
Други бои - Средна вредност

НАСЕЛЕНИЕ ПО ПОЛ НАД 65 ГОДИНИ ВОЗРАСТ

Повеќе жени
Повеќе мажи
Други бои - Средна вредност

СТАРОСНА СТРУКТУРА

Старосната структура на населението е основа за сите демографски истражувања и се смета за еден ид најзначајните демографски елементи бидејќи таа ја покажува виталноста и потенцијалната биолошка динамика на популацијата на одреден простор.

Најдиректно вилијание врз старосната структура имаат наталитетот и морталитетот, како и миграционите движења.

Најдобро да се искаже каков ќе биде демографскиот развој на популацијата во тек на еден подолг период. На пример, за проучување на работната сила, за економската структура, за образовното ниво на населението, за природниот прираст и др.

92

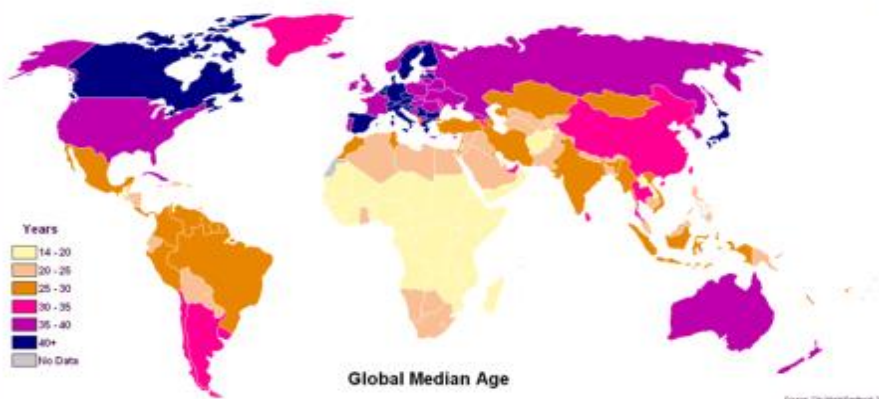

Демографски развиток на популацијата	
Висок наталитет	Старосната структура значително не се менува. Поголемо учество на младо население, а помало на средовечно и старо население.
Низок наталитет	Старосната структура значително се менува. Поголемо учество на средовечно и старо население, а помало на младо население.
Миграциони движења	Во имиграционите средини старосната структура на населението се помладува, а во емиграционите средини популацијата старее. Во случај кога мигрира младо работоспособно население.

93

Преку старосната структура се оценува **младоста, зрелоста и староста** на одредена популациска маса. Обично како младо население се смета она од 0 до 19 години, за зрело се смета од 20 до 59 години, а за старо население од 60 и повеќе години. За млада популациона маса се смета ако на групата од 0 до 19 години се паѓаат повеќе од 30%, односно процентите варираат од 30 до 50%. За старо население се смета она кое на групата од 60 и повеќе години се паѓаат 12%, а може процентите да варираат до 17% па дури и до 20%. Зрело население се смета она во кое изразито не е застапена ниту младата ниту старата популација, односно пропорцијата на средновечното население варира помеѓу 45 и 55%.

94

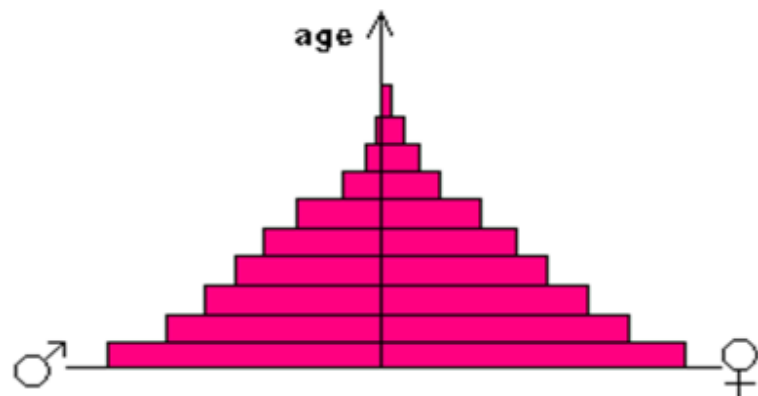
95

ВИДОВИ НА СТАРОСНИ СТРУКТУРИ според:	
Години	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,...
Петогодишта	0-4, 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34,...
Старосни групи	0-19, 20-59, 60 и повеќе г.; или 0-19, 20-64, 65 и повеќе год.
Работен контингент	0-14 г., 15-64 г. за машките лица; 15-59 г. за женските лица
Фертилни групи	Претфертилна старост 0-14 г.; фертилна старост 15-49 г.; постфертилна старост од 50 и повеќе години.

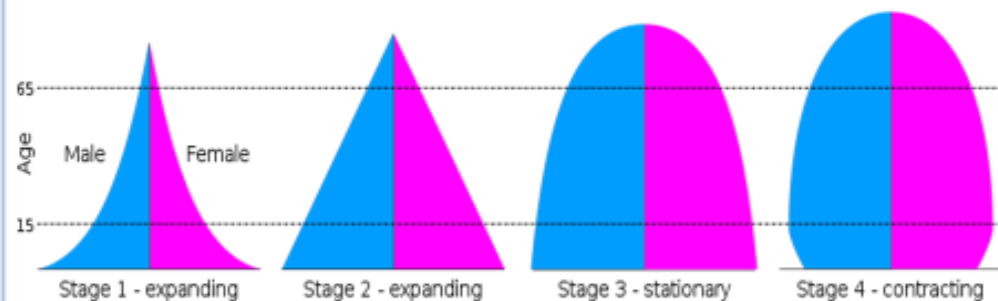
ТИПОВИ НА СТАРОСНА СТРУКТУРА	
Прогресивен или експанзивен	Наталитетот и морталитетот имаат високи стапки, млада старосна структура на населението. Со две подваријанти на изразито младо и младо население.
Стационарен или стагнантен	Наталитетот и морталитетот имаат изедначени стапки, во старосна структура доминира зрелото население.
Регресивен	Наталитетот е значително опаднат. Младото и средновечното население се намалува за сметка на структурата на старото население која е во пораст.

96

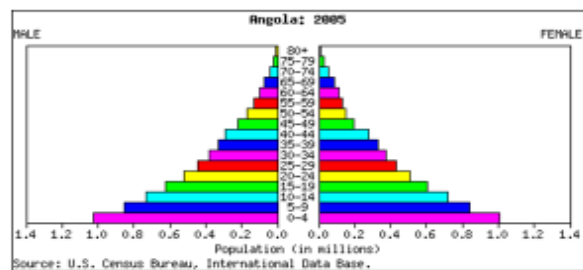
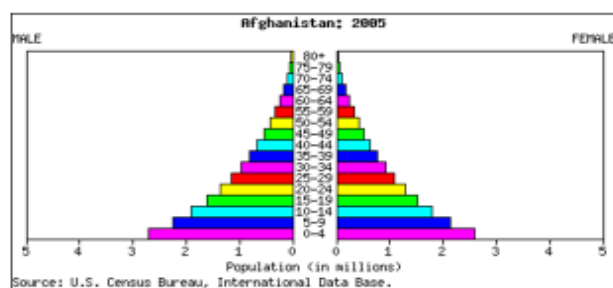
НАСЕЛЕНИЕ ПО СТАРОСТ СТАРОСНА ПИРАМИДА

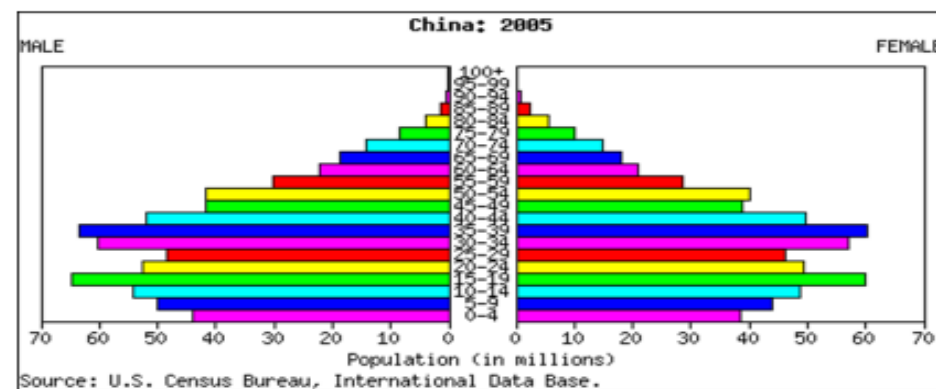
Типови на старосни пирамиди

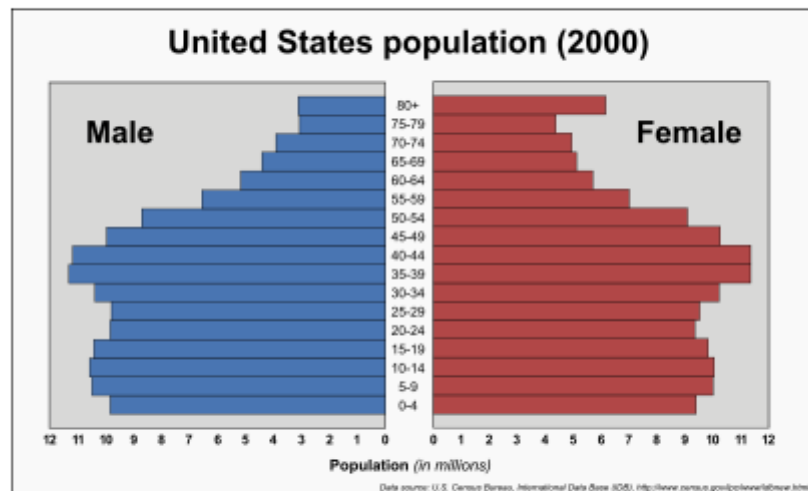
98

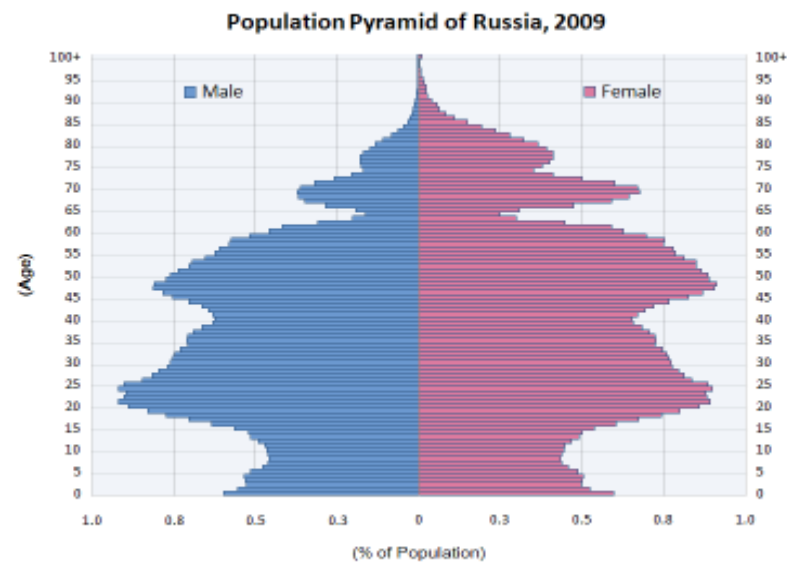
99

100

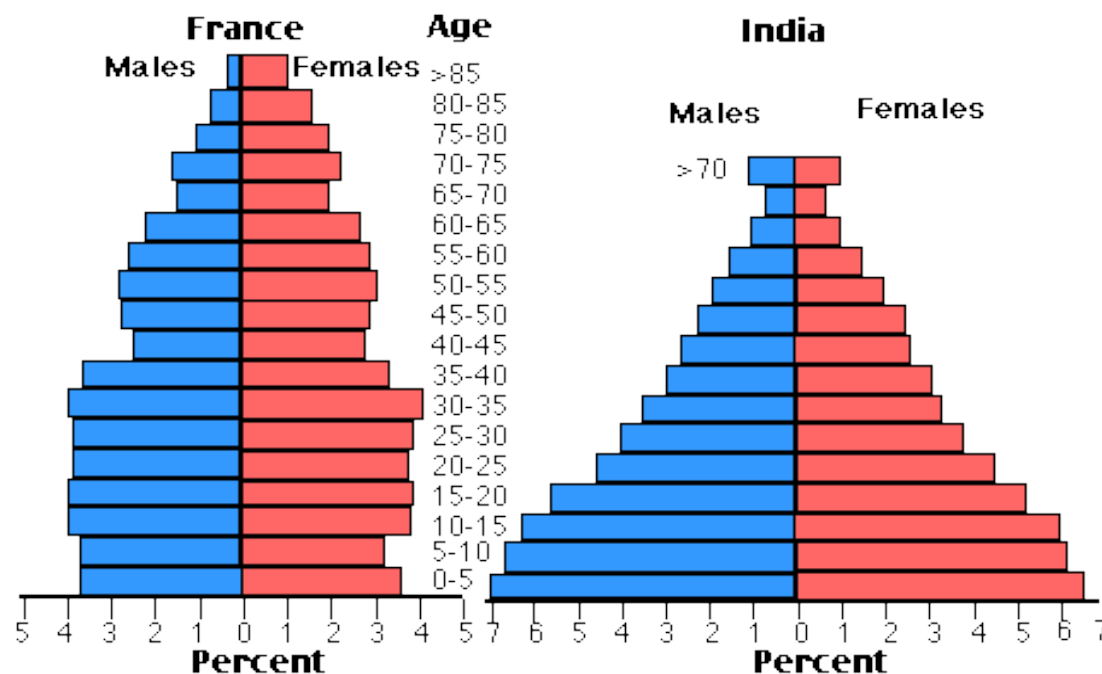
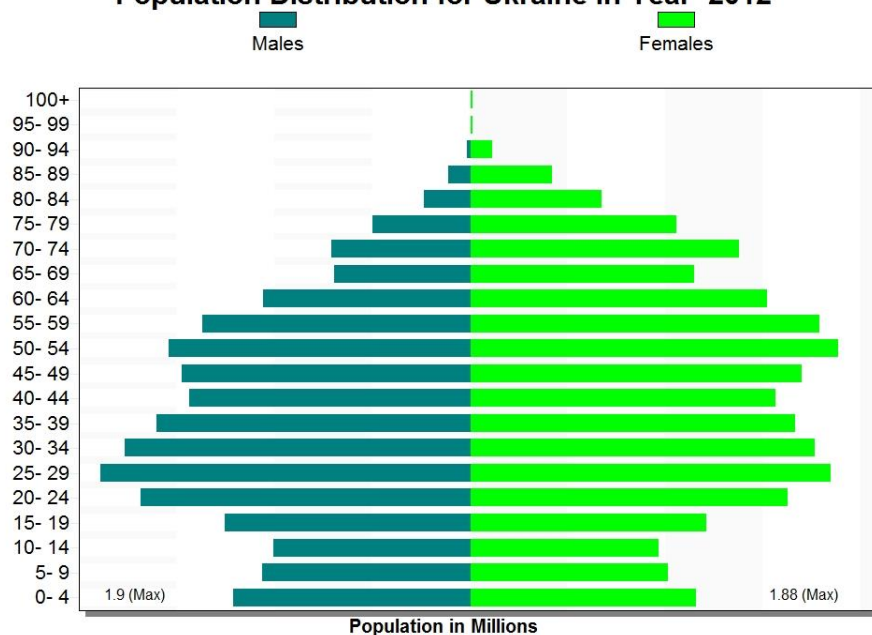

101

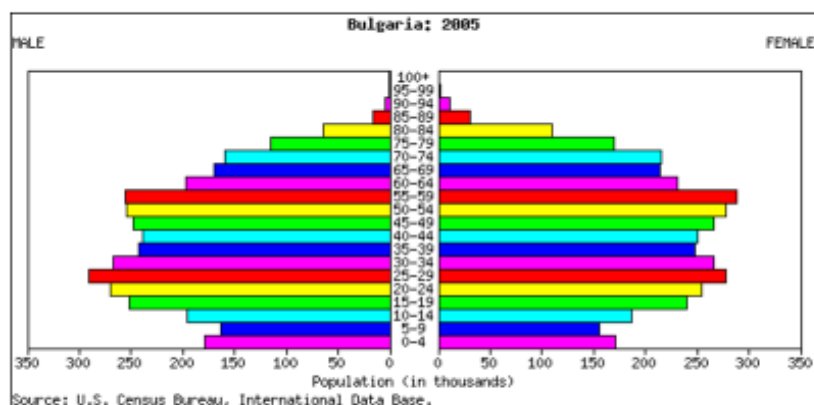

102

Population Distribution for Ukraine in Year 2012

103

Структура по домаќинстава

Структурата на домаќинствата е важен елемент во проучувањето на

- био-репродуктивните,
- социјалните и
- економските состојби на населението.

Преку бројот на членови, состав, големина и промените кои настануваат во домаќинставата може да се извлечата низа **позитивни и негативни карактеристики**, кои на директен или индиректен начини влијаат врз индивидуата и на популацијата на заедницата во целина.

104

Средна големина на домаќинствата (просечно домаќинство, просечен број на членови во домаќинство)

$$D_{sr} = V_n : V_d$$

D_{sr} – Просечно домаќинство
 V_n – Вкупен број на население
 V_d – Вкупен број на домаќинства

Структура на домаќинствата

Важни за проучување во:	Поделба според одлики на сопругниците, членовите во домаќинствата:	Социо-економска структура на:
Демографија	Број на членови	Вработени
Демографија	Пол	Невработени
Социјална демографија	Возраст	Земјоделски
Социјалната политика	Писменост	Неземјоделски
Етнодемографија	Образование	Мешовити
Антропологија	Активност	Градски
Статистика	Дејност	Селски
Економска демографија	Занимање	Мешовити
Економијата	Етничка припадност	Регионален преглед
Социо-економска демографија	Економска положба	Општински преглед
Политичка демографија	Општествена положба	Локален преглед
Медицинска демографија...	Верска припадност...	Преглед по населби
		Преглед по зони,...
		Рачничарски
		Ридски
		Планински...

105

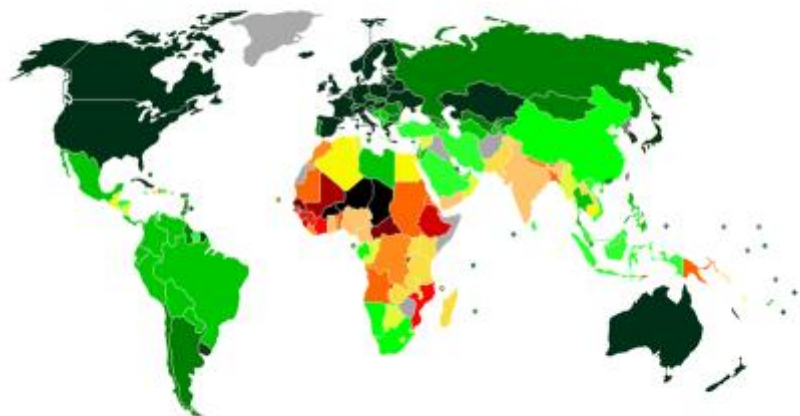
Образовна структура

Образовната структура на населението се анализира според писменост и според сите степени на завршено образование.

Население според образование

Број на писмени лица или население според писменост	Број на неписмени лица
Население кое знае да чита и пишува	Население на возраст над 10 години
Население на возраст над 10 години	Население постаро од 15 години
Население постаро од 15 години	
Број на лица според завршен степен на образование или според школска подготовка	Број на лица според завршена стручна спрема, според завршен степен на образование и спрема квалификација
Население без училиште	ОСС (основна стручна спрема)
Незавршено основно образование	ССС (средна стручна спрема)
Основно образование (IV)	ВШСС (виша стручна спрема)
Средно образование (V)	ВСС (висока стручна спрема)
Више образование (VI)	V степен (средно образование)
Високо образование (VII ₁)	VI степен (вишо 2 годишно образование)
Магистратура (VII ₂)	VII степен (вишо 3 годишно образование)
Докторат (VIII)	VII ₁ степен (високо образование)
Непознато	VII ₂ степен (магистратура)
Друго	VIII степен (докторат)
	НКВ (неквалификуван работник)
	ПКВ (полуквалификуван работник)
	КВ (квалификуван работник)
	ВКВ (високо квалификуван работник)

106

107

Етничка и јазична структура

Во светот има бројни народи и нации кои главно се организирани во држави и истите претставуваат предмет на демографски, демогеографски, статистички, социоеографски и други проучувања.

Се проценува дека, денес во светот има околу **2000 народи**, од сосема мали недефинирани етнички групи, до повеќемилионски народи и големи нации.

Во групата на големи многумилионски народи и нации се сметаат околу **200 народи** на кои се паѓаат околу 95% од светската популација.

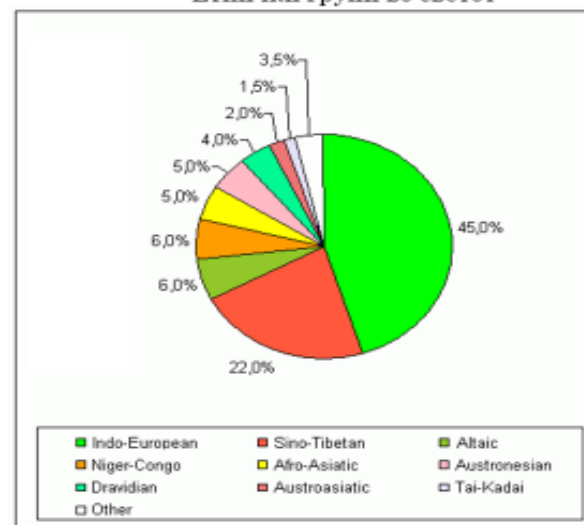
108

Главната јазична структура на населението во светот ја сочинуваат големите јазични групи како што се:

индоевропските,
кавказките,
семитско-хамитските,
банту,
хотентотските,
нилотските,
гвинејските,
бушманските,
урало-алтајските,
кинеско-тибетските,
кмерските,
мундските,
дравидските,
малајско-полинезиските,
австралонезиските,
ескимско-алеутските и
други јазици.

109

Етнички групи во светот

110

Разместеноста на народите, односно нациите или етничко-јазичните групи по континенти е различна.

Во **Еропа** се истакнуваат: *Словени, Германи, Романи, Грци, Угофинци, Баски* и други.

Во **Азија** се: *Монголи, Кинези, Јапонци, Индонезијци, Туркотатари, Иранци, Дравиди;*

Во **Африка** се: *Хамити, Семити, Бушмани, Хотентоти, Судански негри, Банту негри* и други, како и доселеници од некои европски народи.

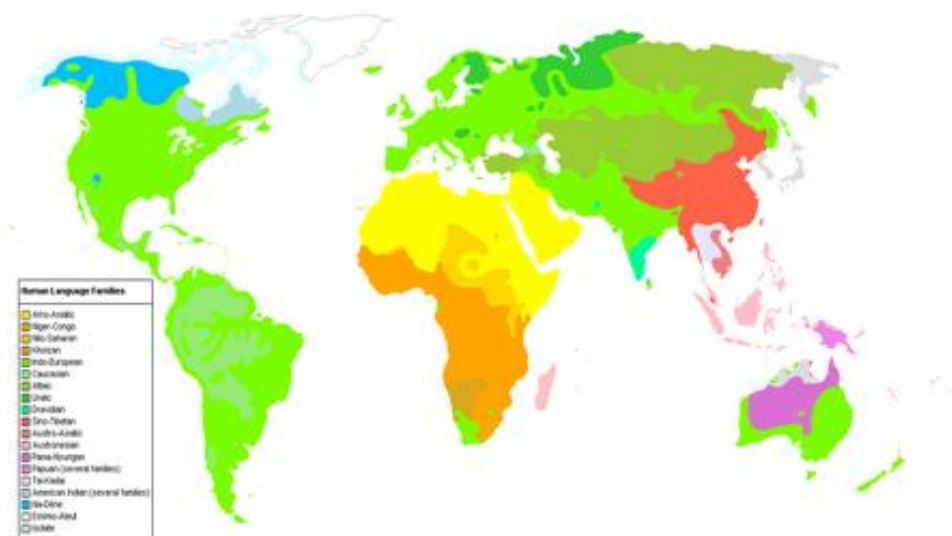
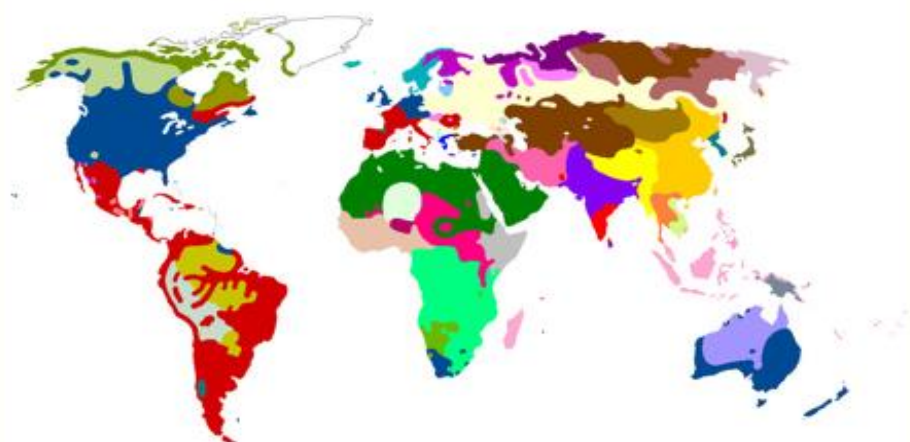
Во **Америка** се: *Ескимии и Индијанци*, како постари народи, а од доелениците Англичани, Французи, Германи, Романи и други народи од Европа.

Во **Австралија** се: *Абориџини, во Папуа – Папуанци, Полинежани, Малајци, Меланежани, Микронежани*, како и доселеници од Европа, и во последните неколку децении доселеници од Азија и Африка.

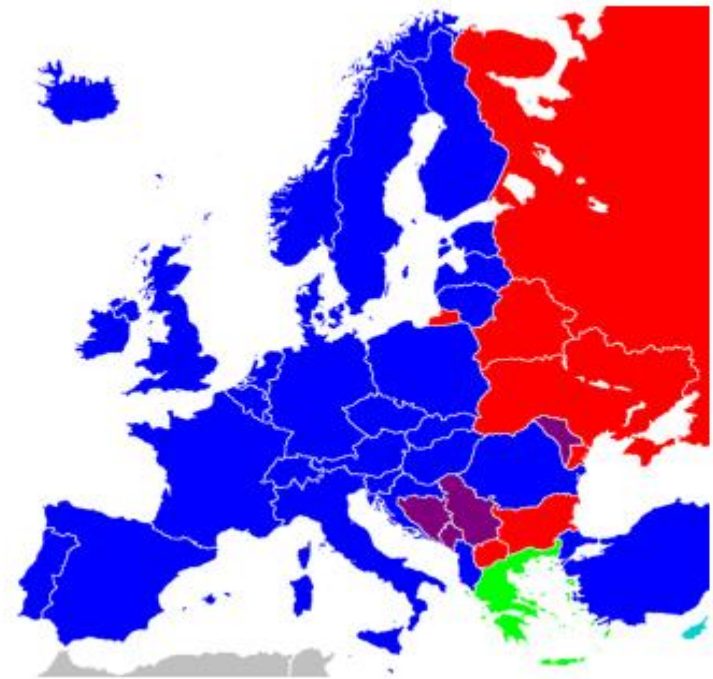
рб	Јазик	Број на население (во милиони)
1.	Кинески/ мандарински	1.075
2.	Англиски	514
3.	Хинду	496
4.	Шпански	425
5.	Руски	275
6.	Арапски	256
7.	Бенгалски	215
8.	Португалски	194
9.	Малајски/ Индонезијски	176
10.	Француски	129
11.	Германски	128
12.	Јапонски	126

112

Етнички и јазично групи во светот

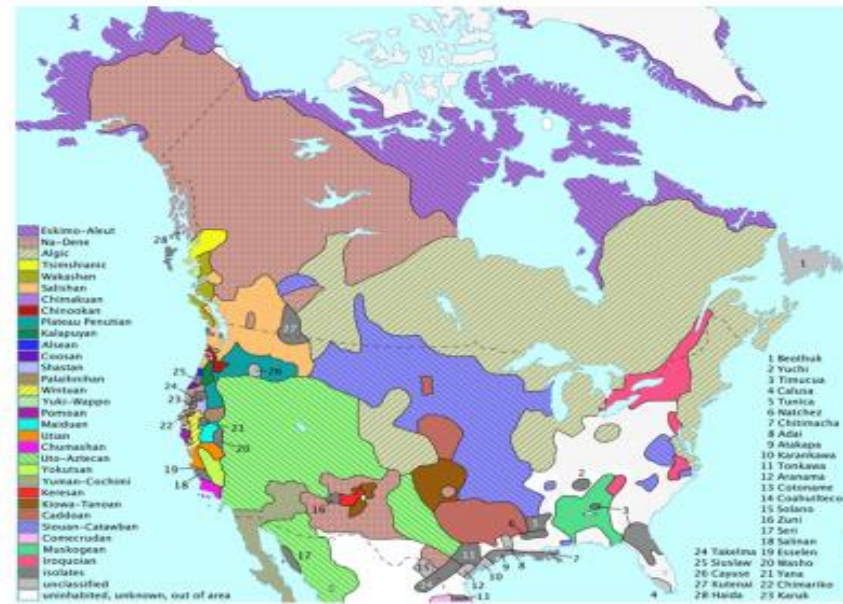

116

117

118

Конфесионална или верска структура

Структурата на населението по **вера или вероисповед, конфесионална** (лат.: confessio – вера, вероисповед) е мошне значаен елемент бидејќи верата, како во минатото така и денес има големо влијание врз општествено-политичките и економските случувања во многу земји во светот.

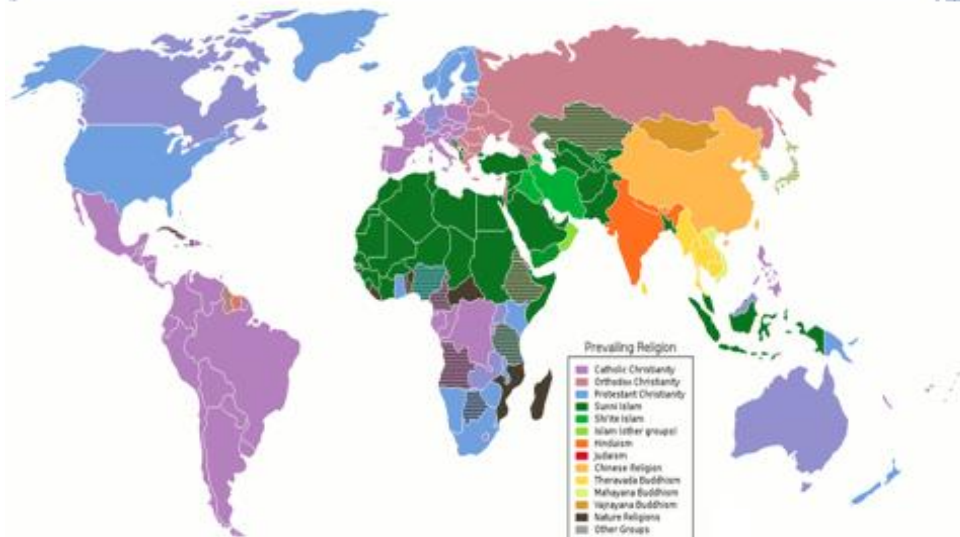
Поголем дел од светското население е опфатен во неколку најзастапени религии и тоа: **христијанска, будистичка, исламска и браманска-хиндуизам.**

Во 2005 година во вкупниот број од 6.5 милијарди жители, со најголем број верници била **христијанската религија** (со 2.1 милијарда, 33%), **Исламот** (со 1.5 милијарди, 21%), без религија – **атеисти** и неопределни (1.0 милијарди, 16%), **Хиндуизмот** (0.9 милијарди 14%), **Будизам** (0.7 милијарди, 6%) итн.

Континент	Вкупно население	Христијани	Муслимани	Хиндуси	Будисти	Евреи
АФРИКА	885.100.000	375.800.000	401.975.000	2.013.000	85.000	117.000
АЗИЈА	3.903.420.000	330.400.000	1.023.560.000	936.975.000	699.320.000	5.107.000
АМЕРИКА	883.197.000	754.000.000	6.230.000	2.481.000	3.610.000	6.956.000
ЕВРОПА	728.571.000	605.000.000	44.090.000	2.023.000	1.796.000	2.319.000
АВСТРАЛИЈА	30.564.000	23.000.000	373.000	411.000	436.000	96.000
Вкупно-СВЕТ	6.430.852.000	2.088.200.000	1.476.228.000	943.903.000	705.247.000	14.595.000

123

Географска распространетост на поголемите религии во светот

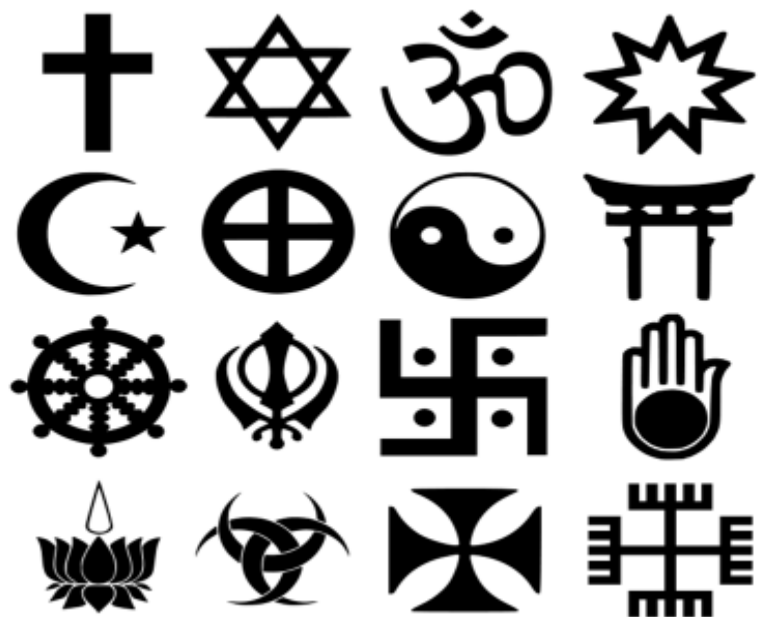
Христијанство
Јудизам
Хиндуизам
Ислам
Будизам
Шинтоизам
Сикизам
Бахаи
Џаинизам

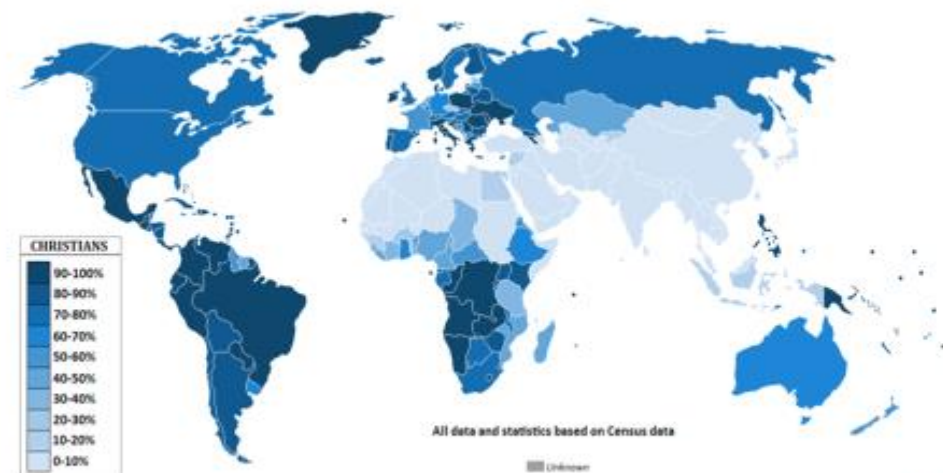
125

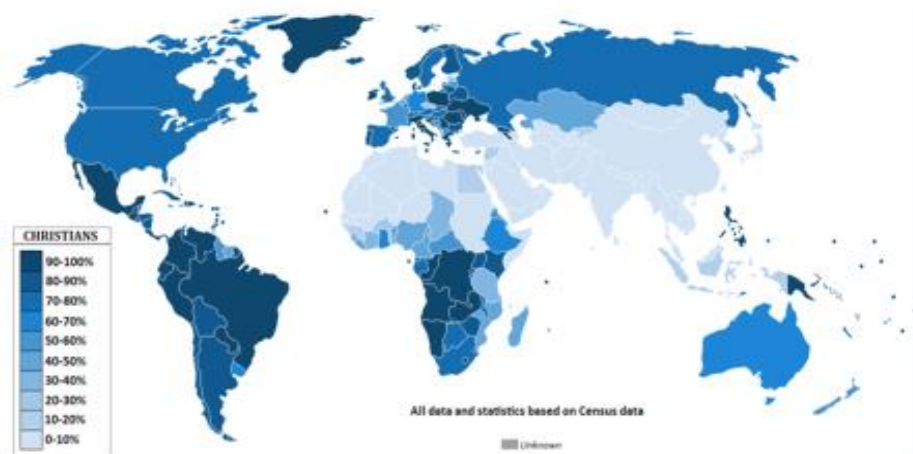
Религиски симболи

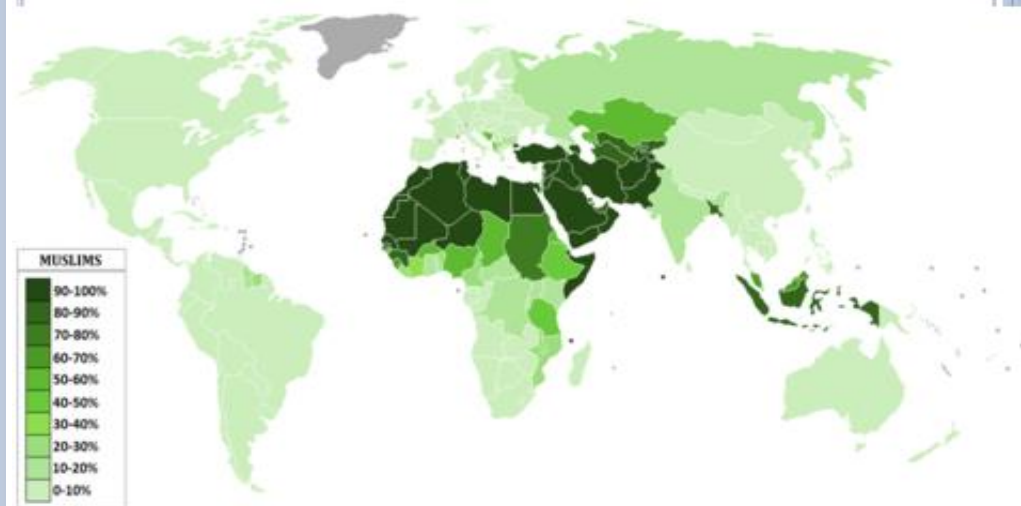
126

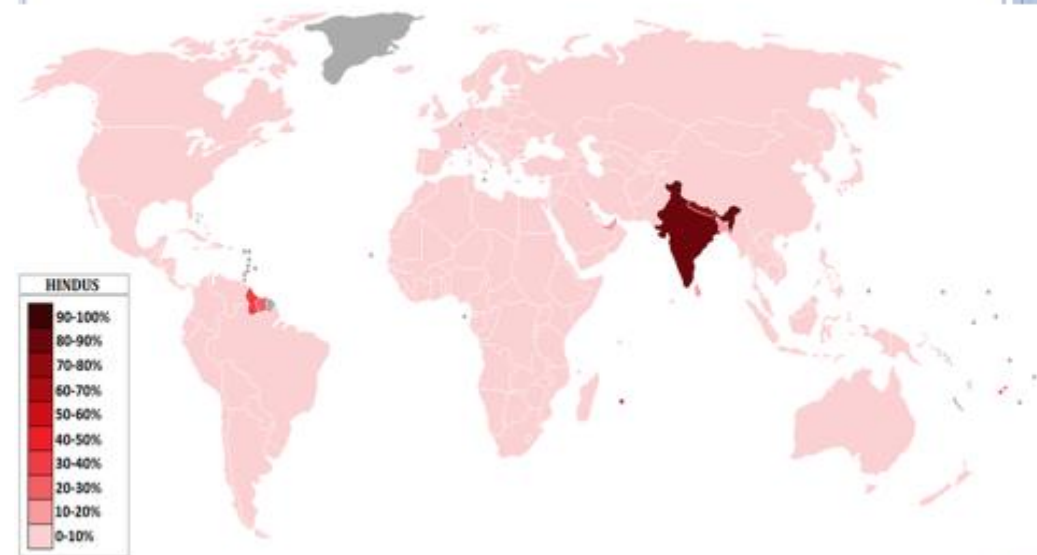
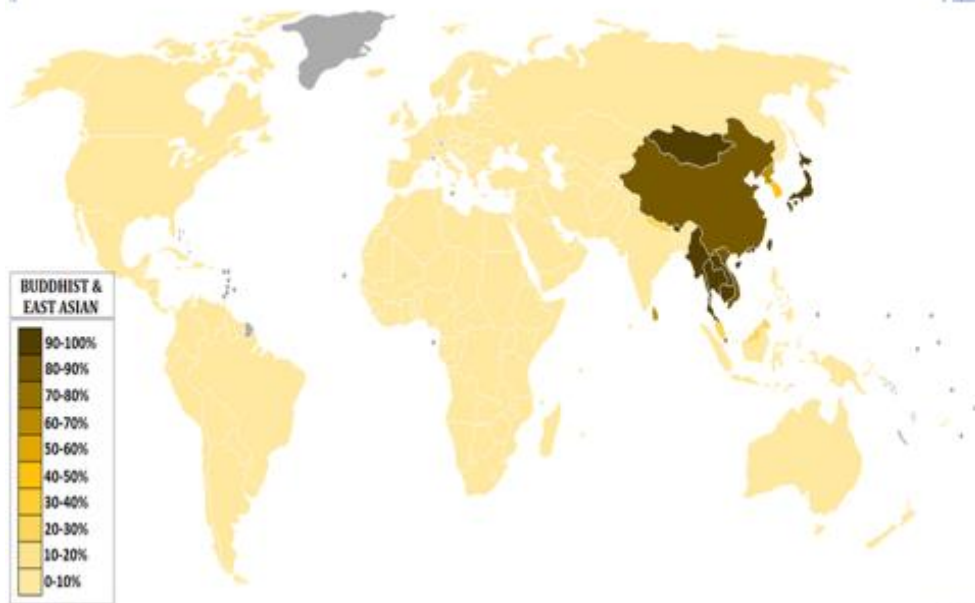
127

127

Економски структура (занимање, активност, дејност

Преку економската структура можат да се откријат и осознаат врските помеѓу **економските, демографските и социјалните процеси и структури**. Според тоа, економската структура на населението на некој начин го детерминира целокупниот општествен живот и тоа, од биолошката репродукција, преку производниот процес, до најсложените социјални процеси и трансформации.

Економската структура на населението според **активноста** – активно, издржувано население и лица со лични примања, поделбата на населението на самостојно и издржувано, поделба на населението на **земјоделско и неземјоделско**, поделба на **производно и непроизводно**, на стопанско и нестопанско, поделба според **дејности и видот на занимање**, поделба според **стопански сектори**—примарен, секундарен, и терцијарен.

Поделба според дејности и видот на занимање – различни квалификации **единствена каласификација на дејности: индустрија, рударство, земјоделие, лов, рибарство, шумарство, водостопанство, шумарство, градежништво, сообраќај и врски, трговија, туризам, угостителство, занаетчиство, лични услуги, стамбено-комумални, финансиски, технички, деловни услуги, образование, наука, култура, информации, здравство, социјална заштита, општествено политички ИТН.**

Општа стапка на активност	
$N_a = \frac{P_a}{P} : 1000 \text{ или } 100$ (% или %)	P_a е вкупно активно население P е вкупно население N_a општа стапка на активност

Искористеност на работниот контингент	
$Prk = \frac{P_a}{Prk} : 1000 \text{ или } 100$ (% или %)	P_a - е вкупно активно население Prk - е машко население со старост од 15 до 64 години, и женско со старост од 15 до 59 години

133

Активно население
Лица кои извршуваат занимање: - лица во работен однос, - лица кои бараат вработување, - лица стечајни работници
Лица со лични приходи: пензионери, инвалиди, корисници на социјална помош, ученици и студенти корисници на стипендии и кредити, корисници на алиментации
Издружвано население: деца, ученици, домаќинки, лица неспособни за работа

135

Во светски размери општата стапка на активноста се движи меѓу **24%** и нешто над 55%, а светскиот просек се проценува на околу 42%. Во 2005 година држави кои имале повеќе од 50% активно население во **Европа биле Данска со 53%, Германија 51%, Финска 50,1%, додека постанатие имале под 50% (Р.Македонија 47%)**. Од другите држави во светот, Кина имала 57,8%, Јапонија 53%, и САД 50%, додека особено мал процент од 38,7% имала Индија. Со низок процент на активно население следат речиси сите држави во Африка и голем број на држави во Азија.

134

Други структури на населението

Покрај погоре наведените структури на население, постојат и други кои имаат особено значење во анализата на општествено-економските и социјалните промени во општеството, а тоа се следните: **структурата на населението според брачната положба, структурата на населението според видот и местото на живеење, односно според односот село-град, структура на населението според разните белези, структура на населението според техничко-технолошка опременост ИТН.**

136

IV. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАРОДИТЕ

1. Народи во Европа
2. Народи во Азија
3. Народи во Африка
4. Народи во Америка
5. Народи во Австралија и Океанија

137

IV. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАРОДИТЕ

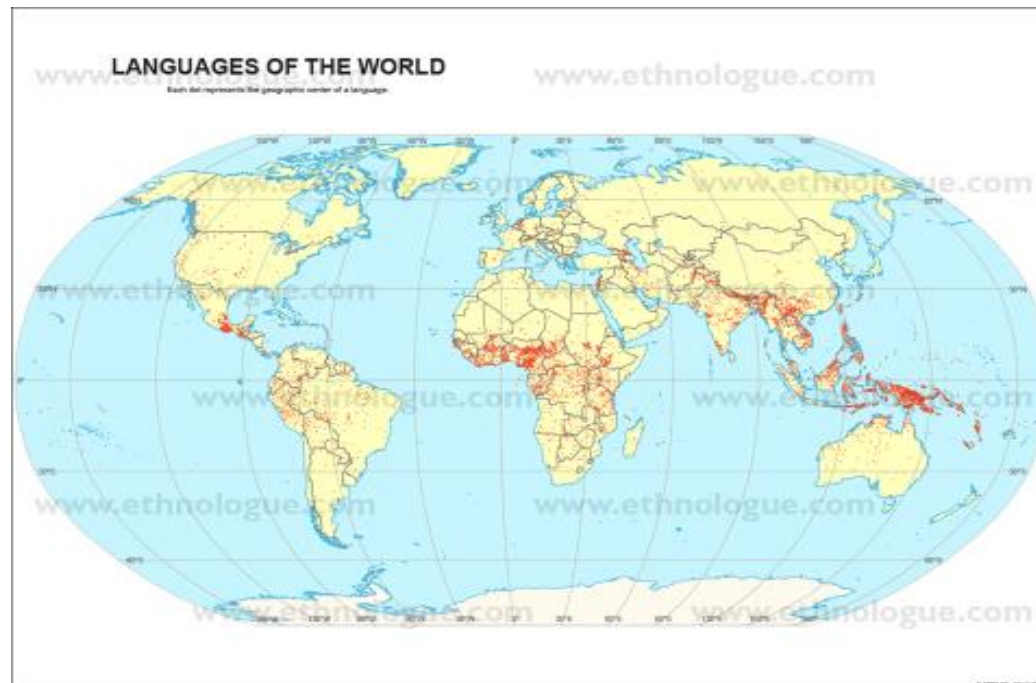
- Повеќе илјади народи и јазици
- Безбројни разлики меѓу човековите народи, јазици, вери, култури, физички разлики, генетско наследство итн.
- Според најновите податоци во светот луѓето зборуваат на 6.909 јазици, што можеби приближно одговара и на бројот на народи.
- Најмногу јазици се говорат во Азија 2322 (33,6%), во Африка 2110 (30,5%), во Океанија-Пацифик 1.250 (18,1%), во Америка 993 (14,4%) и во Европа 234 јазици (3,4%).

138

Главни јазични семејства или типови се:

- индоевроски тип (индоиранска, германска, романска, словенска супер група),
- алтајски тип (турски и др. слични супер групи),
- кинотибетски (синитска и други супер групи),
- афроазијски (семитски и други супер групи),
- нигеро-конгоански (банту и други супер групи),
- аустронезијски (индонезијски и др. супер групи),
- специфични јазични групи надвор од наведените типови би ги споменале: **јапонски, корејски, уралски, друитески, австралијско-азијски јазици.**

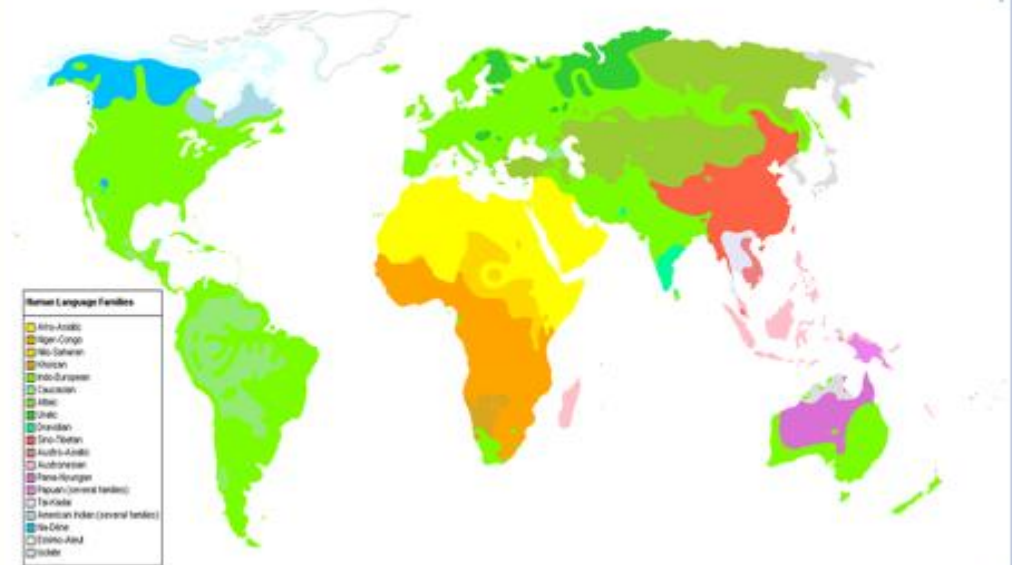
139

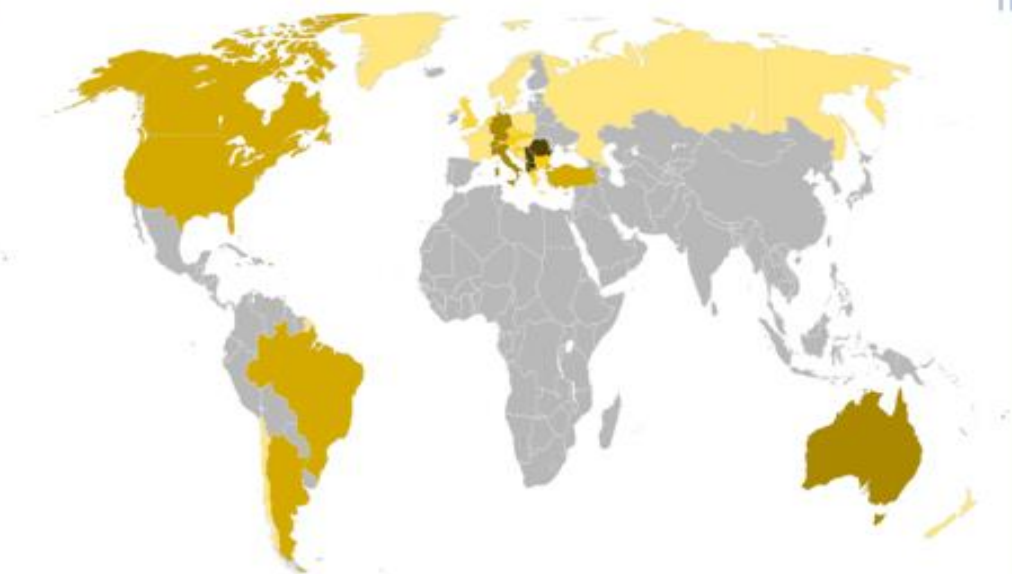

141

143

1. Народи во Европа

- Масовното населување на народите од пред 130.000 години, прво од југозападна Азија и степите во Централна Азија, а потоа од јужна и источна Азија и Африка.

- Највлијателни биле наездите на Индо-Европејците. Тие првобитно биле составени, или од нив подоцна се развиле Келтите, Грците, романските и германските народи и Словените. Нивните преселби траеле неколку илјади години се до средниот век.

145

Во типот на индоевропската група на народи спаѓаат супергрупите: Словени, Латини-Романи и Германи, и неколку помали групи на народи: Грци, Албанци, Баски и сл.

Словенските народи бројат околу 240 милиони луѓе и се делат на етно-лингвистички групи и субгрупи: Источни Словени (Руси, Украинци, Белоруси), Западни Словени (Полјаци, Чеси, Словаки, Шлзеи, Кашуби и Лужичани-Лужички Срби), Јужни Словени (Срби, Бугари, Хрвати, Словенци, Македонци, Босанци, Црногорци).

Латинските народи или Романите бројат околу 200 милиони луѓе и ги сочинуваат етно-лингвистички групи и субгрупи: Западните Латини (Франкофони-Французи, Белгијци-Валонци, Швајцарци и др.; Италијани, Шпанци и Португалци, Рето-романи, Гиблартарци) и Источни Латини (Романци – Влахи).

147

- Народи во Европа со над 30 милиони лица се: Русите со 92 милиони во Европскиот дел на Русија, Германци со 84 милиони, Французи со 67 милиони, Британци со 63 милион, Италијани со 60 милиони, Шпанци со 47 милиони, Украинци 46 милиони и Полјаци со 38 милиони итн. Овие осум народи вкупно бројат 497 милиони жители или околу 60% од вкупното население во Европа (831 милиони жители, или 12% од светската популација, во 2009 година.).

- Во Европа се среќаваат 87 различни народи, од кои 33 народи се побројни, а остатокот од 54 се етнички малцинства. Повеќе од 94% од населението во Европа зборуваат на јазици од индоевропската група.

146

Германските народи бројат околу 190 милиони луѓе и ги сочинуваат етно-лингвистички групи и субгрупи: Западните Германи (Германци-Германци, Австријци, Швајцарци; Ангелосаксонци или Британци-Англичани, Ирци, Шкоти, Велшани; и Холанѓани-холандски, фламански и фризиски јазик) и Северни Германи се Скандинавци или Нордски држави - Норвежани, Швеѓани, Данци и Исланѓани и Фризи.

Во групата на други народи спаѓаат, приближно уште 200 милиони луѓе, и тоа: Келти (Ирци, Шкотланѓани, Бретонци и др.), Грци, Албанци, Аромуни, Балти (Литванци и Латви), Угро-Финци (Унгарци, Финци, Карелијци, Лапонци, Естонци, Коми, Саами и др.), Индо-иранци (Осети, Перси, Тати), Турци (Турци, Азербејџани, Татари, Чуваши, Мари, Куми, Гагаузи, Калмики и др.), Северокавказки народи (Чеченци, Ингуши, Даргинци, Кабардинци, Черкези-Адиџи, Авари, Осети, Абхази, Грузијци, Ерменци и др.), Евреи (Ашкенази, Сефарди, Мизрахи, Роминоти и Караими), Роми-Цигани, Баски, Удмурти, Монголи и други.

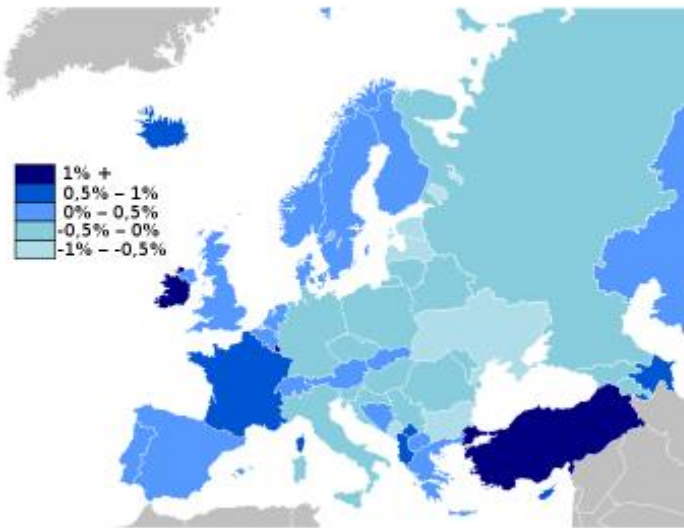
148

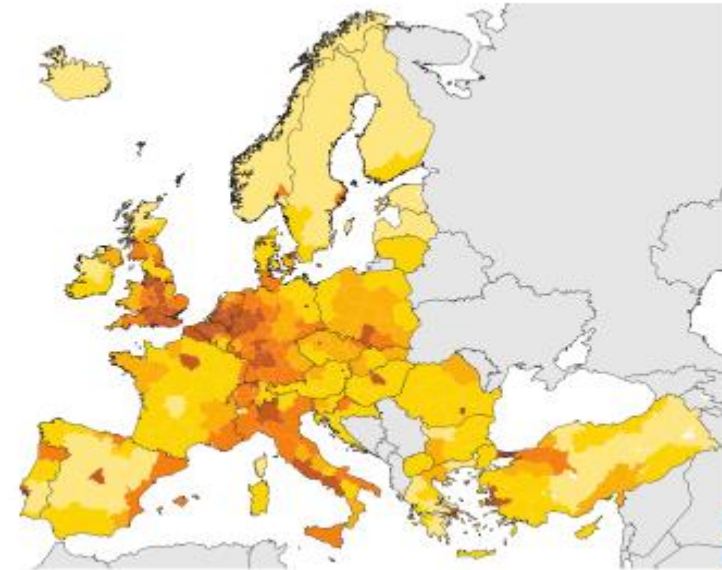

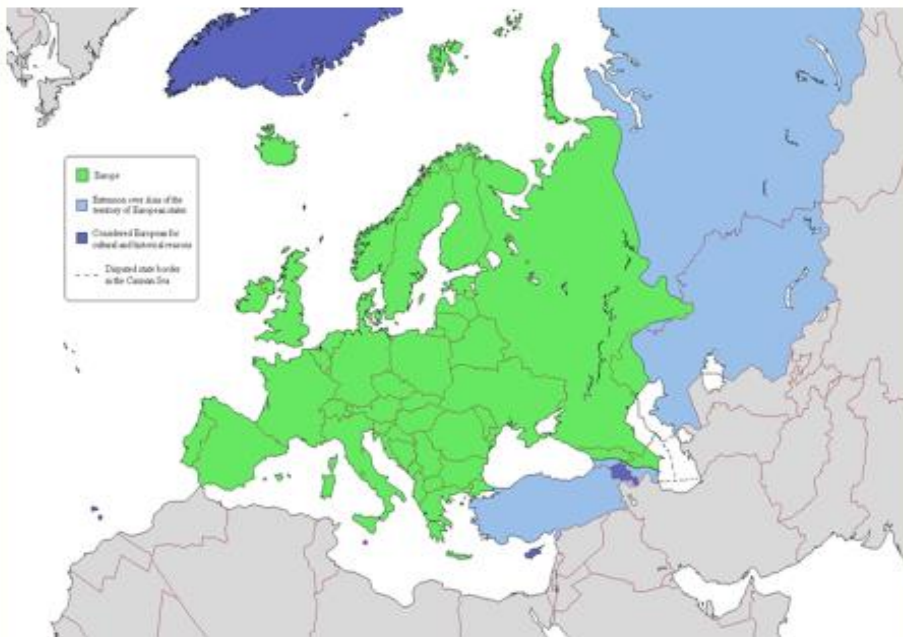

157

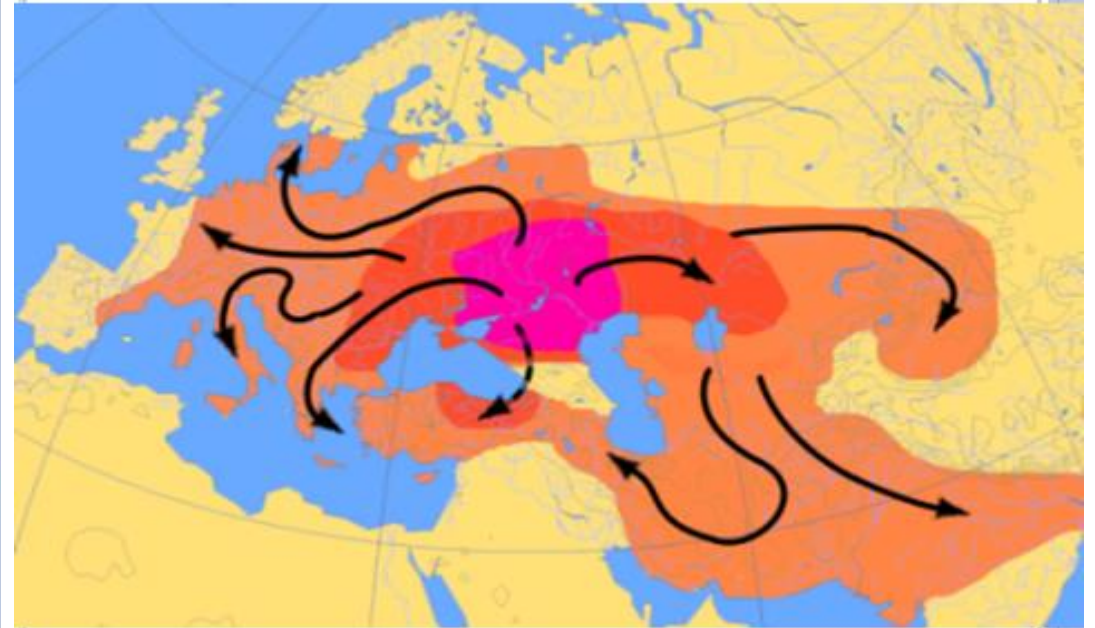
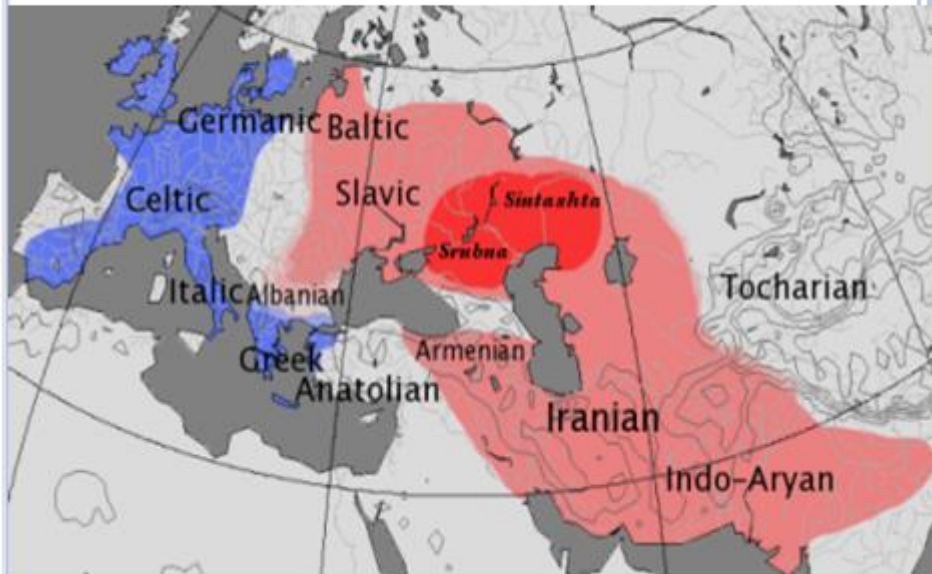

158

160

163

164

2. Народи во Азија

Во 48-те држави во Азија живеат далеку побројни народи и јазици (2322 јазици). Од многубројните народи и јазици ќе ги споменеме: индијци, непалци, кинези, јапонци, мандарински-кинески, хинду-индиски, бенгалски, алтајските, уралски, турски, монголски, тунгуски, аину, јапонски, корејски, камчатско-чукотски, ескимско-алеутски, сино-тибетански, аустро-азиски, кмерски, виетнамски, киу, санталски, индонезиски, јавански, малезиско-полинезиски, борнео-полинезиски, индо-ирански, индо-ариански, кашмирски, олари, бурушаски, непалски, тамилски, малајски, колами, телугу, тулу, канада, сараики, гујарат, пенџаби, синхала, садри, бихари, дравидски, семитски, арапски, еврејски, ирански, курдски, балушки и уште многу други

Во **Северна Азија** најпознати се: Евенки-евенски јазик, Јакути-Саха-јакутски јазик, Ненци-ненецки јазик, Чукчи-чукотско-камчатски јазик, Тувинци-тувински јазик, Бурјати, Алтај-алтајски или ојротски јазик и други.

Евенките живеат во шумските делови на Сибир и по традиција се ловци, риболовци и одгледувачи на ирваси. Денес се занимаваат и со одгледување на животни и тоа поради скапоценото крзно. **Тувите** воглавно се занимаваат со сточарство и поделство. **Бурјатите** по традиција се номадски сточари, но ги има и како поделци. **Јакутите** се занимаваат со повеќе занимања: ловци, риболовци, сточари-одгледувачи на ирваси, поделци, но работаат и како рудари, копачи на благородни метали, службеници и слично.

171

Во **Централна Азија** напознати се следните народи и јазици: Таџици-таџицки јазик, Узбеци-узбечки јазик, Памирци-памирски јазици, Казаки-казашки јазик, Киргизи-киргиски јазик, Туркмени-туркменски јазик, Монголи-монголски јазик, Хазара-хазрски јазик, Ајмаци-ајмачки јазик, Паштуни-паштунски јазик (инаку како пример само во Авганистан се зборуваат над 45 јазици), Читралци-читралски јазик, Буруши-бурушки јазик, Калаши-калашки јазик, Балучи-балучки јазик и др.

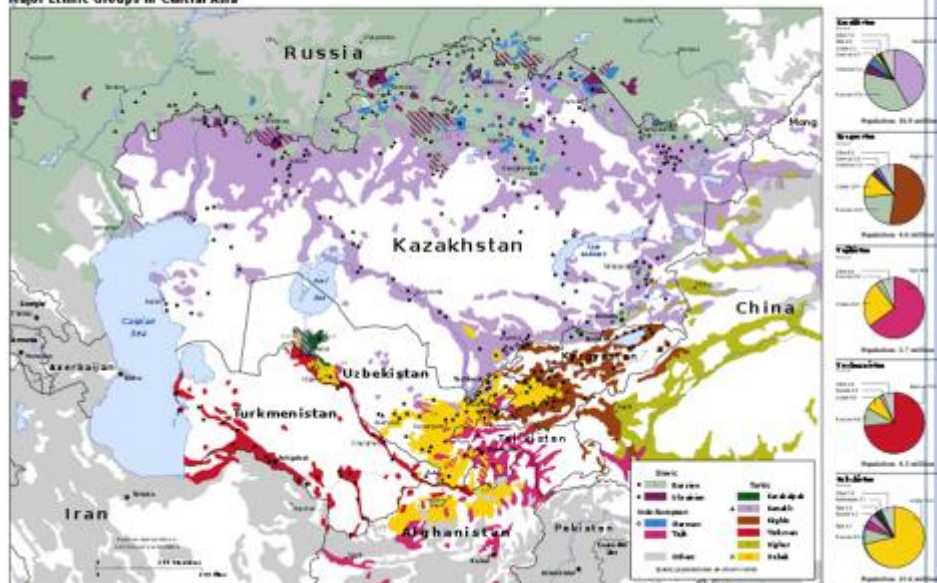
170

172

Major Ethnic Groups in Central Asia

Во **Источна Азија**, има широка палета на народи и јазици од кои најпознати ќе ги споменеме: народот Хан во Кина, 15% од светското население, зборува на мандарински-кинески јазик (околу 900 милиони луѓе го говорат овој јазик), Ујгури-ујгурски јазик, Хуи-кинески јазик, Манџурци-кинески поранешен Манџурски јазик, Тибетани-тибетски јазик, Кампа-тибетски јазик, Корејци-корејски јазик, Аину, Јапонци, Тајван, Даи-даи или тајски јазик, Баи-баи или тибетско-бурмански јазик, Џуанг-џуанг-тајски јазик, Јао (Миен), Хани (Акха), Лису, Мијао (Хмонг), Шан, Карен, Падаунг, Бурманци, Тајланџани-таи јазици и дијалекти, Кмери-кмерски јазик, Лаос-лаоски јазик, Виетнамци-виетнамски јазик и други.

Народот **Таи** е мнозински во Тајланд. Одгледувачи се на ориз, се занимаваат со риболов по реките, каналите и делтата на реката Меном. Најголем дел од нив живее во селата и на мали чамци кои се движат по речните канали на басенот Чао Праја.

Народот **Хмонг** или Мијао, Мео живее во Тајланд, Лаос, Виетнам и Јужна Кина. Мнозинството од нив се земјоделци кои одгледуваат ориз, но се занимаваат и со одгледување на пченка, рибарење. Народот се уште е поделен во кланови и се состои од неколку семејства.

Народот **Кмери** е мнозински во Кампучија. Воглавно живеат во рурални средини и се земјоделци - одгледување на ориз, зеленчук, овошје, рибарство, а дел се занимава и со грнчарство, ткаење.

Народот **Чами** е малајско-полинезиски народ и најмногу ги има во Кампучија и Виетнам. Најголем дел од нив се занимава со одгледување на говеда, свињи, одгледуваат зеленчук и овошје.

Во **Југоисточна Азија** има голем број на народи, племиња, јазици и дијалекти, така само на островот Тимор, односно во Источен Тимор живеат 20 народи, од кои некои се сродни со Новогвинейците, а други народи со народите во Малезија и Индонезија. Од големиот број на народи и јазици во Индо-малезија ќе ги споменеме: Филипинци-тагалог или филипински јазик, Игороти, Манџијанци, Манобо, Билан, Мандаја, Багобо, Баџау, Малајци, Сингапурци, Семанг, Ибани, Бидајух, Мадурези, Ацехнези, Јаванци, Минангкабау, Батак, Кубу, Сунди, Бали Тораџа, Веева, Танимбарци и уште стотина други народи, племиња и јазици.

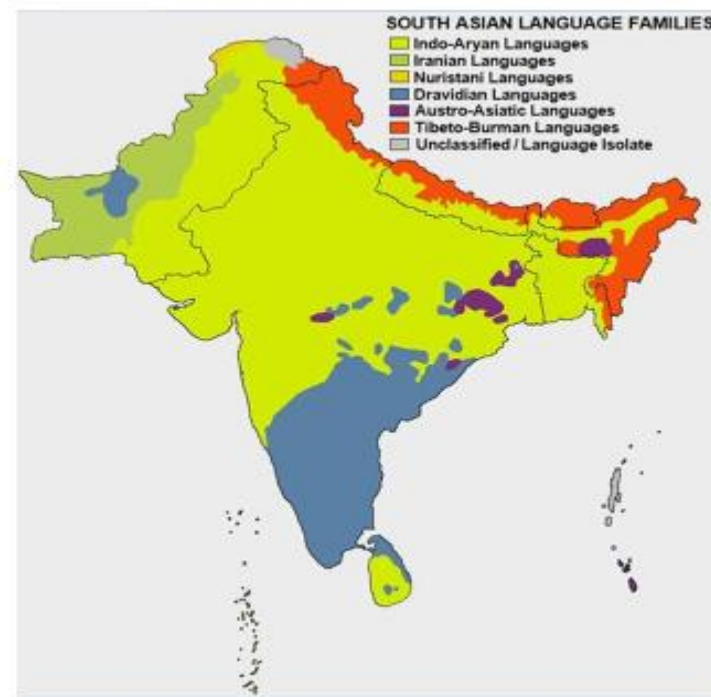
Народот **Бугиса** живее во јужниот дел на островот Сулавеси и мнозинство од нив се занимава со риболов и со своите бродови пловат низ индонезиските мориња. Порано биле и гусари, а денес со своите бродови ја превезуваат стоката и производите на локалните трговци и стопанственици.

Народот **Калинга** се занимава со лов, а порано и со лов на „глави“, мнозинството денес се занимава со сточарство и поделство, но и со лов и риболов.

177

Во **Јужна Азија** - Индискиот потконтинент или полуостровот во Јужна Азија, на кој денес се наоѓаат Индија, Пакистан, Бангладеш, Непал, Бутан и Шри Ланка, е татковина на голема разновидност на народи и на над 850 јазици, од кои само во Индија се зборува на 415 разни јазици. Во групата на најпознати се: хинду јазиците, бихари, синдхи, лахнда, орија, сандали, непали, синхала, манипури, бодо, дорги, бенгали, јамму, бхили, рајаштани, гонди, кумаони, тулу, курук, гујарат, конкани и многу други. Од народите би ги споменале: Индијци - кои говорат на хинду, урду, тамилски, бенгали, кашмирски и други јазици; Непалци, Балти, Кашмирци, Бутанци, Лепчанци, Мухаџири, Синди, Пенџапци, Варли, Гонди, Ораон, Бхили, Раџастанци - со пет главни дијалекти - марвари, дундари, мевари, мевати и хадаути; Гуџари, Нага, Бенгалци, Сантали, Кхаси, Чакма, Меитеи, Тамили, Синхалези, Веда, Телугу, Џарава и уште многу други народи со нивните јазици.

179

178

Народот **Шерпаси**, тешко може да се стави во групата на Тибетанци, тие се помешани со немонголското население. Најзначајни занимања на овој народ се сточарството и носачи на терет. Алпинистите при качување на највисоките врвови на Хималаите, особено при качувањето на највисокиот врв во светот Монт Еверест, придружувани се од Шерпаси – носачи на ранци и друг терет кој им е неопходен на планинарите.

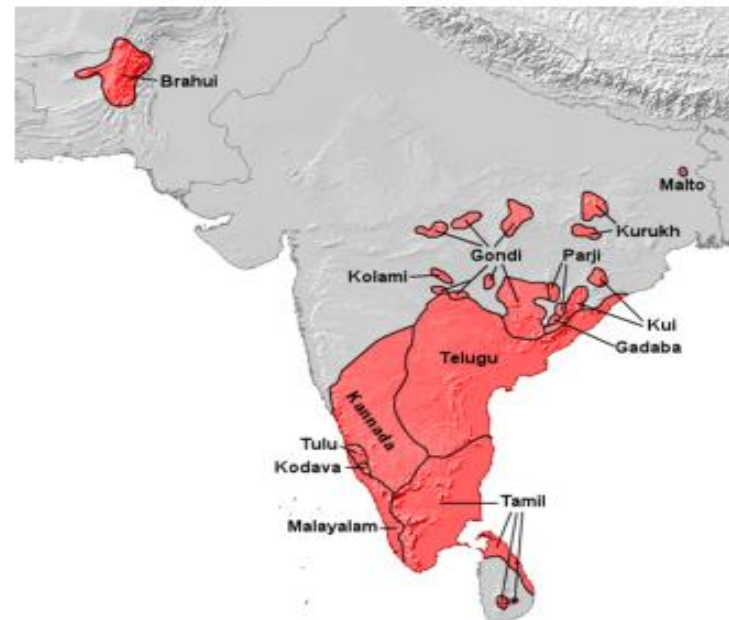
Народот **Сики** или Пенџапци живее во областа Пенџап, кој во текот на вековите се издвоил како група со јак културен идентитет. Нивната религија се именува како сикизам – монотеистичка вера. Тие успешно се занимаваат со земјоделство - одгледување на пченица и ориз, потоа со трговија и со други занимања.

Народот **Раџастанци** има богата културна повеќе милениумска историја, со моќ и власт над областа Раџастан. Познати се како полјоделци, одгледувачи на камили, но и по повеќето стилови на облекување, боење, украсување со турбани, шамии, сари и накит, како и по експресивната и евокативна музика.

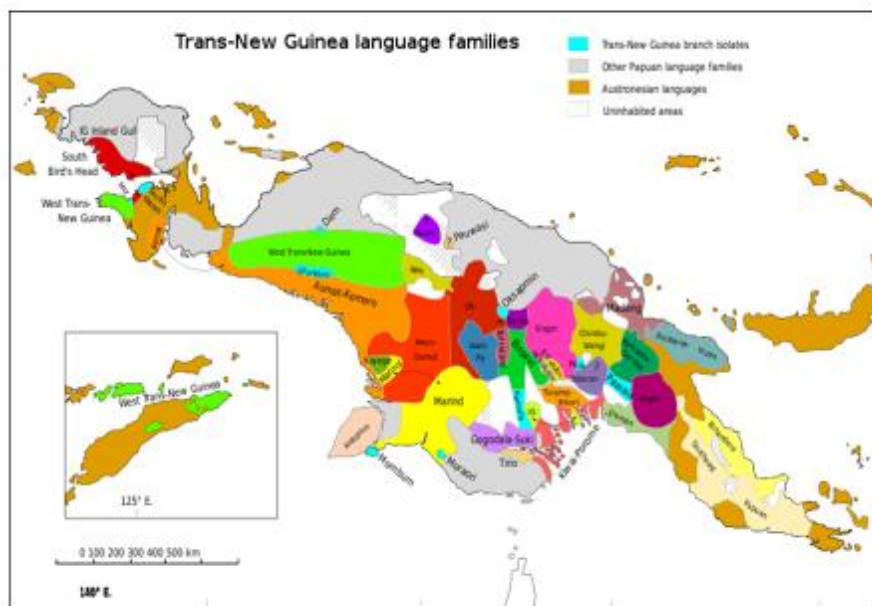
180

181

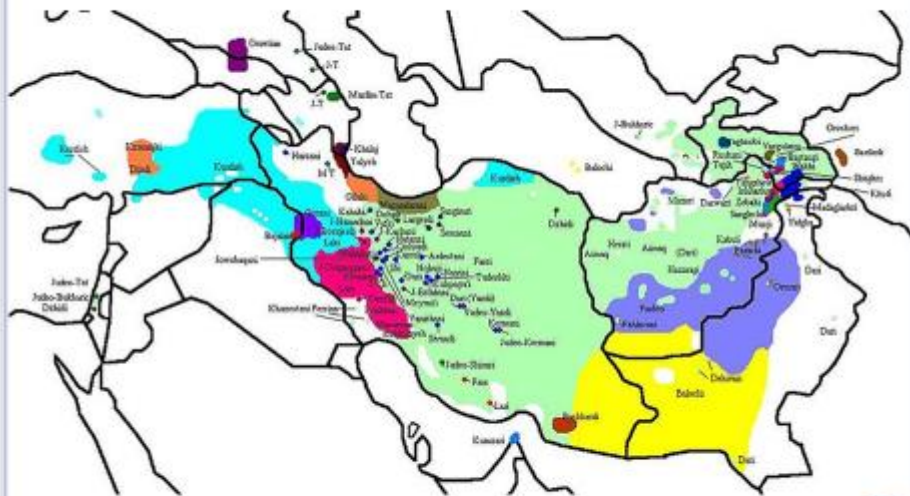
182

Во **Југозападна Азија** како најбројни народи и јазици би ги споменале: Турци, Роми, Курди, Друзи, Евреи, Арапи-Бедуини, Палестинци, Асирци, Јеменци, Марш Арапи, Ибади Арапи, Оманци, Персијци, Азери, Кашкајци, Лури и многу други. Додека од јазиците како најважни се: семитски – арапски, јужноарапски (го сочинуваат јабали, батахри, махри и харуси јазик), еврејски, источноарамејски или сиријски и западноарамејски; потоа следата индоирански јазици – курдски, и ирански, како и ерменски, балуш, синди и други јазици.

184

185

Народот **Курди** просторно разместени се во Турција, Ирак, Иран и Сирија. Стар народ со историја стара неколку илјади години. Познати по производство на килими и текстил. Во Курдистан живеат околу 800 различни племиња. Презимето на некој припадник на курдскиот народ често означува припадност на некое племе.

Народот **Роми** распространети се во повеќе држави од југоисточна Азија. Најчесто живеат како патувачки роми и патуваат во карвани од коли или кочии што ги влечат маски или коњи. Зборот Ром значи „човек“, нивната посебност се гледа преку нивниот јазик, култура-музика, танц, традиција, поезија итн. Според нивната богата усна традиција и историја веруваат дека потекнуваат од Индија.

186

187

3. Народи во Африка

Африка зафаќа површина од 30.221.532 км², на кој живеат нешто над 1 милијарда жители (2009 г.). Во Африка постојат 54 држави, какои и голем број на народи и јазици (2110 јазици). Африка е татковина на човекот, од тука, пред 130-150.000 години Африканецот ја запознал својата прва миграција, прво кон Азија и Европа, а од таму кон останатите континенти од светот.

Во текот на XIX и XX век Африка била колониизирана од страна на Европските држави. Европејците како робови присилно одвеле милони Африканци во Северна, Средна и Јужна Америка. Иако колонијалната ера сега е помината, европското влијание имало трајни ефекти врз јазиците, културата, религијата, државните граници и слично.

188

Денес во Африка има многу народи, јазици и религии. Од јазиците доминира арапските јазици - хамито-семитски јазици, берберски јазик, од индоевропските јазици застапени се англискиот, франциски, шпански и др., потоа нубијски јазици, нигео-конгоански јазици, нилотски јазици, афро-азијски јазици, кушитски, нилски и паранилски јазици, банту јазици и уште многу други. Од религиите доминира христијанството и исламот, но и други светски и локални религии.

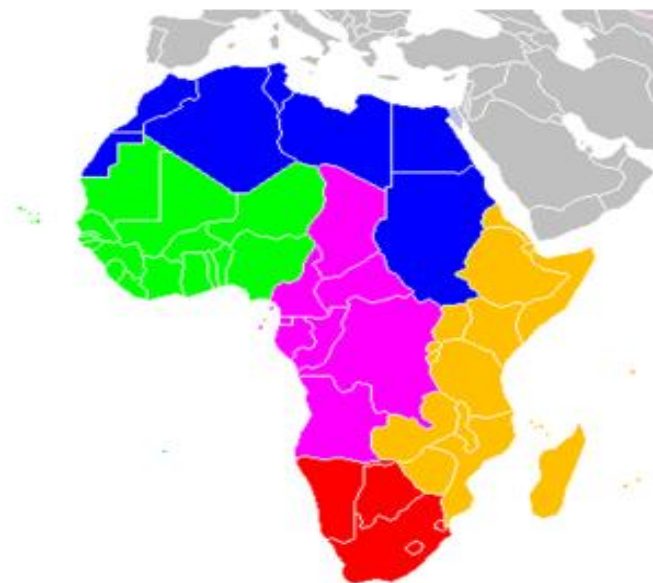
Во регионален поглед Африка е поделена на: Северна Африка или Сахарска Африка; Рогот на Африка или Североисточна Африка; Западна Африка или Подсахарска Африка; Централна Африка или Басенот Конго; Источна Африка; и Јужна Африка.

Во **Северна Африка** или Сахарска Африка најбројни народи се Арапи, Бербери или Имазигени, Мароканци, Маври, Туарежи, Теди, Копти, Балбали, Харанити, Египћани, Нубијци, во Етиопија – народот Сурма, Маји, Динка, Вадабе и други народи во долината на Горен Нил.

Народот **Бербери** или Имазигени, што во превод значи „див“ народ. Во најголем број живеат во Мароки, Алжир и Либија, а во помал број ги има и во Тунис, Египет, Буркина Фасо и Мавританија. Основни занимања им се земјоделството и трговијата. Други занимања им се обработка на златото, изработка на накит, обработка на металот, ткаење и везење. Познати се и по своите вештини на јавање, мечување со сабји, танцување и сл. Берберскиот јазик има околу 300 разни дијалекти, а некои од нив можат да се оценат како посебни јазици.

Народот **Туарежи** живее во пустината Сахара и зборува на тамашек еден од многуте берберски јазици, а писмото кое го употребува се нарекува тифинаг. Мнозинството од нив се занимава со „номадска“ трговија преку карвани со камили кои пренесуваат различни видови стоки. Познати се по вешти изработки на накит, предмети од кожа, предмети од метал, ткаенина со индиго боја. Живеат во заедници, мажите и жените лицето го покриваат со превез, како најдобро практично средство за заштита од суровата пустинска клима. Кај мажите типичен е превезот со чалма-турбан на главата.

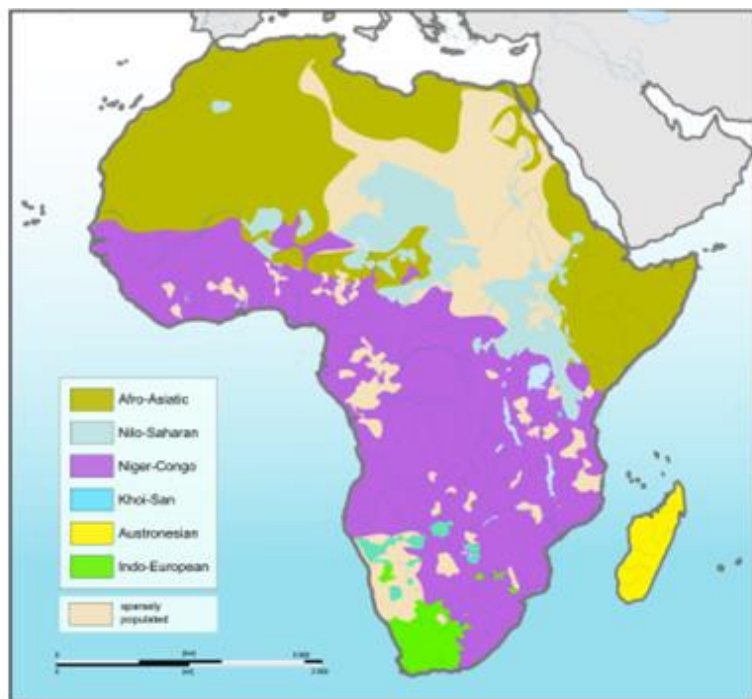
Народот **Копти** живее во Египет. Зборуваат арапски и коптски јазик, а според верата се припадници на коптско христијанство, прифатено уште во првите векови на новата ера. Познати се по својата приврзаност кон семејството како основа на опстанокот на заедницата.

Во **Рогот на Африка** или Североисточна Африка живеат народите: Тиграј-тигриња јазик, Сомалијци-сомалијски јазик, Амхара-амхарски јазик, Каро-каро јазик, Гамо-гамо јазик, Ороми, Оромо-сромифа јазик, Црни Евреи или Фалаши, кои зборуваат кушитски јазик, народот Беџе, Динка-динка јазик од нилотската група на јазици и други.

Во **Западна Африка** или Подсахарска Африка живеат народите: Хауса, Фулани или Пеул, Будума, Догон, Волоф, Фулбе, Игбо или Ибо, Ашанти, Акан, Еве, Сенуфо, Фанг, Конго, Ганда, Свахили, Јоруби, Менде или Манда и други народи. Додека од јазиците се среќаваат групите: нигеро-конгоанска (фулбејски, јорупски, февејски, ашантски), од афроазиските (чадски, берберски, хауски и др.), потоа сонгајски, манда и др.

Во **Централна Африка** или Басенот на Конго живеат народите Фали, Бака Пигмеји, Занде, Бембе, Овимбунду, Авонга и други народи. Додека од јазиците најпознати се: банту јазици (фанг, конго, бемба и др.), од нигеро-конго се јазиците зан де и банда, а од афро-азиски се семиски-арапски и чадски или куанг, а од другите групи јазици се говорат источносахарски (канури), нилосахарски јазици, јазикот Сана, бушманските јазици (кунг, кеди, квади и сл.).

193

Источна Африка живеат народите: Пигмејци, Кикују, Ганде, Хаса, Масаи, Туркана, Тутски, Хуту и други народи. Познати јазици кои се говорат се: нигеро-конгоански (свахили, ганда, руанда, кикучи), од афроазиските најзастапен е кушитскиот, а од аустронезиските – малагашкиот јазик, а од специфичната група јазици се аколи, туркана, масајски, каримојонг, сандавијски, хас и други.

Во **Јужна Африка** живеат народите: Бемба, Малави, Чева, Шона, Бушмани, Сан, Коикоин, Химба, Овимбунду, Овамбо, Коса, Ндебеле, Венди, Зулу, Херера, Африканери или Бури-„земјоделци“ и многу други. На островот **Мадагаскар** живеат народите: Мерина, Малагаша, Зафиманири и други. Од јазиците што се говорат се среќаваат: од нигеро-конгоанската група се банту јазиците (зулу, ндебеле, цвана, шона, хереро), од индоевропската (германски-африкан, англиски-африкан и др.), а од специфичната јазична група се нама, дама (хотентот), сан или бушман (кунг и ксо) и други.

194

195

4. Народи во Америка

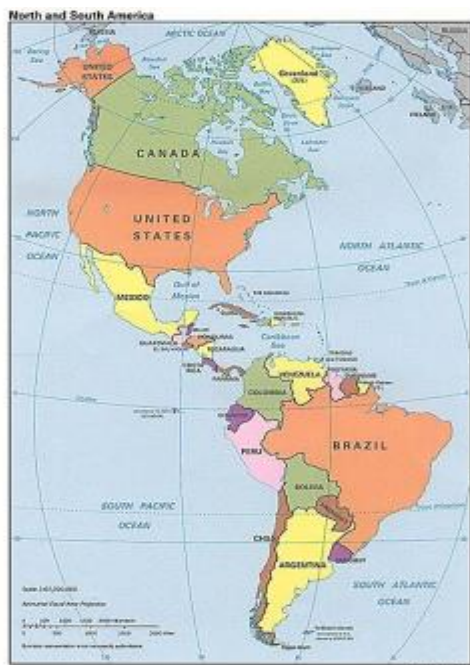
Заедно на континентот Америка (Северна и Јужна) живеат над 912 милиони жители (2009 г.). Вкупниот број на држави изнесува 35, како и уште 23 независни територии, 993 јазици.

Првите населеници на Северна Америка и воопшто на континентот Америка дошле од Азија пред околу 20-30.000 години. Тие го преминале природниот мост од земја и мраз во Беринговиот Проток што ги спојува денешниот Сибир и Алјаска.

Покасно, во XVI и XVII со доаѓањето на Европските истражувачи, колонизатори, трговци и фармери се основале првите населби со што започнал процесот на населување на континентот. Овој процес предизвикал и отворени војни и геноцид истребувајќи голем број на домородно индијанско население. Напоредно се овој процес се спроведуvalo и организирано населување на црно население – робови од Африка. Мешањето на расите и народите довело до создавање на т.н. „мешани раси и народи“ – мулати (мешање помеѓу белци и црнци), местици (мешање помеѓу индијанци и белци) и замбоси (мешање помеѓу индијанци и црнци, типичен процес за Јужна Америка), додека пак потомците на старите доселеници шпанци и португалци се именуваат под заедничко име креоли.

196

197

198

Во **Северна Америка** живеат народите: Ескимии на крајниот север, Алеути, Инуити, Канаѓани, Метиси, Атапаскани, Јупик, Чипевија, Тлингит, Мака, Хаида, Ину, Микмак, Чипева, Ирокези, Менонити, Амиши, Евреи, Потаватои, Кри, Сијукси, Црни Стапала, Чеени, Команчи, Мандан, Чироки, Креоли, Ламби, Кајуни, Навахо, Крик, Семиноли, Апачи, Хопи, Пајути, Тохона Одам, Мексиканци, Тараскани, Тарахумара, Запотечи, Нахуа, Хуичоли, Уичол, Цоцил (Маи) и други народи. Доминантен јазик кој се зборува е англискиот, но и француски, шпански, како и други европски и азиски јазици, и локалните јазици на индијанските племиња. Од религиската припадност доминантна улога има христијанството, потоа следата исламот, хиндуизмот, будизмот, мали локални индијански религии.

Во **Средна Америка** доминира доселеното старо-креолско шпанско население, потоа мешаното население на доселеници со домородно население и поединечни домородни индијански народи. Денес во Средна Америка како побројни народи се: Кубанци, Јамајчани, Хаичани, Порториканци, Тринидат и Тобаго, Креоли, Цутухил (Маи), Гватемалци, Панамци, Салвадорци, Гарифуна, Куна, Мискито, Лакадон, Аравак и др.

200

Јужна Америка како и другите делови на Америка била населена пред околу 15-20.000 години со различни групи Индијанци што стигнале од север. Тие до пристигнувањето на Европејците во XVI и XVII век, главно, живееле во мали племенски заедници. Проеценето е дека кога Европјаните првпат стигнале во Јужна Америка, таму живееле 50 милиони луѓе. Меѓутоа, поради болести, војни и геноцид, за само 100 години нивниот број се намалил на само неколку милиони луѓе. Заради намалениот број на жители, Европејците од Африка увезле повеќе милиони Африканци да работат како робови. Најмногу на континентот се зборува португалски јазик, потоа стотици индијански и креолски јазици, па шпански, холандски, француски, англиски, како и незначително хинду, урду, јапонски и други јазици.

Во Јужна Америка живеат народите: Гоахиро, Пијароа (Карибјани), Колумбијци, Венецуелци, Јаномами, Тукано, Сарамака, Бразилци, Мехинаку, Кајапо, Бороро, Аргентинци, Гваиро, Гварани, Уругвајци, Чилеанци, Перуанци, Боливијци, Паес, Хиваро, Отаваленоси, Кампа, Такиленоси, Ајмара, Мапуче, Камајура, Матсе, Вајана, Јаномами, Потури, и други.

NATIONS OF SOUTH AMERICA.
A Guaraní - B Takanawa - C Bororo - D Guaraní - E Guaraní - F Guaraní - G Guaraní - H Guaraní - I Guaraní - J Guaraní - K Guaraní - L Guaraní

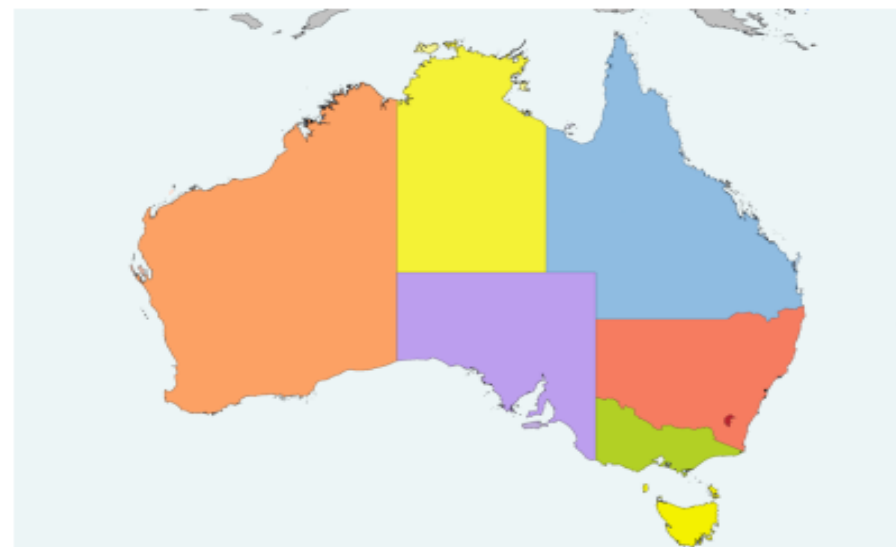
202

5. Народи во Австралија и Океанија

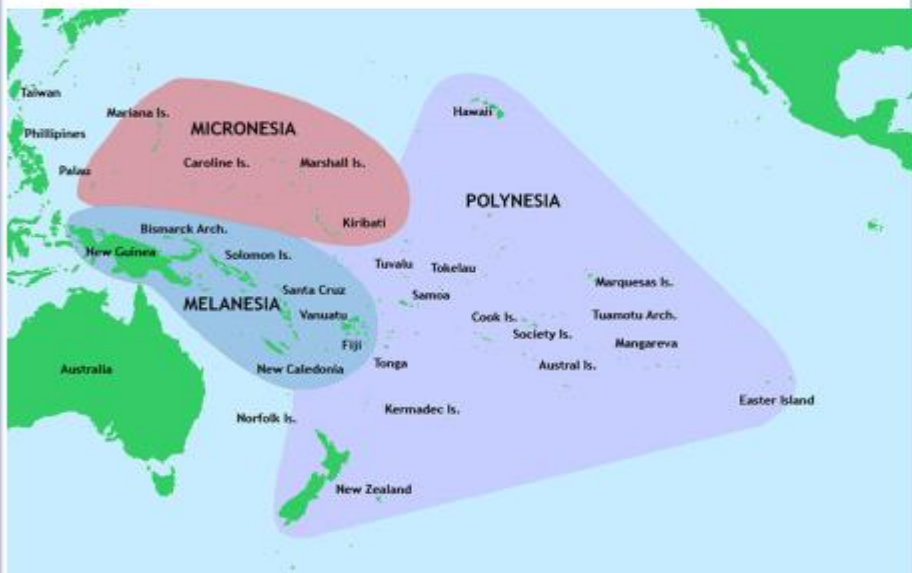
Австралија била населена пред 50.000 години со луѓе што дошле од југоисточна Азија, денес бројот на јазици изнесува околу 1200.

Во текот на XVIII и XIX век Австралија, Нови Зеланд и останатите острови од Океанија, биле населувани со Европејци, а покасно и со останати народи. Во Австралија и Нови Зеланд најзнастапен е англискиот јазик, но се говорат и други јазици, особено на островите на Океанија.

Во **Австралија** живеат следните народи: Австралијци-кои зборуваат англиски, италијански, кинески, грчки, арапски, виетнамски, македонски и на други јазици. Во Австралија живеат и Абориџини, Варлпири, Јонгу, Апернте, Торешани и други народи.

204

Во **Океанија** живеат многу народи, така само во **Меланезија**, на островот Нова Гвинеја живеат повеќе народи: Моту, Дани, Абелами, Хули, Коровои, Амунгмени, Тробријандери и уште многу други народи и племиња кои зборуваат на околу 800 јазици и дијалекти. Други народи во Меланезија се Ни-Вануату, Фиџијци и други.

Во **Полинезија** живеат народите: Новозеланѓани, Маори, Самоанци, Тонгајци, Хавајци, Таиќани, Рапа Нуи и други народи. На Соломоновите острови се зборуваат над 60 јазици.

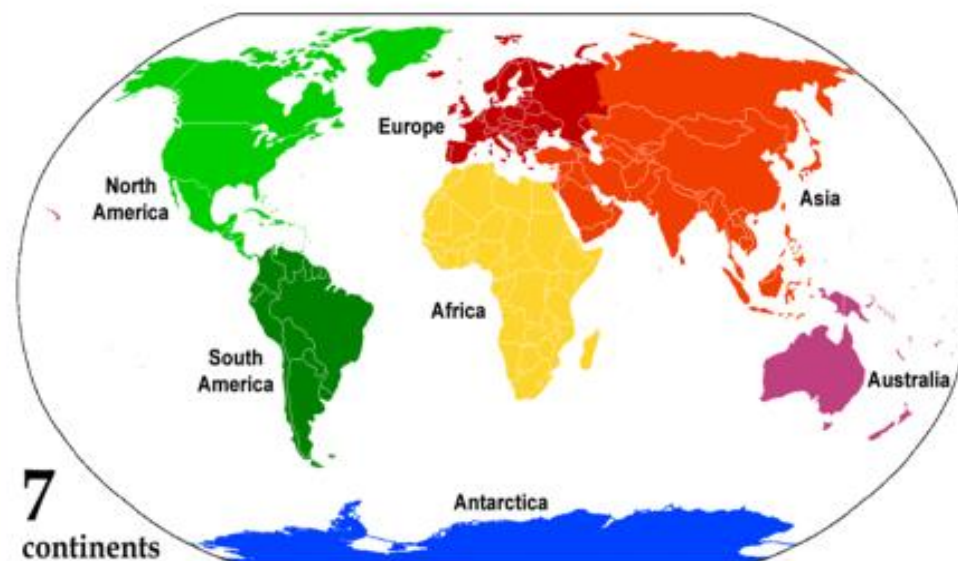
Во **Микронезија** живеат народите: Палауанци, Чаморо, Чукези, Јапези, Маршали и др.

V. ГЕОГРАФСКО-ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО СВЕТОТ

1. Бројно движење и разместеност на населението по континенти, регии и групации

Поделби на континентите	Континенти
4	Афро-евроазија, Америка, Австралија, Антарктик
5	Евроазија, Африка, Америка, Австралија, Антарктик
6	Европа, Азија, Африка, Америка, Австралија, Антарктик
7	Евроазија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Австралија, Антарктик
7	Европа, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Австралија, Антарктик

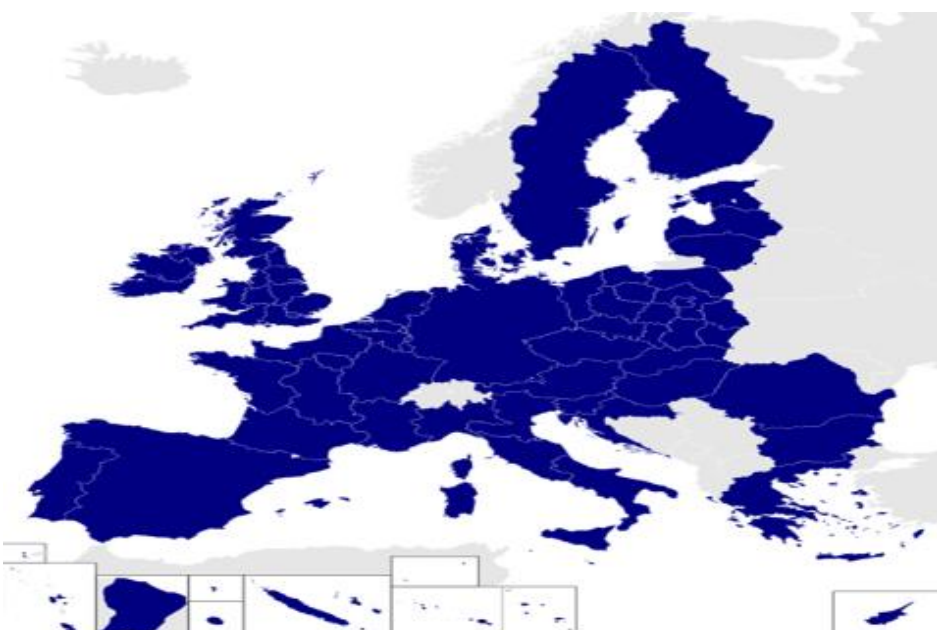
207

7
continents

208

Континент	Површина во км ²	Учество во %	Население	Учество во %	Густина на населеност на км ²	Број на држави
Азија	43.820.000	29.5	3.879.000.000	60	86.7	48
Африка	30.370.000	20.4	922.011.000	14	29.3	54
Северна Америка	24.490.000	16.5	528.720.588	8	21.0	24
Јужна Америка	17.840.000	12.0	382.000.000	6	20.8	13
Антарктик	13.720.000	9.2	1.000	0.00002	0.00007	0
Европа	10.180.000	6.8	731.000.000	11	69.7	50
Австралија	9.008.500	5.9	22.000.000	0.5	3.6	14
СВЕТ	148.647.000	100	6.464.732.588	100	44	203

Европска Унија основан е во 1952 година како економска групација. Седиште на ЕУ е во Брисел, Белгија. Други политички центри: Луксембург и Стразбург. Денес бројот на членки изнесува 28 држави. Официјални јазици на Унијата се 23 јазици. Политички органи: Европски Совет или „совет на министри“ (28 члена, седиште во Брисел, Белгија, а во април, јуни и октомври во Луксембург. Секоја земја-членка претседателствува шест месеци, во согласност со договорената ротација), Европски Парламент (790 члена, седиште во Стразбург, Франција, други собирни места Брисел и Луксембург), Министерски Совет, Европска Комисија (28 члена, место на состаноци, Брисел и Луксембург), Европски суд на правдата, Европски ревизиски суд, Европска централна банка (седиште во Франкфурт на Мајна, Германија), Европска инвестициона банка, Комитет на региони итн. Европската унија зафаќа површина од 4.381.367 км², во која живеат над 507 милиони жители, 2013 год. Држави членки во ЕУ се: Австрија, Белгија, Бугарија, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Грција, Унгарија, Италија, Латвија, Литванија, Луксембург, Малта, Холандија, Хрватска, Полска, Португалија, Ирска, Романија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска и Велика Британија.

Година на зачленување	Број на држави	Држави членки
1952	6	Белгија, Франција, Западна Германија, Италија, Луксембург, Холандија
1973	9	Данска, Ирска, Велика Британија
1981	10	Грција
1986	12	Шпанија, Португалија
1990	13/12	Источна Германија се обединува со Западна Германија и станува дел од ЕУ под заедничко име Германија
1995	15	Австрија, Финска, Шведска
2004	25	Кипар, Чешка, Естонија, Унгарија, Летонија, Литванија, Малта, Полска, Словачка, Словенија
2007	27	Бугарија, Романија
2013	28	Хрватска

213

214

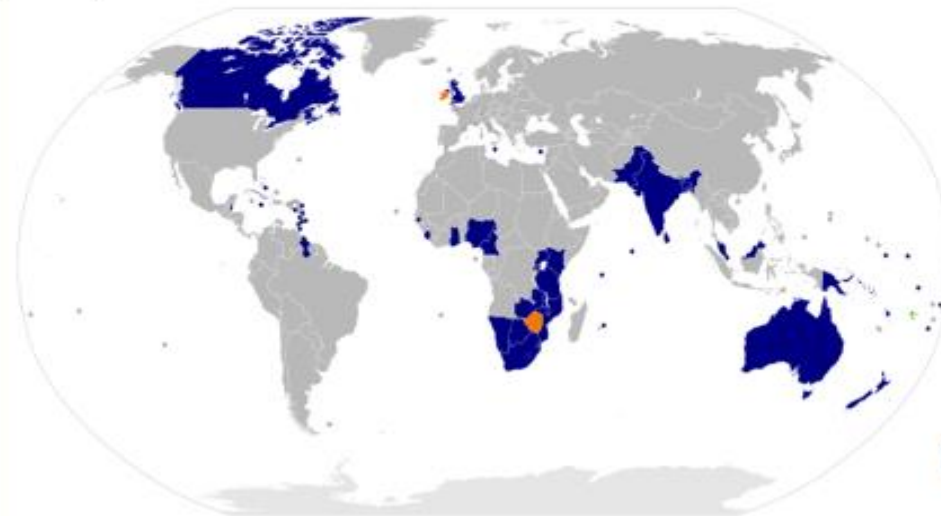
215

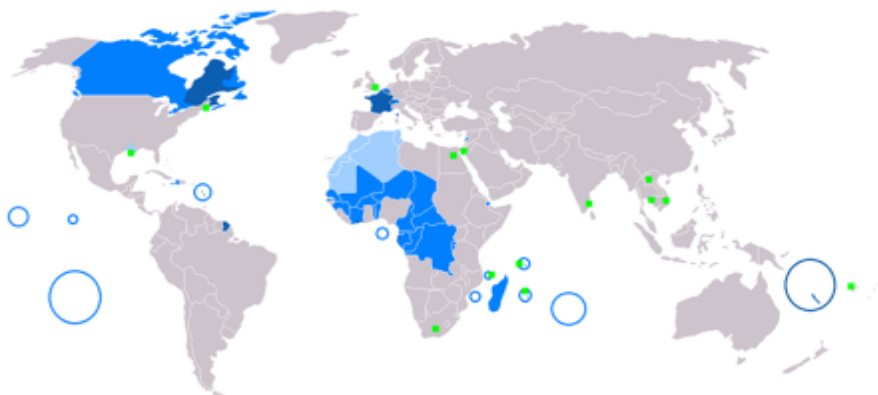
217

Британски Комонвелт е формиран во 1926 година. Денес има 54 членки, од кои најголем број се поранешни колонии на Британската Империја. Зафаќа површина од 31.462.574 км² во кои живеат 1.921.974.000 жители (2005 г.), или приближно 2 милијарди жители (2010 г.).

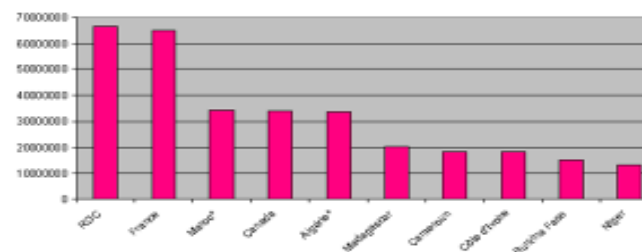

218

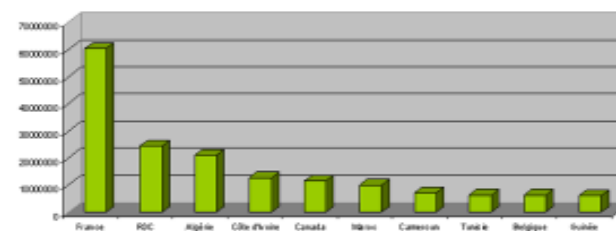
Франкофонија членуваат 29 држави, и во нив вкупно живеат 376.428.669 жители во 2008 година. Франција, Демократска Република Конго, Канада, Мадагаскар, Камерун, Брегот на слонова коска, Буркина Фасо, Нигер, Сенегал, Мали, Руанда, Белгија, Гуана, Чад, Хаити, Бурунди, Бенин, Швајцарија, Того, Централна Афричка Република, Република Конго, Габон, Комори, Екваторијална Гвинеја, Џибути, Луксембург, Вануату, Шејшели и Монако.

Les 10 pays francophones les plus peuplés

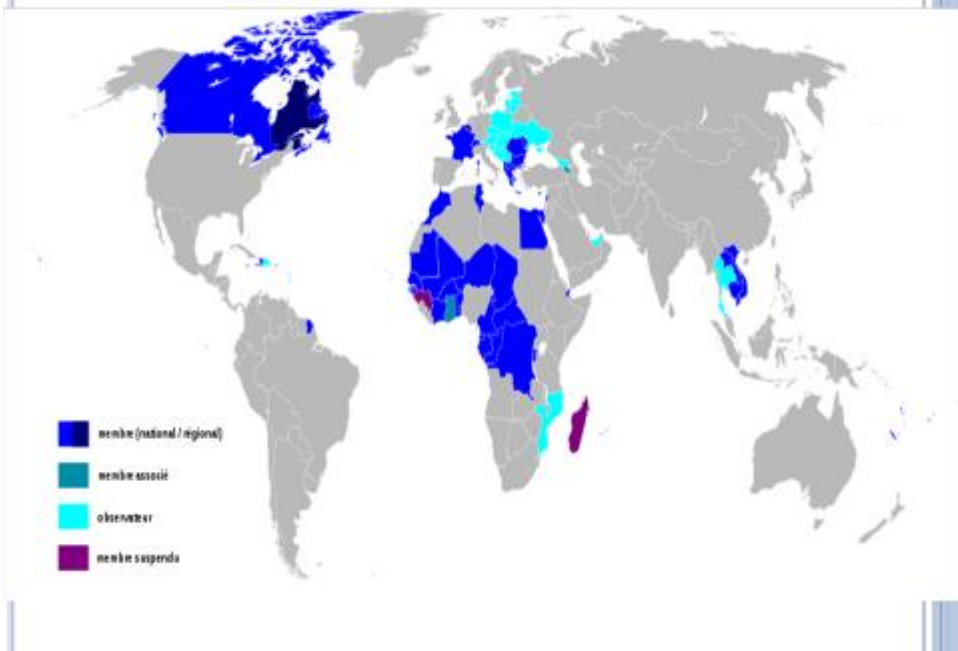

Les 10 premiers pays francophones en nombre de locuteurs

220

Заедница на независни држави, површина од 22.100.843 км² со 276.917.629 жители, 2008 година. Заедница на независни држави, седиште Минск, Белорусија, основана 1991 год. Сите членки се поранешни Советски републики, бројот на членки изнесува 11 држава, од кои една земја соработник. Заедницата на наезависни држави ја сочинуваат: Русија, Белорусија, Украина, Молдавија, Казахстан, Азербејџан, Ерменија, Киргистан, Узбекистан, Таџикистан, и земја соработник – Туркменистан (од 1991 до 2005 година била редовна, а од 2005 година е земја соработничка), додека пак Грузија била поранешна членка од 1991 до 2009 година, кога го напуштила членството.

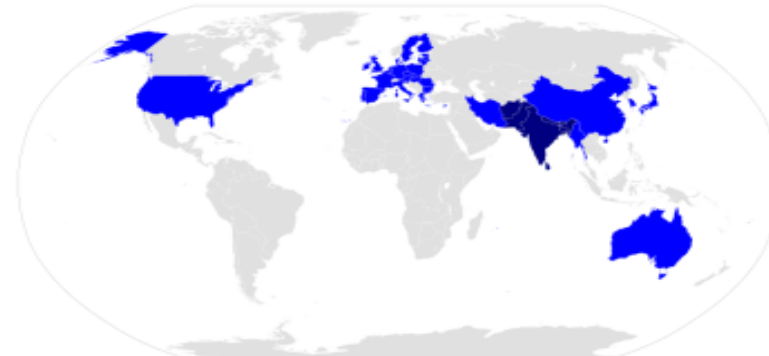

216

Централна Азиска Унија. Формирана во 2007 година. Членки: Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Туркменистан и Узбекистан. Вкупна површина 4.003.400 км² со 60 милиони жители.

Јужно Азијска регионална коопорација. Формирана во 1985 година. Седиште во Катманду, Непал. Површина 5.130.746 км² со над 1.600.000.000 жители. Членки: 8 постојани - и 9 набљудувачи. Членки: Авганистан, Бангладеш, Бутан, Индија, Малдиви, Непал, Пакистан и Шри Ланка. Набљудувачи се Австралија, Кина, Бурма, Европска Унија, Иран, Јопонија, Маурицус, Јужна Кореја и САД. Други држави учесници на конференции: Индонезија, Русија, Мианмар, Јужна Африка.

218

АСЕАН – економска групација основана во 1967 година. Седиште во Џакарта, Индонезија. Денес во неа членуваат 10 држави од југоисточна Азија. Оваа групација зафаќа површина од 4,5 милиони км² во кои живеат над 600 милиони жители. Држави членки се: Индонезија, Брунеј, Мианмар, Камбоџа, Лаос, Малезија, Филипини, Сингапур, Таиланд и Виетнам.

219

Арапска лига, Основана во 1945 година, седиште во Каиро, Египет. Број на држави членки 22 постојани и 4 набљудувачи. Површина од 13.953.041 км², со вкупно 360.029.936 жители, во 2009 година. Државите членки се: Алжир, Бахреин, Џибути, Египет, Јордан, Ирак, Јемен, Катар, Комори, Кувајт, Либан, Либија, Мавританија, Мароко, Обединети Арапски Емирати, Оман, Палестина, Саудиска Арабија, Сирија, Сомалија, Судан и Тунис.

220

Африканска унија, Формирана во 1963 година Членови 53 држави, површина 29.757.900 км² со 1 милијарда жители. Алжир, Ангола, Бенин, Боцвана, Буркина Фасо, Бурунди, Камерун, Капе Верде, Централна Афричка Република, Чад, Комори, Брегот на Слонова Коска, ДР Конго, Конго, Џибути, Египет, Екваторијална Гвинеја, Еритреја, Етиопија, Габон, Гамбија, Гана, Гвинеја, Гвинеја Бисао, Кенија, Лесото, Либериа, Либија, Мадагаскар, Малави, Мали, Мавританија, Маурициус, Мароко, Мозамбик, Намибија, Нигер, Нигерија, Руанда, Западна Сахара-Сахарска Арапска Демократска Република, Сан Томе и Принципе, Сенегал, Сејшели, Сiera Леоне, Сомалија, Јужна Африка, Судан, Свазиленд, Танзанија, Того, Тунис, Уганда, Замбија, Зимбабве.

221

Северно Американска Унија. Економска и монетарна унија. Членки: САД, Канада и Мексико. Површина од 21.586.268 км² со 450.000.000 жители. Формирана 2005 година, официјален почеток од 2010 година.

222

Организација на западни Карибски држави. Членки 7 држави и 2 придружни. Формирана во 1981 година. Седиште Кастриес, Света Луција. Членки: Антигва и Барбуди, Гренада, Доминика, Монсерат, Свети Винсент и Гренада, Свети Китс и Невис, Света Луција. Придружни членки: Антигва и Британски Девичански острови.

223

Организација на Карибските држави. Основана во 1994 година. Седиште во Порт оф Спејн и Мексико Сити. Членови 25 држави и 4 асоцијативни. Антигва и Бармуди, Бахами, Барбадос, Белизе, Колумбија, Коста Рика, Куба, Доминика, Доминиканска Република, Ел Салвадор, Гренада, Гватемала, Гуана, Хаити, Хондурас, Јамајка, Мексико, Никарагва, Панама, Свети Китс и Невис, Света Луција, Свети Винсент и Гренада, Суринам, Тринидад и Тобаго и Венецуела. Асоцијативни членки: Аруба, Франција, Холандски Антили и Туркс и Кајкос. Набљудувачи се: Аргентина, Бразил, Канада, Чиле, Еквадор, Египет, Финска, Индија, Холандија, Јужна Кореја, Мароко, Перу, Русија, Шпанија, Турција, Украина и Велика Британија.

224

Јужно Американска Унија, формирана во 2004 година, 12 членови, 2 набљудувачи. Седиште во Кито. Површина 17.731.457 км² со 387.984.000 жители. Боливија, Колумбија, Еквадор, Перу, Аргентина, Бразил, Парагвај, Уругвај, Чиле, Гујана, Суринам и Венецуела. Држави набљудувачи се Мексико и Панама.

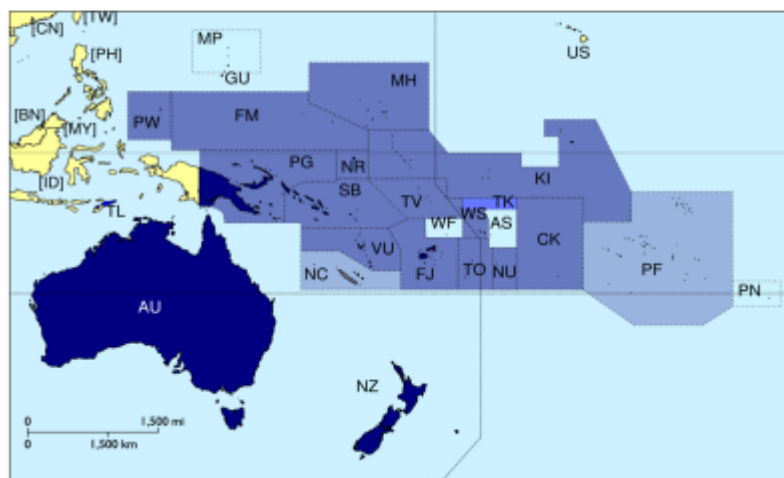
225

Латинско американска асоцијација за интеграција. Формирана во 1980 година. Седиште Монтевидео, Уругвај. Површина 19.420.505 км² со 508.752.025 жители, 2008 година. Членови 12 држави: Аргентина, Боливија, Бразил, Венецуела, Колумбија, Куба, Мексико, Парагвај, Перу, Уругвај, Чиле и Еквадор.

226

Пацифичка Унија. Формирана во 2003 година. Површина 13.962.549 км². Членки 16: Австралија, Нов Зеланд, Уануату, Папуа Нова Гвинеа, Саломонов Острови, Фиџи, Науу, Кирибати, Тувалу, Островот Кук, Токелау, Ниуе, Науру, Тонга, Маршалови Острови и Палау.

227

Организација на петролеум ОПЕК. Основана во 1960 година. Седиште Виена, Австрија. Површина 11.854.977 км² со 372.368.429 жители. Членство 12 држави. Членки: Алжир, Ангола, Еквадор, Иран, Ирак, Куваит, Либија, Нигерија, Катар, Саудиска Арабија, Обединети Арапски Емирати, Венецуала. Поранешни членки: Габон и Индонезија.

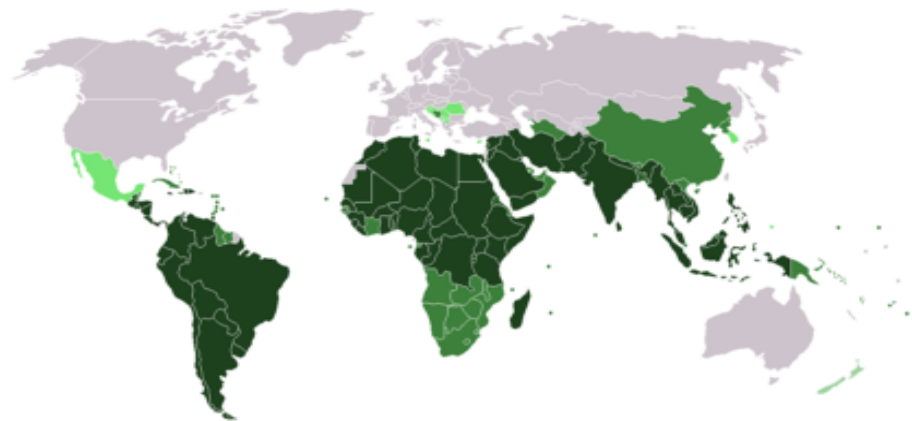

228

Движењето на неврзаните земји е меѓународна организација во која членуваат 118 земји членки, главно земји во развој. Првиот основачки самит на Движењето се одржал во Белград (поранешна СФРЈ) од 1 до 6 септември во 1961 година, со учество на 11 држави од Азија, Африка, Југославија, Куба и Кипар. Од 15 до 16 септември се одржал петнаесеттиот самит во Египет.

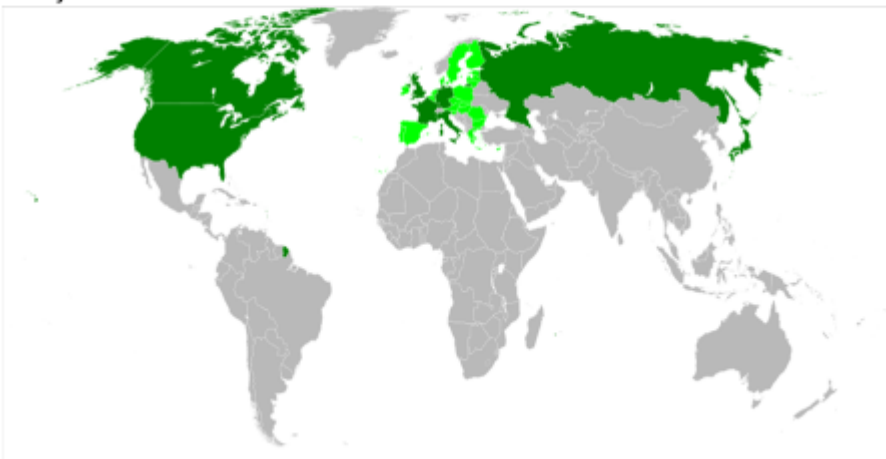

Г-77 или Групата 77 е лабава коалиција на земјите во развој формирана за да ги промовира заедничките економски интереси на своите членки. Групата е формирана на 15 јуни 1964 година од страна на 77 земји. Денес групацијата се зголеми на 132 земји членки. Првата важна средба се одржа во Алжир во 1967 година, кога беше усвоена Алжирската повечба.

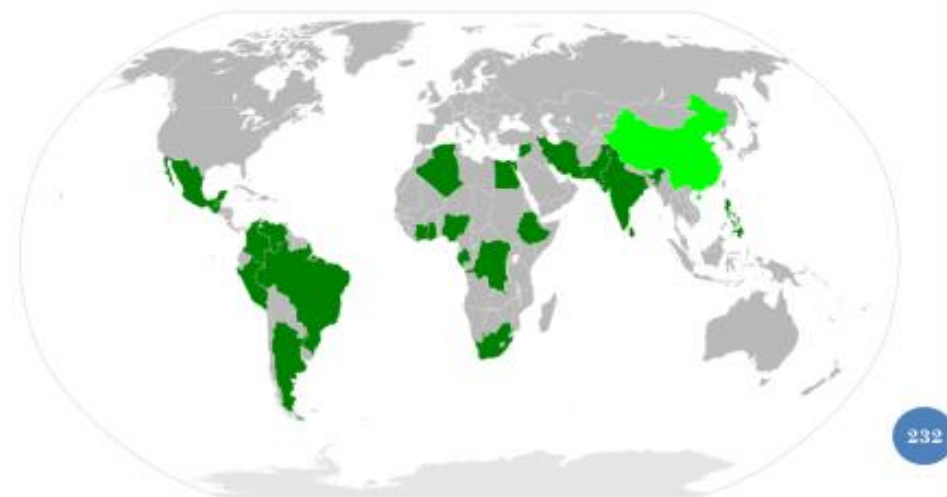

Г-8 или Групата 8. Формирана е во 1975 година во Франција. Првите членки биле: Франција, Западна Германија, Италија, Јапонија и САД. Во 1976 година кон групата се приклучува Канада. Во прво време оваа група се именуваше како Г-6, па Г-7 и од 1997 година со вклучувањето на Русија како Г-8. Денес во оваа групација членуваат земјите: Канада, Франција, Германија, Италија, Јапонија, Русија, Велика Британија и САД. Како парципиенд се јавува и Европската Унија.

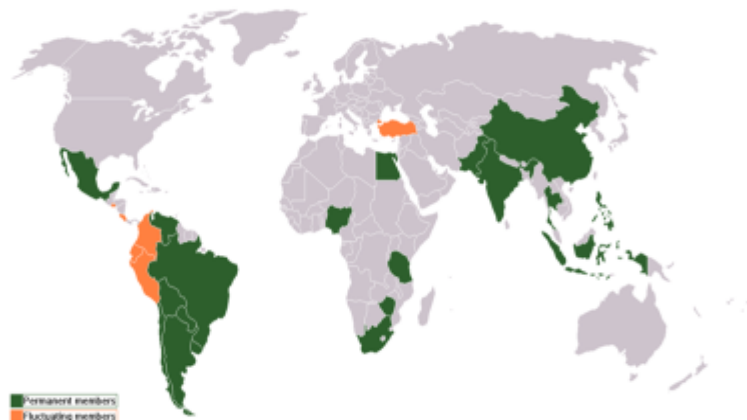

Г-24 или Групата 24 . Членки се: Алжир, Аргентина, Бразил, Брегот на Слонова Коска, Колумбија, ДР Конго, Египет, Етиопија, Габон, Гана, Гватемала, Индија, Либан, Мексико, Нигерија, Пакистан, Перу, Филипини, Јужна Африка, Сирија, Тринидат и Тобаго, Венецуела и Шри Ланка. Додека набљудувач е Кина.

232

Г-20 или Групата 20 (понекогаш Г21, Г22 и Г20+). Основана е на 20 август 2003 година. Претставува блок на земји во развој. Во неа членуваат: Аргентина, Боливија, Бразил, Чиле, Кина, Куба, Еквадор, Египет, Гватемала, Индија, Индонезија, Мексико, Нигерија, Пакистан, Парагвај, Перу, Филипини, Јужна Америка, Танзанија, Тајланд, Уругвај, Венецуела и Зимбабве. Од своето основање, групата имаше и други членови, Колумбија, Коста Рика, Еквадор, Ел Салвадор, Перу и Турција. Од октомври 2008 година, групата има 23 земји членки.

2. Бројно движење и разместеност на населението по држави

Држави со повеќе од 80 милиони население, состојба 2010 г.

Во Кина и Индија заедно живеат 2.516.090.322 жители или 36%, во првите 10 држави живеат 4.006.299.492 жители или 58%, а во наведените **15 држави** живеат **4.461.605.807 жители или 64%** од светското население.

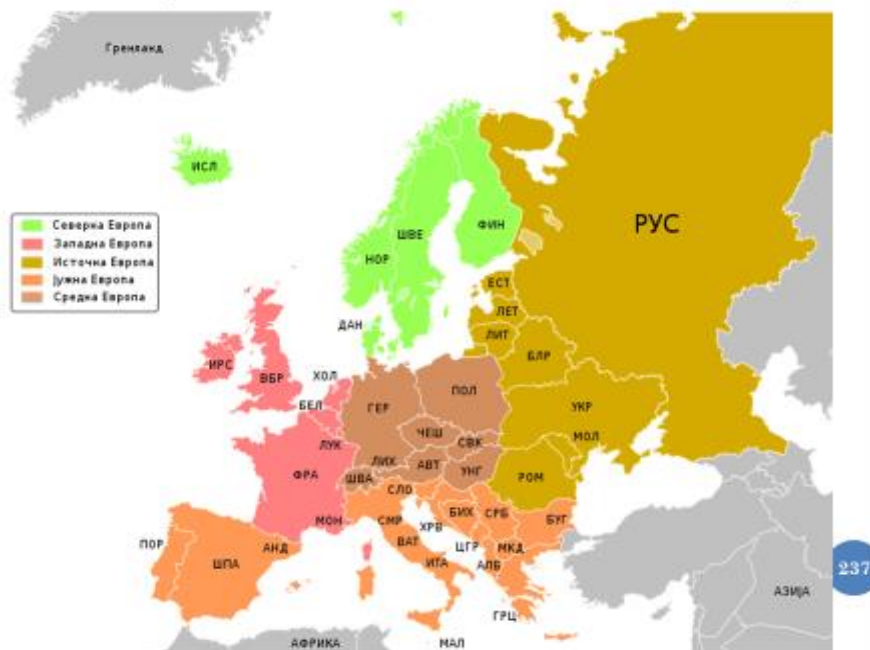
№	Држава	Население	Прираст
1	Кина	1 338 094 418	▲ 0,488%
2	Индија	1 177 995 904	▲ 1,606%
3	САД	309 824 646	▲ 0,894%
4	Индонезија	245 512 357	▲ 1,213%
5	Бразил	192 572 592	▲ 1,008%
6	Пакистан	168 800 039	▲ 0,828%
7	Бангладеш	158 255 312	▲ 1,379%
8	Нигерија	146 019 909	▲ 0,55%
9	Русија	141 935 896	▲ 0,3%
10	Јапонија	127 288 419	▼ -0,088%
11	Мексико	109 955 400	▲ 1,153%
12	Филипини	94 281 287	▲ 1,764%
13	Виетнам	86 986 560	▲ 1,004%
14	Египет	82 713 520	▲ 1,721%
15	Германија	81 369 548	▼ -0,033%

Листа на држави и територии со број на жители

Број на жители	Број на држави	Име на држава
Над 1 милијадра	2	Кина и Индија.
Над 100 милиони	9	САД, Индонезија, Бразил, Пакистан, Нигерија, Бангладеш, Русија, Јапонија, Мексико.
Од 80 до 100 милиони	4	Филипини, Виетнам, Египет и Германија.
Од 70 до 80 милиони	3	Етиопија, Иран и Турција.
Од 60 до 70 милиони	5	Демократска република Конго, Тајланд, Франција, Велика Британија и Италија.
Од 50 до 60 милиони	1	Мијанмар
Од 40 до 50 милиони	8	Јужна Африка, Јужна Кореја, Шпанија, Украина, Колумбија, Судан, Танзанија и Аргентина.
Од 30 до 40 милиони	7	Кенија, Полска, Алжир, Канада, Мароко, Уганда и Ирак.
Од 20 до 30 милиони	18	Перу, Авганистан, Венецуела, Непал, Малезија, Узбекистан, Саудиска Арабија, Северна Кореја, Гана, Тајван, Австралија, Јемен, Мозамбик, Брегот на слонова коска, Романија, Сирија, Шри Ланка и Мадагаскар.
Од 10 до 20 милиони	27	Камерун, Ангола, Чиле, Холандија, Казахстан, Буркина Фасо, Малави, Нигер, Мали, Гватемала, Еквадор, Камбоџа, Замбија, Сенегал, Зимбабве, Чад, Грција, Куба, Белгија, Португалија, Чешка, Тунис, Боливија, Руанда, Гвинеја, Хаити и Унгарија.

Од 1 до 10 милиони	73	Доминиканска република, Србија, Беларусија, Шведска, Сомалија, Азербејџан, Бенин, Бурунди, Аустрија, Швајцарија, Израел, Хондурас, Бугарија, Таџикистан, Хонг Конг, Палуа, Нова Гвинеа, Того, Либија, Јордан, Парагвај, Лаос, Ел Салвадор, Сиера Леоне, Никарагва, Данска, Словачка, Финска, Киргистан, Еритреја, Туркменистан, Сингапур, Норвешка, Обединети Арапски Емирати, Коста Рика, Централна Афричка Република, Ирска, Грузија, Хрватска, Нов Зеланд, Либан, Либерија, Порто Рико, Палестина територија, Босна и Херцеговина, Република Конго, Молдавија, Сомалиленд, Мавританија, Уругвај, Панама, Литванија, Ерменија, Албанија, Кувајт, Оман, Монголија, Јамајка, Латвија, Намибија, Лесото, Словенија, Република Македонија, Ботсвана, Косово, Гамбија, Катар, Гвинеја – Бисао, Габон, Естонија, Тринидат и Тобаго, Маурициус, Свазиленд и Источен Тимор.
Под 1 милион жители	79	Џибути, Фиџи, Бархани, Кипар, Гујана, Бутан, Екваторијална Гвинеја, Комори, Француска Полинезија, Црна Гора, Транснистрија, Макао, Соломонови острови, Западна Сахара, Суринам, Луксембург, Капе Верде, Малта, Брунеи, Бахамас, Белизе, Ирска, Малдиви, Брбарос, Винуату, Нова Каледонија, Мајот, Абхазија, Самоа, Гуам, Света Луција, Сан Томе и Принципе, Куракао, Девични острови, Свети Винсент и Гренада, Федерална држава Микронезија, Аруба, Гренада, Тонга, Кирибати, Остров Џерси, Антигва и Барбадос, Северно Маријански острови, Сејшели, Андора, Остров Ман, Јужна Осетија, Американски Самоа, Доминика, Бермуди, Остров Гирнси, Остров Гујан, Гренланд, Маршалски Острови, Свети Китс и Невис, Фарски острови, Острови Тиркс и Кајкос, Синт Мартен, Лихтенштајн, Свети Мартин, Монако, Сан Марино, Гиблартар, Британски девички острови, Кукови острови, Палау, Ангуила, Валис и Футуна, Науру, Тувалу, Свети Бартоломеј, Свети Пиер и Микелон, Монсерат, Света Елена, Фокландски острови, Ниуе, Токелау, Ватикан, Острово Питкџерн.
ВКУПНО:		236

ЕВРОПА. Површина од 10.180.000 км², со 731.000.000 ж. Вкупно 50 држави

237

238

239

240

АЗИЈА.

Површина од
44.579.000
км²,
со
3.878.000.000
жител.
Вкупно 48
држави.

АФРИКА.
Површина
30.305.053
км²,
со над 1
милијадра
жит.
Вкупно 54
држави.

АМЕРИКА.

Површина 42.549.000 км²
со 910.720.588 жители,
Вкупно 35 држави.
Официјални јазици:
Англиски, Шпански,
Португалски,
Француски, Холандски,
и уште многу други
мали јазици.

СЕВЕРНА АМЕРИКА.

Површина
24.709.000 км², со
528.720.588 жители
(2008 г.).
Вкупно 23 држави.

244

ЈУЖНА АМЕРИКА.

Површина 17.840.000 км²,
со 385.742.554 жители.
Вкупно 19 држави.

ОКЕАНИЈА.

Австралија, Нови Зеланд и уште стотици други
острови. Површина од 9.037.695 км², со
38.894.851 жители. Составена е од 15 држави и
20 зависни територии.

246

3. Разместеност на населението по други просторни детерминанти (географска ширина, надморска височина, сообраќајници, реки, морски брегови, низини, планини и слично)

Најголем број од населението е сконцентрирано во умерените географски широчини, потоа следат тропските предели, помала населеност има во суптопските и полупустинските предели, а најмала во субполарните, пустинските и поларните предели.

Гледано според надморска височина најголема населеност има во пределите до 1500 метри, а потоа следат областите со надморска височина од 1500 до 2500 метри. Станува збор за екваторски и тропски климатски предели. Во овие области населението заради непријатната клима е принудено да се иселува и да живее во области со попријатна клима – умерена, а тоа се пределите од 1500 до над 2500 метри.

Најголем број од населението е сконцентриран во низинските и ридските предели, како и покрај главните сообраќајници, реки, морските брегови со умерена клима, низините, а многу помалку на планините, пустините, густите шумски предели и сл.

247

VI. ГЕОГРАФИЈА НА НАСЕЛЕНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Развиток на географијата на населението во РМ

Појавата на географијата на население во Република Македонија се случува напоредно со останатите поранешни републики на СФР Југославија. Имено, под влијание на географи од Србија, Хрватска и Словенија, и во Македонија, прво се изучува антропогеографијата, потоа социогеографија или социјалната географија, за да по осамостојувањето, населението се изучува преку предметот географија на население или демогеографија.

Во листата на познати антропогеографи и географи, чија преокупација било населението, ќе ги споменеме: Јован Трифуновски, Бранислав Русиќ, Тодор Кондев, Митко Панов, Александар Стојмилов, Гиго Милески, Васил Граматниковски, Васил Даскаловски, Аслан Селмани и други.

249

4. Проблеми на пренаселеност, капацитетот на исхраната и разместеност на болестите

Денешното население се соочува со многу проблеми, како што се: пренаселеноста, нееднаквата густина на населеност, сиромаштија, глад, недостаток на чиста вода за пиење, појава на разни заразни болести, епидемии, вируси, воените конфликти, неписменост, загадување на водата, воздухот, почвата, вегетацијата и уште многу проблеми од локален, регионален и глобален карактер.

248

2. Потекло и населување на просторот на РМ

Македонија поради поволната географска положба и разновидните природни богатства била населена уште во најстарите времиња и била арена на најразлични миграциони премрежија. За тоа сведочат остатоците на бројни археолошки наоди.

Остатоци од **палеолитските активности** (кременски орадија – обработен камен или коска) во Република Македонија откриени се во пештера Макароец, во долината на река Бабуна. Други палеолитски артефакти пронајдени се и во близина на битолските села Крстофор и Буково.

Најголем број материјални податоци за присуство на организирана човекова активност во Македонија среќаваме во периодот на неолитот. Населението од **неолитот во Македонија** достигнува висока материјална и духовна култура, а за тоа ни посведочува блесокот на археолошките податоци откриени во околу 160-те наоѓалишта во Република Македонија. Меѓу најстарите неолитски наоѓалишта во Македонија се Вршник кај штипското село Таринци, кај село Породин – битолско, Маџари – скопско и на други места.

250

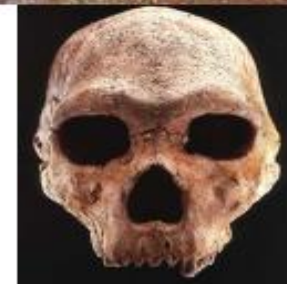
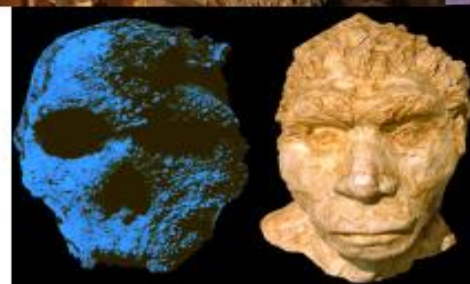

Пештера
Макаровец

ПЕШТЕРА, ПЕТРАЛОНА - „ЦРВЕНИ СТЕНИ“, СЕЛО КАМЕНИ ГУМНА, МАКЕДОНИЈА,
250-500.000 Г. ПР. Н.Е.

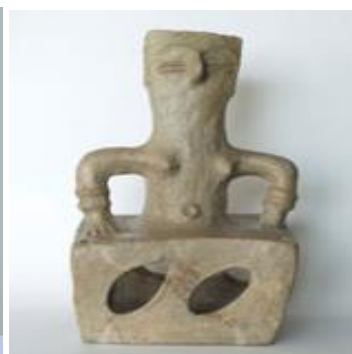
Пештера
Голема Пешт,
с. Здуње

Анзабегово, предмети од керамика
Стари 7000 – 6.000 г. Пр.н.е.

Амфора со стилизирани
флорални орнаменти - Тумба
Маџари

Тумба Маџари

Цилиндар од жртвеник (култен објект)
Божицата - Голема Мајка (напред) - Тумба
Маџари

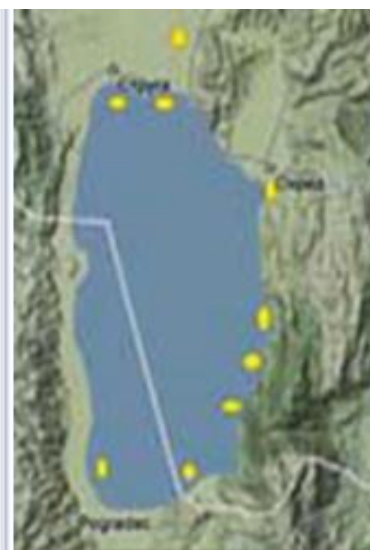

НЕОЛИТ

СКЕЛЕТ НА „СЛАВЕ МАКЕДОНСКИ“ СТАР 6745 ГОДИНИ; НАЈСТАР ЗАКОПАН ЧОВЕК ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА; ГРНЧАРИЦА, С. КРУПИШТЕ – НАЈСТАРА НЕОЛИТСКА НАСЕЛБА

Праисториски наколни населби на Охридско Езеро

„Заливот на коските“ – „Мичов град“
Праисториска наколна населба

„Заливот на коските“ – „Мичов град“
Праисториска наколна населба

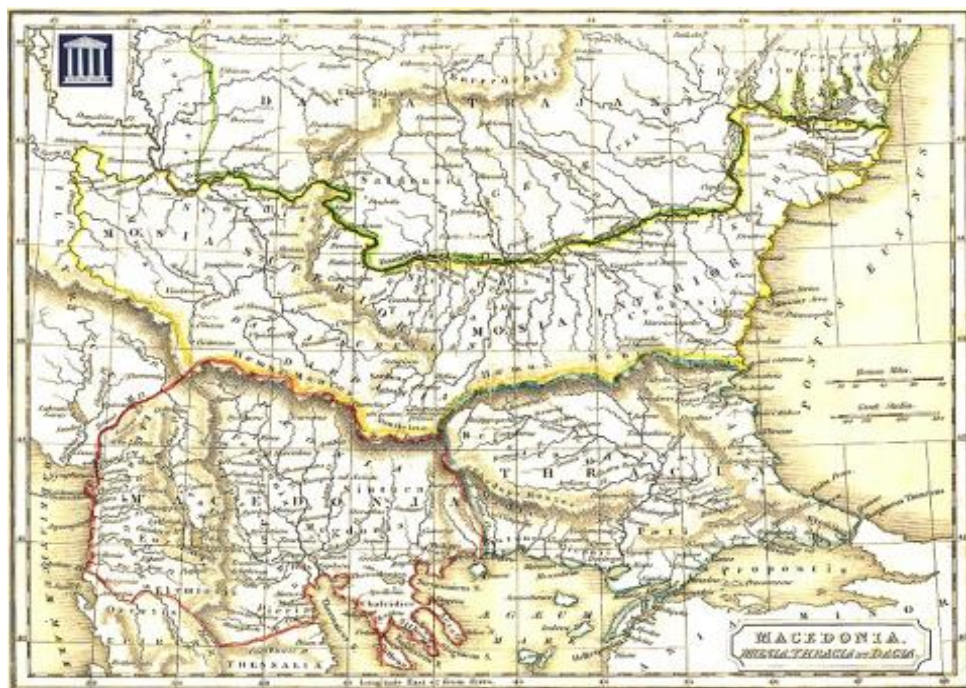
Македонските племиња биле населени во сличните подрачја нареките: **Вардар, Бистрица, Стума и Места.**

Најголемо пространство и расцут за времето на **Филип II и Александар III Македонски.** Римјаните за полесно да ја владеат Македонија ја поделиле на четири области, при што на неколку пати се менувале ниезните граници и етнички состав. Најголем престврт во населеноста на Македонија настанал кон крајот на стариот и почетокот на новиот век со доаѓањето и населувањето на Словените.

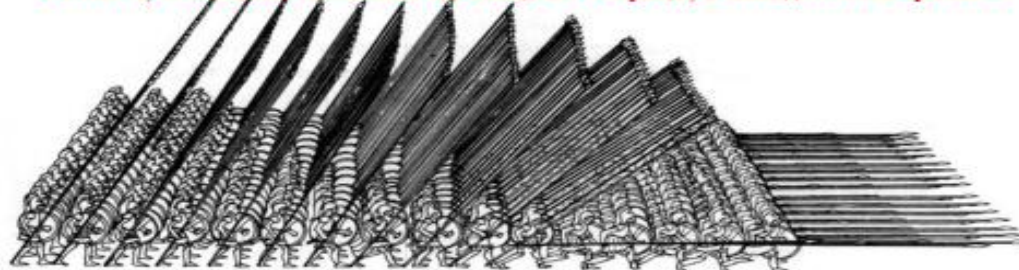
Преку **процесот на мешање-симбиоза на древните Македонци и новоодојденото словенско населние се создава нов македонски народ.** Турците уште во почетокот на своето владеење почнале да вршат колонизација во Македонија. Односно се доселува турско население од Мала Азија (Јуруци и Коњари), подоцна се доселуваат Евреи, Роми, па Власи, Албанци и други.

Најтешка и најцрна епизода во надежот на Македонија и Македонците беше бескрупулозната поделба на Македонија во 1913 година. I и II светска војна Вардаскиот дел, добивње на рамноправен статус, признат како посебна нација со свој службен македонски јазик, а Македонија – тогашната Народна Република Македонија, стана посебна федерална единица во рамките на ДФРЈугославија.

Околу 50 години НР-СР Македонија беше во состав на СФРЈугославија. На **8 мептември 1991 г. драѓаните на Македонија прогласија самостојна држава под името Република Македонија.** Која во 1993 година е примена како 181 држава во Обединитите нации.

Филип II, Воен шит со симбол на сонце со 16 краци, и македонската фаланга

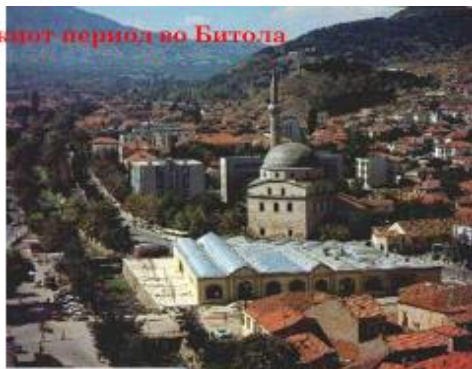
Културни споменици од османлискиот период во Скопје

Културни споменици од османлискиот период во Скопје

Културни споменици од османлискиот период во Битола

Културни споменици од османлискиот период во Битола

Св. Јован Бигорски

Св. Наум Охридски

Св. Пантелејмон, Нерези

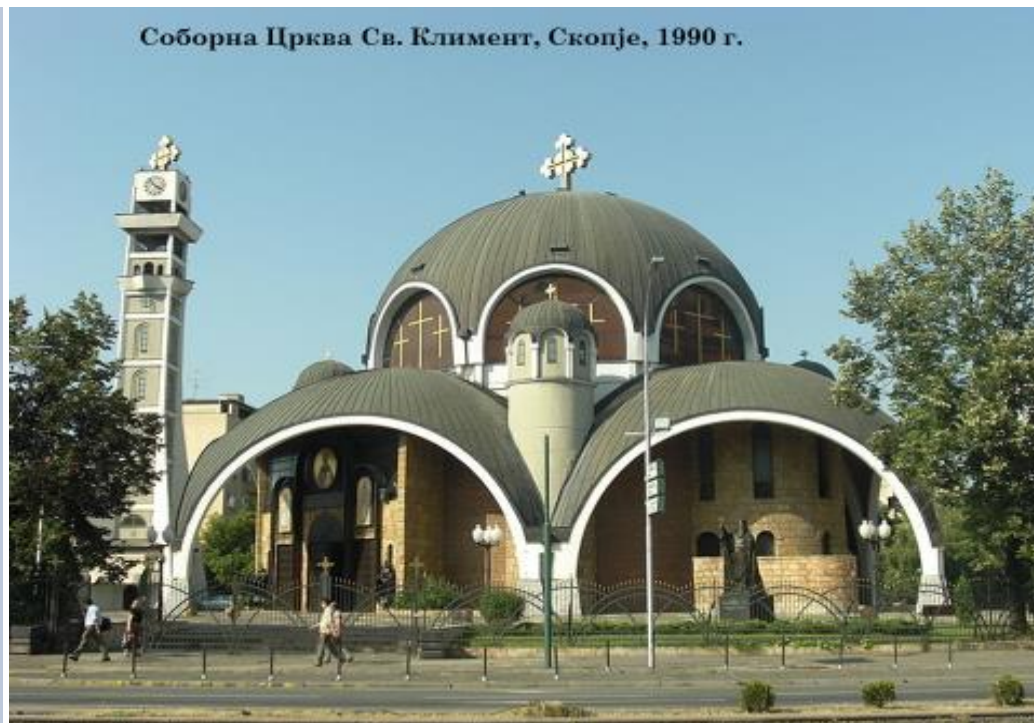

Св. Софија, Охрид

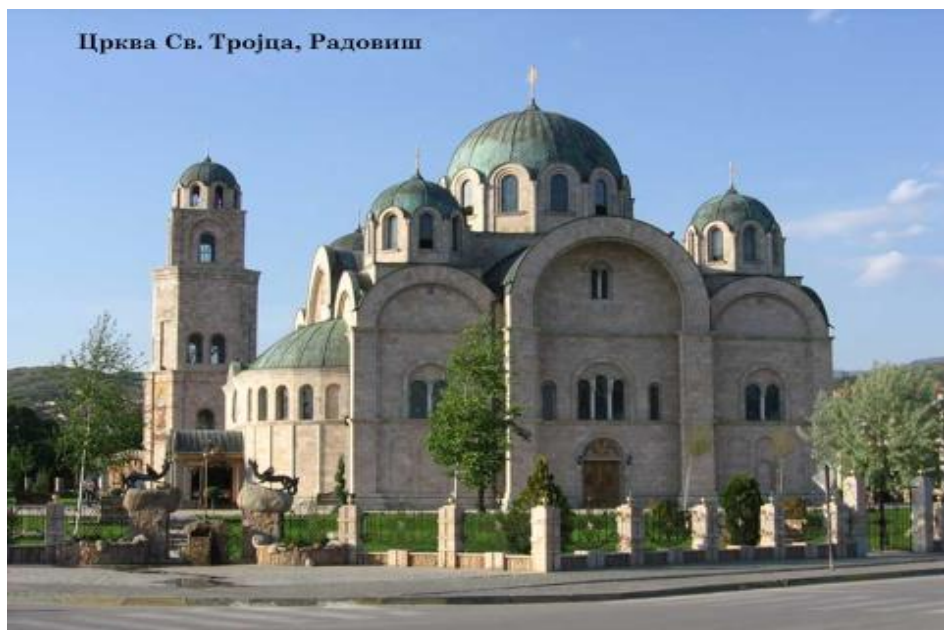

Манстирот Климентов, Св. Пантелејмон

Соборна Црква Св. Климент, Скопје, 1990 г.

Црква Св. Тројца, Радовиш

Милениумски крст,
Скопје, висок 66 м.,
2002 година

3. Бројно и природно движење на населението

На територијата на Република Македонија првите попишувања се јавуваат во 15 век кога турските власти ги попишувале само даночните глави и машкото население.

Постојат руски, француски, грчки и други извори на податоци за попишување на населението во 19-тиот век.

Првиот современ попис на територијата на Република Македонија е спроведен во 1921 година. По Втората светска војна, во Република Македонија се спроведени 8 пописи: 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 и 1994 и 2002 г.

Пописот во 1991 г. беше со нецелосен опфат и затоа, во 1994 г. повторно е спроведен попис во истата декада. Пописот во 1994 год. е прв попис во Р.Македонија по нејзиното осамостојување. Пописот во 2002 год. е последниот спроведен попис во Република Македонија.

252

Население на 31.12.2009	2 052 722
Површина	25 713 km ²
Главен град	Скопје
Број на општини	84
Број на населени места	1 787

291

Движење на бројот на жители во Република Македонија

Година	Број на жители	Годишен прираст	Прираст помеѓу пописите	Густина на населеност жители на 1 km ²
1900	909.000	-	-	35
1913	938.000	2.238	29.096	36
1921	797.841	-17.520	-140.159	31
1931	937.643	13.980	139.802	37
1948	1.152.986	12.667	215.343	45
1953	1.304.514	30.306	151.528	51
1961	1.406.003	12.686	101.489	54
1971	1.647.308	24.130	241.305	64
1981	1.909.136	26.182	261.828	74
1991	2.033.964	12.482	124.828	79
1994	1.945.932	-29.344	-88.032	76
2002	2.022.547	9.577	76.615	79

253

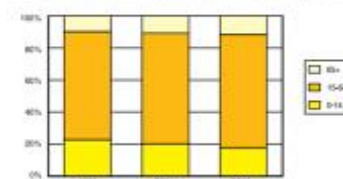
НАСЕЛЕНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

	1999	2004	2009
Население на крајот на годината	2 021 578	2 035 106	2 052 722
мужј	1 011 472	1 021 145	1 028 615
жени	1 010 106	1 014 051	1 023 907
Доселени граѓани на Република Македонија	658	543	259
Доселени странци	480	838	1 000
Отселени граѓани на Република Македонија	127	656	789
Отселени странци	14	13	29

Населението во Република Македонија, благодарение на сè уште позитивниот природен прираст, ја задржува позитивната насока на пораст, но со намалено темпо. Во периодот од 1999 до 2009 година, порастот на населението изнесува 31 144 лица или 1.5%.

Во однос на старењето на населението, значајни промени се настанати и во старосната структура на населението. Во периодот од 1999 до 2009 година, учеството на младото население (0-14 години) во вкупното е намалено од 22.8% на 17.7%, а учеството на старото население (65 и повеќе години) е зголемено од 9.8% на 11.6%.

НАСЕЛЕНИЕ ПО ГРУПИ НА ВОЗРАСТ (НА КРАЈОТ НА ГОДИНАТА)

293

Во
Република
Македонија
има
2.055.004
жители

Во дводесеттиот период (1991-2010) населението во Република Македонија ја задржува позитивната насока на пораст и според последната процена на населението (состојба 30.06.2010), во Република Македонија има 2 055 004 жители, а густината на населеност изнесува 80 жители на km^2 .

Население на средина на годината

1) Податоци од Пописот 1994
2) Проценките се изработени врз основа на актуелното население според Пописот 1994
3) Проценките се изработени врз основа на актуелното население според Пописот 2002

Природниот прираст (кој ја покажува разликата помеѓу бројот на живородените и умрените лица) е позитивен, но со намалено темпо, т.е. во 1994 година тој изнесува 15 772 лица, додека во 2010 година 5 183 лица. Во овој период се бележи пад на стапката на природниот прираст (која го покажува природниот прираст на 1000 жители) од 8.1 лица на 1000 жители во 1994 година на 2.5 лица во 2010 година.

Природен прираст

294

Просечниот годишен прираст на населението во Република Македонија од втората половина на XX век до денеска е во постојано опаѓање. Така, тој се намалува од 26,3‰ во 1948 година на 4,8‰ во 2002 година, додека пак денес изнесува околу 2‰. Со овој износ Република Македонија влегува во групата на земји со низок природен прираст, како што се поголемиот број на држави од Западна Европа.

Движење на наталитетот, морталитетот и природниот прираст во Република Македонија на 1.000 жители (во ‰)

Година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	1994	2002
Наталитет	40,7	37,9	29,9	23,0	20,6	17,1	16,1	13,7
Морталитет	14,4	14,8	9,3	7,5	7,0	7,3	7,6	8,9
Природен прираст	26,3	23,2	20,6	15,4	13,6	9,8	8,5	4,8

254

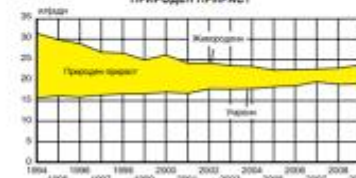
ВИТАЛНА СТАТИСТИКА

	1999	2004	2009
Живородени	24 984	23 581	23 684
машки	12 989	12 183	12 340
женски	11 995	11 398	11 344
Умрени	18 822	17 944	19 060
мзми	9 100	9 650	10 040
жени	7 522	8 294	9 020
Склучени бракови	14 172	14 073	14 923
Разведени бракови	1 045	1 648	1 287
Просечна возраст при склучување на прв брак на:			
младенците	26,4	27,4	28,0
навестата	23,4	24,3	25,0
На 1000 население			
живородени	12,4	11,5	11,5
умрени	8,2	8,8	9,3
склучени бракови	7,0	6,9	7,3
разведени бракови	0,7	0,8	0,6

Во периодот од 1999 до 2009 година се забележува постојан пад на раѓањата во земјата што придонесе за намалување на стапката на наталитет на 11.5 промили, за разлика од 1999 кога изнесуваше 12.4 промили.

Промените во старосната структура на населението имаат своја рефлексија врз бројот на умрени лица во земјата. Константниот пораст на бројот на умрените лица придонесе за зголемување на стапката на смртност која во 2009 година изнесува 9.3 промили, за разлика од 1999 година кога изнесуваше 8.2 промили.

ПРИРОДЕН ПРИРАСТ

295

4. Миграциони движења

Миграционите движења во нашата земја се одвивале во различни временски периоди. Главна причина за тоа, секако дека е нејзината централна географска положба во Балканскиот Полуостров.

Внатрешни миграции ги опфаќаат преселбите на населението во границите на нашата земја. Овој вид миграции во помал или поголем обем, се одвивале во разни временски периоди. Тие биле активни во историското минато, почнувале од предисторијата, античкиот период, средновековието, а особено за време на долговековното турско владеење, како и во текот на целиот XX век, особено по Илинденското востание, Балканските војни, Првата светска војна и во времето меѓу двете светски војни. Меѓутоа внатрешните миграциони движења со посебна специфика се карактеристични за периодот по завршувањето на Втората светска војна до денес.

Надворешни миграции ги опфаќаат преселбите на населението преку нашите граници, односно емиграција - иселување и имиграција - доселување во Македонија.

255

5. Густина на населеност

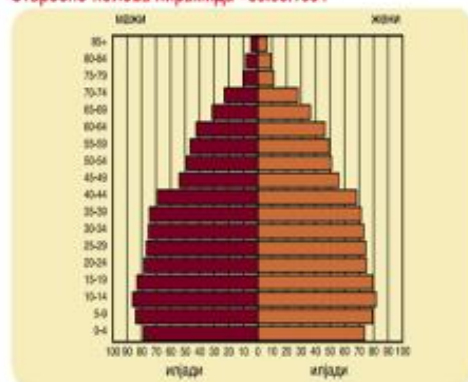
Во 1948 година изнесуваше 44,8 жители на 1km², а денес просечната густина на населеност се движи околу 82 жители на 1km².

Меѓутоа, густината на населеност во сите делови на нашата држава не е рамномерна. Најгусто населени делови во Р.М. се плодните котлини во кои условите за живот на луѓето и за развој на стопанството се најповолни. Меѓу нив особено се истакнуваат Скопската котлина (со 318 жители на 1km²), Полог (со 184 жители на 1km²), Охридско - струшката котлина (со 130 жители на 1km²), Кумановската котлина (со околу 113 жители на 1km²), Струмичката котлина (околу 100 жители на 1 km²) итн.

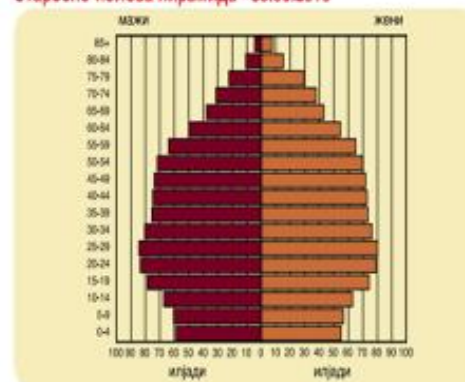
Со најмала густина на населеност е Мариовската област (1,3 жители на 1km²), Поречката област (12 жители на 1km²), Малешевската област (24 ж/км²), Демирхисарската област (24 ж/км²), Кратовската област (29 ж/км²), Преспа (23 ж/км²), Овче Поле (33 жители на 1km²) и други.

Најголема аграрна населеност има во Полошката, Струмичката и Кумановската котлина, а најмала во Велешката, Овчеполската, Малешевската и Тиквешката котлина.

Старосно-полова пирамида - 30.06.1994

Старосно-полова пирамида - 30.06.2010

300

6. Структурни карактеристики на населението во РМ

Половата структура го искажува бројниот однос меѓу машкото (50,2%) и женското население (49,8%). Од неа зависи природниот прираст, поточно репродукцијата на населението, која влијае и врз развојот на стопанството.

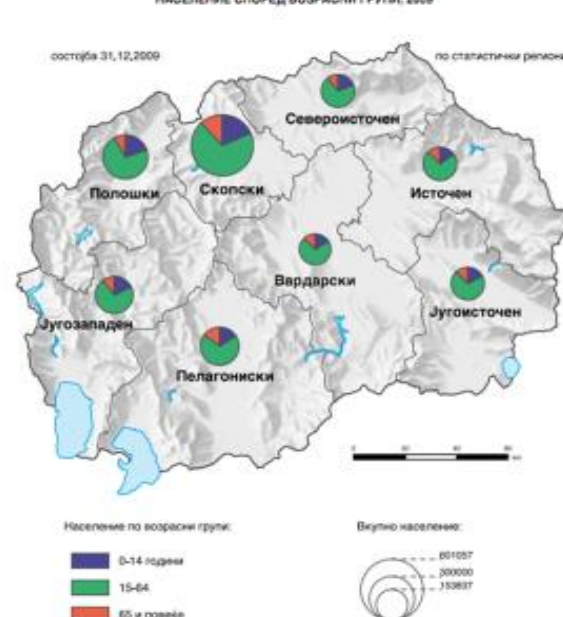
Старосната структура на населението од 0 до 19 – годишна возраст, во вкупниот број на население во 2002 година учествуваше со 29,9% (во 1948 година со 48,2%). Тоа население не е во работен однос, но претставува многу значаен фактор за нашиот перспективен развој како идно активно население.

Во старосната група од 20 до 59 години, се наоѓа околу половина население и чие учество постојано е во пораст, така во 2002 година, оваа група учествувала со 55,1% (во 1948 година со 43,0%). Тоа население, е значајна старосна група, бидејќи го опфаќа активноста население кое од своја страна го издржува младото население.

Старосната група од над 60 години старост учествува во вкупното население во Република Македонија со 15,0% (во 1948 години со 8,8%).

257

НАСЕЛЕНИЕ СПОРЕД ВОЗРАСНИ ГРУПИ, 2009

301

Економската структура на населението претставува една од важните структурни карактеристики која има важна улога во стопанскиот развој на земјата, но и врз демографскиот развој на населението.

Бројот на активното население во 1953 година во вкупното население учествувало со 40,8%, а во 2002 година учествувало со 40,0%. Во вкупното население издржуваното население во 1953 година учествувало со 57,9%, додека пак во 2002 година со 47,2%. Населението со лични приходи покажува процес на постојан пораст, од 1,3% во 1953 година на 12,8% во 2002 година учествува во вкупното население на државата.

258

Структура по домаќинства,

Број, големина и структура на домаќинствата

Важен показател од кој може да се согледаат потенцијалните вредности на целокупната популација, репродукцијата на населението, а особено животниот стандард.

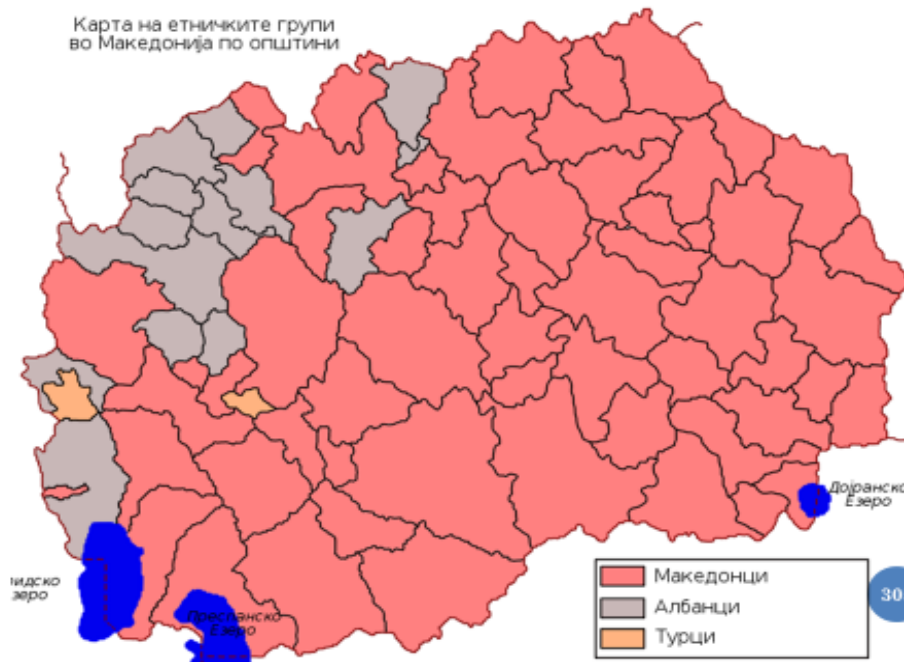
Во РМ бројот на домаќинства од 1948 до 2002 година е во постјан пораст (од 218.819 на **564.296 домаќинства** или зголемување за 61,2%). Просечниот број на членови во домаќинство изнесува 3,5 члена (постојат домаќинства со 1 до 13 членови во едно домаќинство).

304

Образовната структура на населението е исклучително важен елемент не само заради развитокот на стопанството, туку и за целосниот напредок на Република Македонија. Според податоците од пописите 1953 и 2002 година можеме да го констатираме следното, дека населението во Република Македонија има постигнато висок степен на развој на образованието. Тоа го потврдуваат следните показатели, учеството на лицата **без школска подготовка** е намалено од 50,7% во 1953 година на **4,0% во 2002 година**, намалување регистрираме и кај лица со непотполно основно образование од 40,35 на 10,0% во 2002 година. Наспроти тоа, многу е зголемено учество на населението со основно образование, од 3,5% во 1953 година на 36,3% во 2002 година; додека пак, учеството на населението со средно образование е зголемено од 3,8% во 1953 година на 34,2% во 2002 година, на населението со више и високо образование е зголемено од 0,1% во 1953 година на 15,5% во 2002 година.

305

Карта на етничките групи во Македонија по општини

Национална припадност на населението во Република Македонија

Население според национална структура									
Попис	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Срби	Власи	Бошњаци	Останати	Вкупно
1900	534000	88000	175000	20000	/	30000	/	82000	909000
1921	540000	111000	119000	7800	/	9000	/	11041	797841
1948	789648	197389	95940	19500	29721	9511	/	11277	1152988
1953	860699	162524	203938	20462	35112	8668	/	13111	1304514
1961	1000854	183108	131481	20606	42728	8046	/	19180	1406003
1971	1142375	279871	108552	24505	46465	7190	/	38350	1647308
1981	1279323	377208	86591	43125	44468	6384	/	72037	1909136
1991	1328187	441987	77080	52103	42775	7764	/	84086	2033964
1994	1295964	441104	78019	43707	40228	8601	6829	31480	1945932
2002	1297981	509083	77959	53879	35939	9695	17018	20993	2022547
%	64,18	25,17	3,85	2,65	1,78	0,48	0,83	1,04	100

261

7. Просторна разместеност на населението во РМ (општини, население места, котлини, региони, надморска височина и сл.)

Просторната разместеност на населението по општини (84, плус град Скопје), по населени места (1767), котлини (15), региони (8), потоа според надморска височина, орографската зоналност, разместеност во однос на општинските централни места, во однос на главните магистрални патишта, во однос на главниот град - Скопје и слично, претставува сложена демографско-просторна операција. За реализацијата на наведеното потребни се инструменти со кои ќе се приберат опсежни податоци а од нивната анализа ќе се извлечат заклучоци и предлози значајни за идните географско демографски планирања на населението во Република Македонија.

263

Верска – религиозна и културна структура

Религијата, како облик на човекова свест во Македонија датира уште од најстарите човекови времиња.

Во просторот на Македонија прокрстарице разни верски мисионери и ја ширеле верата. Денес, како последица од тоа, во нашата земја опстојуваат повеќе вероисповести.

Христијанството е меѓу најраспространетите религии во светот во која веруваат над една милијарда луѓе, а православни се повеќе од 200 милиони луѓе. Во нашата земја најбројна верска заедница се православните христијани чии број изнесува 1.310.184 или 64,8% од вкупниот број на изјаснети лица по вероисповед во Република Македонија (2.022.547 лица). Втора религија во Македонија, според бројот на верниците, е исламската со 674.015 лица или 33,3% од вкупниот број на изјаснати лица по вероисповед.

На други религии во Република Македонија и припаѓа остатокот од 30.820 лица или 1,9%, од кои најбројни се католиците со 7.008 лица, потоа протестантите со 520 лица итн.

265

Карта на Република Македонија

Општини и статистички региони во Република Македонија

264

НАСЕЛЕНИЕ СПОРЕД РАЗЛИЧНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ НИВОА

Број на жители	Број на населени места	Население (Попис 2002)	% од вкупниот број на населени места	% од вкупниот број на население	Број на градови	Население во градовете	% на градско население во вкупното
0	141	0	8.0	0.0	•	•	•
1-50	458	9 290	25.8	0.5	•	•	•
51-100	160	12 905	10.2	0.6	•	•	•
101-200	208	30 087	11.8	1.5	•	•	•
201-500	294	98 789	16.7	4.8	•	•	•
501-1000	210	152 214	11.9	7.5	•	•	•
1001-5000	231	478 105	13.1	23.8	5	17 247	3.6
5001-10000	21	138 355	1.2	8.6	7	47 875	34.6
10001-20000	8	126 979	0.5	6.3	8	126 979	100.0
20001-50000	8	265 185	0.5	14.3	8	265 185	100.0
50001-100000	4	273 444	0.2	13.5	4	273 444	100.0
100001+	1	415 212	0.1	25.9	1	415 212	100.0

Територијалната дистрибуција на населението во Република Македонија покажува изразита нееднаквост. 57.8% од вкупното население живее во градовите (во Република Македонија има 34 градови), при што најголема концентрација е во главниот град Скопје (20.5%).

Големиот дел од селските населени места (вкупно 1728) или целосно се депопулирани (141 населено место) или имаат изразито мал број на жители и многу скоро, поради нивната неповолна старосна структура (старо население), голема е веројатноста да останат без ниту еден жител.

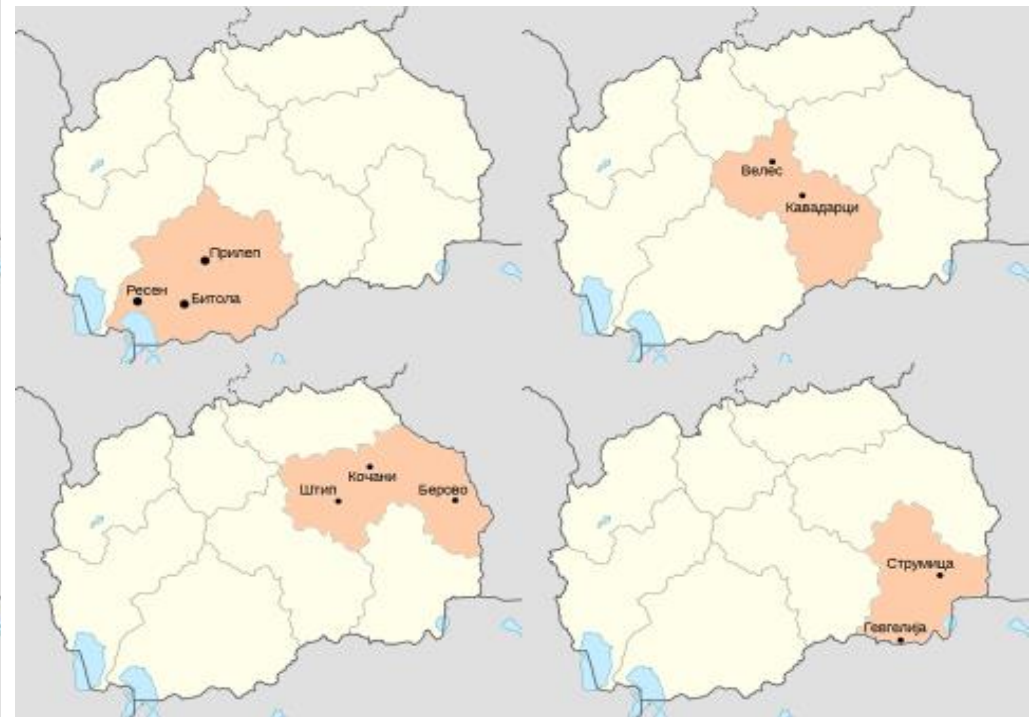
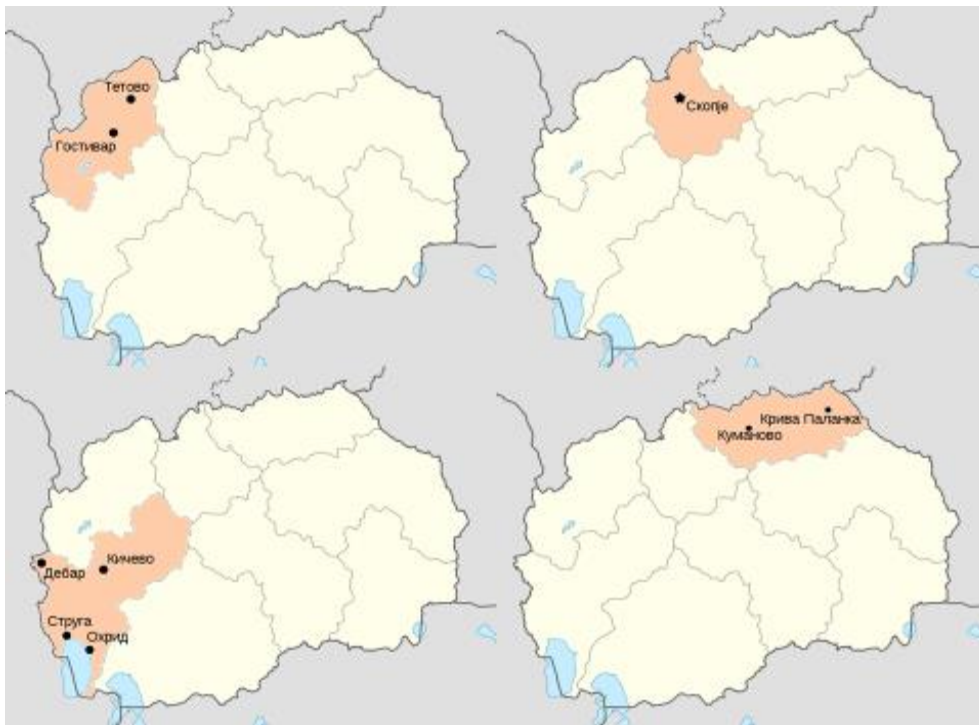
Од друга страна, во релативно мал број на села (претежно лоцирани во западниот и североисточниот дел на земјата), присутна е голема концентрација на население.

311

Регион (општини)	Население
Источен (11)	203, 213
Североисточен (6)	173, 814
Пелагониски (9)	221, 019
Полошки (9)	304, 125
Скопски (17)	571, 040
Југоисточен (10)	171, 416
Југозападен (13)	221, 651
Вардарски (9)	133, 248

265

ЛИТЕРАТУРА:

- Никола В. Димитров**, (2010), Географија на население (демогеографија), интерна скрипта
- Peters Gary and Larkin Robert P.**, (2008), Population Geography by Gary L. Peters (Paperback - Kendall/Hunt Pub Co)
- Ivo Nejašmić**, (2005), Demogeografija (stanovništvo u prostornim odnosima i procesima), Zagreb
- Mladen Friganović**, (1978), Demogeografija (stanovništvo svijeta), Zagreb
- Мирјанка Маџевиќ**, (2005), Географија на население, скрипта, Скопје
- Јове Д. Талевски**, (2004), Демогеографија, Битола
- Јован Цвијиќ**, (1969), Општа географија антропогеографија, Београд
- Митко Панов**, (1984), Социјална географија – население и населби, Скопје
- Славе Ристески**, (2006), Демографски методи со демографска анализа, Скопје
- Славе Ристески**, (2000), Демографска статистика, Скопје
- Славе Ристески**, (2009), Демографија, методи и анализа, Скопје
- Руперт Ходер**, (2009), Развојна географија, - Рутлиц серија на современа хумана географија, Просветно дело, Скопје
- Џејмс М. Линдсеј**, (2009), Техники во антропогеографија, Табернакул, Скопје
- Емили А. Шулц, Роберт Х. Лавенда**, (2009), Културна антропологија, Просветно дело, Скопје